

Udskriftsdato: lørdag den 13. juni 2026

VEJ nr 9047 af 24/01/2017 (Historisk)

Vejledning om forældremyndighed og barnets bopæl

Ministerium: Social- og Boligministeriet

Journalnummer: Børne- og socialmin., jf. nr. 2016-8805

Senere ændringer til forskriften

VEJ nr 9279 af 20/03/2019

Vejledning om forældremyndighed og barnets bopæl

Indholdsfortegnelse

1. Indledning
2. Forældremyndighed
 - 2.1. Etablering af fælles forældremyndighed
 - 2.1.1. Etablering af fælles forældremyndighed
 - 2.1.1.1. Fælles forældremyndighed efter §§ 6, 7 eller 7 a
 - 2.1.1.2. Aftaler om fælles forældremyndighed
 - 2.1.1.3. Fælles forældremyndighed ved dom
 - 2.1.2. Eneforældremyndighed
 - 2.2. Samarbejdschikane
 - 2.3. Fælles forældremyndighed
 - 2.3.1. Beslutningsbeføjelser ved fælles forældremyndighed
 - 2.4. Ændring af forældremyndighed
 - 2.4.1. Rettens adgang til at dømme til fortsat fælles forældremyndighed eller ophæve den fælles forældremyndighed
 - 2.4.2. Rettens adgang til at dømme til fælles forældremyndighed i sager, hvor der er eneforældremyndighed
 - 2.4.3. Overførsel af forældremyndighed
 - 2.4.4. Aftaler om ændring af forældremyndighed
 - 2.4.5. Afgørelser om udlandsrejser i sager, hvor der er uenighed om forældremyndigheden (forældreansvarslovens § 25)
 - 2.4.6. Forældremyndighed når en forælder afgår ved døden
 - 2.4.6.1. Forældremyndighed efter en forælders dødsfald
 - 2.4.6.2. Forældremyndighed når den ene forælder har forvoldt den anden forælders død
 - 2.4.6.3. Sagsoplysning
 - 2.4.6.4. Kommunens forpligtelser
 - 2.4.6.5. Midlertidig afgørelse om forældremyndighed
 - 2.4.6.6. Børnetestamente
 - 2.4.6.7. Klageadgang og klagefrist
3. Barnets bopæl
 - 3.1. Bopæl i udlandet
 - 3.2. Aftaler om barnets bopæl
 - 3.3. Ændring af aftaler eller afgørelser om barnets bopæl
 - 3.4. Varslingspligten
4. Sagsbehandlingen
 - 4.1. International kompetence
 - 4.2. Anmeldelser og anmodninger om forældremyndighed eller barnets bopæl
 - 4.2.1. Digital selvbetjening
 - 4.2.2. Barnets initiativret
 - 4.3. Sager, hvor der er enighed om forældremyndighed eller barnets bopæl
 - 4.3.1. Anmeldelse af aftaler om forældremyndighed
 - 4.3.2. Godkendelsessager

- 4.3.3. Aftaler om barnets bopæl
- 4.4. Sager, hvor der er eller kan være tvist om forældremyndigheden og/eller barnets bopæl
 - 4.4.1. Adgangen til at afvise ansøgninger om ændring af forældremyndighed og barnets bopæl
 - 4.4.1.1. Sagsbehandlingen ved ansøgninger om ændring af forældremyndighed og barnets bopæl
 - 4.4.2. Sagens begyndelse
 - 4.4.2.1. Indholdet af vejledningsmøder
 - 4.4.3. Særligt om mødevirksomhed i forhold til barnets initiativret
 - 4.4.4. Inddragelse af barnet og dets perspektiv under forligsbestræbelserne
 - 4.4.5. Sagens behandling efter et vejledningsmøde
 - 4.4.5.1. Forældrene er enige om forældremyndigheden eller barnets bopæl
 - 4.4.5.2. Forældrene er uenige om forældremyndigheden eller barnets bopæl
 - 4.4.6. Sagens afslutning, når forældrene ikke er blevet enige
 - 4.4.6.1. Hvornår Statsforvaltningen på eget initiativ kan afslutte sagen
 - 4.4.6.2. Hvornår en forælder kan kræve, at sagen afsluttes
 - 4.4.6.3. Andre forhold, der kan føre til, at sagen afsluttes
 - 4.4.7. Indbringelse for retten
 - 4.4.7.1. Vejledning til forældrene
 - 4.4.7.2. Frist for indbringelse
 - 4.4.7.3. Hvordan indbringes sagen for retten?
 - 4.4.7.3.1. Hvad skal oplyses til retten, og hvad skal sendes med?
- 5. Midlertidige afgørelser
 - 5.1. Midlertidige afgørelser om forældremyndighed
 - 5.1.1. Bortførelsesrisiko
 - 5.1.2. Forældremyndighedsindehaverens forhindring
 - 5.1.2.1. Forhindringens art og varighed
 - 5.1.2.2. Er der behov for at udpege en midlertidig forældremyndighedsindehaver
 - 5.1.2.3. Tidsbegrænsning af afgørelser om midlertidig forældremyndighed samt fastsættelse af vilkår
 - 5.1.2.4. Uledsagede mindreårige udlændinge
 - 5.2. Midlertidige afgørelser om barnets bopæl
 - 5.3. Særligt om partshøring ved midlertidige afgørelser
 - 5.4. Ændring af midlertidige afgørelser
 - 5.5. Klageadgang ved midlertidige afgørelser om forældremyndighed og barnets bopæl
- 6. Tvangsfuldbyrdelse af aftaler og afgørelser om forældremyndighed og barnets bopæl
- 7. Orienteringsretten
 - 7.1. Orienteringsretten efter § 23, stk. 1
 - 7.2. Adgangen til at nægte at give orientering m.v. efter § 23, stk. 2
 - 7.2.1. Klageadgang i relation til afgørelser efter § 23, stk. 2
 - 7.3. Fratagelse af retten til orientering
- 8. Indberetning til CPR om forældremyndighed
- 9. Klage over Statsforvaltningens afgørelser

1. Indledning

Denne vejledning er rettet til Statsforvaltningen og indeholder en samlet gennemgang af reglerne i forældreansvarsloven om forældremyndighed og barnets bopæl. Vejledningen indeholder også en beskrivelse af den måde, hvorpå Statsforvaltningen indleder, behandler og afslutter en sag om forældremyndighed eller om barnets bopæl.

Reglerne om samvær behandles i vejledning om samvær.

For så vidt angår punkt 4, som beskriver Statsforvaltningens sagsbehandling, skal det understreges, at Statsforvaltningen selv tilrettelægger forligsbestræbelserne i den enkelte sag. Denne vejledning indeholder en beskrivelse af sagsgangen i typiske sager. Den er derfor ikke udtømmende i forhold til de muligheder, som Statsforvaltningen har for at medvirke til forligsmæssige løsninger.

Det bemærkes endvidere, at det i sager, hvor der er uenighed om flere spørgsmål, f.eks. samvær, forældremyndighed og/eller barnets bopæl, kan være hensigtsmæssigt at afholde et vejledningsmøde, hvor alle spørgsmål drøftes, således at der kan findes en samlet løsning på de rejste problemstillinger. Det anbefales derfor, at denne vejledning læses i sammenhæng med vejledning om samvær.

Opmærksomheden henledes på, at punkt 21 om partsaktindsigt, partshøring, partsrepræsentanter og bisiddere og punkt 22 om sagens afgørelse m.v. i vejledning om samvær også er gældende for Statsforvaltningens behandling af sager om forældremyndighed og barnets bopæl. Dog har Statsforvaltningen i disse sager ikke mulighed for at genoptage en påklaget afgørelse. Denne adgang gælder kun i samværsager. Det bemærkes i øvrigt, at punkt 4.3 i vejledning om samvær bl.a. indeholder en gennemgang af reglerne i forvaltningsloven om indhentelse af oplysninger fra andre myndigheder.

Alle henvisninger i vejledningen er til forældreansvarsloven, medmindre andet fremgår. Vejledningen indeholder uddrag fra bemærkningerne til forældreansvarsloven (lov nr. 499 af 6. juni 2007) og fra bemærkningerne til lov nr. 600 af 18. juni 2012 om ændring af forældreansvarsloven, retsplejeloven og lov om Det Centrale Personregister (Ændringer som følge af evalueringen af forældreansvarsloven). Der henvises endvidere til bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v., vejledning om samvær og vejledning om børnesagkyndige undersøgelser.

Denne vejledning anvendes fra den 1. februar 2017 og erstatter vejledning af 24. februar 2016 om forældremyndighed og barnets bopæl. Vejledningen er opdateret som følge af lov nr. 81 af 24. januar 2017 om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning, udlændingeloven og værgemålsloven (Afskaffelse af muligheden for dispensation fra alderskrav ved indgåelse af ægteskab, anerkendelse af udenlandske ægteskaber og forhøjelse af gebyret for prøvelse af ægteskabsbetingelserne).

2. Forældremyndighed

Reglen om forældrenes pligter og dermed indholdet af forældremyndighed findes i lovens § 2, hvorefter forældremyndighedens indehaver skal drage omsorg for barnet og kan træffe afgørelse om dets personlige forhold ud fra barnets interesser og behov. Bestemmelsen indebærer endvidere, at forældremyndighedsindehaveren skal beskytte barnet mod fysisk og psykisk vold og anden krænkende behandling. Er der to indehavere af forældremyndigheden (fælles forældremyndighed), er begge forældre omfattet af pligterne og beføjelserne i § 2.

2.1. Etablering af forældremyndighed

I dette punkt følger en beskrivelse af reglerne om etablering af forældremyndighed og i den forbindelse om indehavere af forældremyndighed. I punkt 2.1.1 gennemgås reglerne for etablering af fælles forældremyndighed, og i punkt 2.1.2 er reglerne om eneforældremyndighed beskrevet.

2.1.1. Etablering af fælles forældremyndighed

Fælles forældremyndighed kan etableres på følgende måder:

- Hvis betingelserne for fælles forældremyndighed i enten §§ 6, 7 eller 7 a er opfyldt, jf. punkt 2.1.1.1.
- Ved aftale om fælles forældremyndighed efter § 9, jf. punkt 2.1.1.2.
- Ved dom om fælles forældremyndighed efter § 14, jf. punkt 2.1.1.3.

2.1.1.1. Fælles forældremyndighed efter §§ 6, 7 eller 7 a

Ved beskrivelsen af reglerne i §§ 6 og 7 om fælles forældremyndighed må der skelnes mellem gifte, herunder separerede, forældre og ugifte forældre.

Gifte, herunder separerede, forældres forældremyndighed er reguleret i § 6. Efter denne bestemmelse har forældre fælles forældremyndighed i følgende situationer:

- Hvis de er gift med hinanden ved barnets fødsel eller senere indgår ægteskab, jf. § 6, stk. 1.
- Hvis de er separeret ved barnets fødsel, og den separerede mand eller medmor ifølge anerkendelse eller dom anses som henholdsvis barnets far eller medmor, jf. § 6, stk. 2, nr. 1.
- Hvis de er separeret ved barnets fødsel, og forældrene har afgivet en omsorgs- og ansvarserklæring efter § 7, stk. 1, nr. 1, og betingelserne for at behandle spørgsmålet om forældremyndighed her i landet er opfyldt, jf. § 6, stk. 2, nr. 2.
- Hvis de er skilt på tidspunktet for barnets fødsel, men har været gift med hinanden inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel, jf. § 6, stk. 3.

Hvis forældrene er skilt på tidspunktet for barnets fødsel, men har været gift med hinanden inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel, jf. § 6, stk. 3, er det en forudsætning for etablering af fælles forældremyndighed, at den tidligere ægtemands faderskab eller den tidligere ægtefælles eller registrerede partners medmoderskab over barnet er fastslået enten ved anerkendelse eller dom.

Er forældrene separerede, men genoptager de samlivet efter fødslen, vil separationen som følge af genoptagelsen af samlivet bortfalde. Forældrene vil i den forbindelse automatisk få fælles forældremyndighed igen, jf. § 6, stk. 1.

Ugifte forældres forældremyndighed er nærmere reguleret i § 7. Det følger heraf, at forældre, der ikke er gift med hinanden, har fælles forældremyndighed, hvis:

- De har afgivet en omsorgs- og ansvarserklæring efter børnelovens § 2, stk. 1, § 3 b, stk. 1, § 14, stk. 1, 3 eller 6, eller § 19, jf. § 14, stk. 1, 3 eller 6, og betingelserne for at behandle spørgsmålet om forældremyndighed her i landet er opfyldt, jf. § 7, stk. 1, nr. 1, og stk. 2.
- De har indgået aftale om fælles forældremyndighed efter § 9, jf. § 7, stk. 1, nr. 2.
- De har eller har haft fælles folkeregisteradresse inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel, og den anden forælder anses som far eller medmor til barnet ifølge anerkendelse eller dom, jf. § 7, stk. 3.

Efter § 7, stk. 3, kan der således etableres fælles forældremyndighed, allerede når faderskabet eller medmoderskabet fastslås, hvis forældrene har eller har haft fælles folkeregisteradresse inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel. Der er i bemærkningerne til bestemmelsen ikke et krav om, hvor længe forældrene skal have haft fælles folkeregisteradresse. Det er således uden betydning for spørgsmålet om etablering af fælles forældremyndighed efter § 7, stk. 3, at forældrene f.eks. kun har haft fælles folkeregisteradresse i 14 dage, blot forældrene har haft fælles folkeregisteradresse inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel.

Betingelsen om fælles folkeregisteradresse vil objektivt kunne konstateres gennem CPR-udskrift. Dette kan ske allerede under behandlingen af faderskabs- eller medmoderskabssagen, således at moren og

den mand/kvinde, der er inddraget i faderskabs- eller medmoderskabssagen, kan blive orienteret om retsvirkningerne af den fælles forældremyndighed. Det er afgørende, at registreringen af fælles bopæl er sket forud for barnets fødsel.

Ønsker forældrene fælles forældremyndighed, og er der tvivl om, hvorvidt forældrene har haft fælles bopæl inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel, kan Statsforvaltningen vejlede forældrene om muligheden for at etablere fælles forældremyndighed ved afgivelse af en omsorgs- og ansvarserklæring.

Er der tvist om, hvorvidt forældrene har boet sammen og hvornår, og er der ikke registreret fælles folkeregisteradresse, er situationen ikke omfattet af bestemmelsen, og den anden forælder må anlægge en forældremyndighedssag efter § 14, hvis denne forælder ønsker fælles forældremyndighed, og moren er imod det, jf. punkt 2.1.1.3.

Statsforvaltningen skal i forbindelse med fastslåelsen af faderskabet eller medmoderskabet undersøge, om der samtidig med faderskabets eller medmoderskabets anerkendelse etableres fælles forældremyndighed efter § 6, stk. 2, nr. 1, § 6, stk. 3, eller § 7, stk. 3, og orientere forældrene om, hvorvidt der er etableret fælles forældremyndighed, eller om der er eneforældremyndighed, jf. punkt 2.1.2. Om indberetning til CPR henvises til punkt 8.

§ 7 a omhandler forældremyndigheden i forhold til adopterede børn og udmønter adoptionslovens § 16, der fastslår, at der ved adoption indtræder samme retsforhold mellem adoptanten og adoptivbarnet som mellem forældre og deres barn. § 7 a er indført i forældreansvarsloven ved lov om ændring af adoptionsloven, forældreansvarsloven og lov om dansk indfødsret (Adgang for samlevende til at adoptere sammen m.v.), der er trådt i kraft den 1. januar 2015. Ved lovændringen fik samlevende på samme måde som ægtefælle mulighed for at adoptere sammen, og der er på den baggrund opstået et behov for at udmønte retsvirkningerne af adoptionen i forældreansvarsloven.

Bestemmelsen i § 7 a lægger ikke vægt på forældrenes civilstand, men derimod på om der er én eller to adoptanter, herunder om adoptionen er en stedbarnsadoption. Det fremgår af § 7 a, stk. 1, at forældre, der sammen har adopteret et barn, har fælles forældremyndighed. Herudover er det i § 7 a, stk. 3, fastsat, at forældre efter en stedbarnsadoption, jf. adoptionslovens § 5 a, stk. 1, har fælles forældremyndighed.

Forældremyndighed efter § 7 a etableres ved adoptionen.

2.1.1.2. Aftaler om fælles forældremyndighed

Der er også mulighed for at etablere fælles forældremyndighed ved aftale mellem forældrene. Forældrene kan således efter § 9 aftale, at de skal have fælles forældremyndighed over deres barn.

Eneste gyldighedsbetingelse for en sådan aftale er, at aftalen skal anmeldes til Statsforvaltningen. En anmeldelse skal ske ved digital selvbetjening, se punkt 4.2.1. Hvis en forældremyndighedssag er indbragt for retten, kan anmeldelse dog ske hertil.

Hvis forældrene ønsker at anmelde en aftale om fælles forældremyndighed til Statsforvaltningen, og Statsforvaltningen er bekendt med, at der verserer en forældremyndighedssag ved retten, skal Statsforvaltningen henvise forældrene til i stedet at indgå denne aftale over for retten.

2.1.1.3. Fælles forældremyndighed ved dom

Fælles forældremyndighed kan endelig etableres ved dom, jf. § 14. Før en sag om fælles forældremyndighed kan indbringes for retten, skal forældrene dog først møde i Statsforvaltningen. Der henvises herom til punkt 4.

Dette punkt redegør for rettens adgang til at etablere fælles forældremyndighed ved dom og indeholder en beskrivelse af de forhold, der efter bemærkningerne til bestemmelsen skal lægges vægt på ved afgørelsen.

Bestemmelsen er relevant for Statsforvaltningen i relation til Statsforvaltningens vejledning.

Efter § 14 kan retten efter anmodning fra en forælder, der ikke har forældremyndigheden, bestemme, at der skal være fælles forældremyndighed. Dette gælder, uanset om den ene forælder har forældremyndigheden alene efter loven eller efter aftale eller dom. Muligheden for at indlede en forældremyndighedssag efter denne bestemmelse gælder også for forældre, der har mistet eller ikke har haft del i forældremyndigheden før forældreansvarslovens ikrafttræden.

Afgørende for rettens vurdering af, om der er grundlag for at etablere fælles forældremyndighed, er, om dette vil være bedst for barnet, jf. § 4. Retten vil således under sagen skulle sørge for at inddrage barnet, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk, jf. § 34, samt tage hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed, jf. § 5. Om samtaler med børn og børnesagkyndige undersøgelser henvises til punkt 4.1.1 og 4.1.2 i vejledning om samvær.

Ved vurderingen af, om det er bedst for barnet, jf. § 4, at der dømmes til fælles forældremyndighed efter § 14, er det – efter bemærkningerne til bestemmelsen – barnets relation til den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, der har afgørende betydning. Det vil således skulle indgå som et moment, hvor lang tid, der er gået siden samlivsophævelsen, eller siden den aftale eller dom, der ønskes ændret, og hvordan kontakten til barnet har været i den mellemliggende periode. I relation til kontakten mellem barnet og den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, er det ikke afgørende, hvilket omfang kontakten har haft, men at der har været en kontakt mellem barnet og forælderen. Retten bør ifølge bemærkningerne i den forbindelse også tage hensyn til, om der har været samarbejdschikane i form af samværs sabotage fra forældremyndighedsindehaverens side, og forældremyndighedsindehaveren derved har hindret forældrenes samarbejde omkring barnet, jf. punkt 2.2 om samarbejdschikane. Ligeledes bør det efter bemærkningerne indgå i vurderingen, hvad der er baggrunden for, at den pågældende forælder, der søger om del i forældremyndigheden, ikke tidligere har haft del i forældremyndigheden eller er blevet frataget denne. Endelig bør det indgå, om der er forhold, der taler imod etablering af fælles forældremyndighed. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis der er svære og uovervindelige samarbejdsproblemer, eller hvis en forælder er uegnet som forældremyndighedsindehaver på grund af f.eks. massivt misbrug eller en alvorlig psykisk lidelse. Der henvises i øvrigt til punkt 2.4.1.

Statsforvaltningen skal i forbindelse med vejledningen om denne bestemmelse gøre opmærksom på, at retten altid foretager en konkret vurdering i hver enkelt sag på baggrund af en inddragelse af barnet og dets perspektiv.

2.1.2. Eneforældremyndighed

Er der ikke etableret fælles forældremyndighed efter loven eller ved aftale eller dom, har moren forældremyndigheden alene. Dette følger af § 7, stk. 4, der regulerer ugifte forældres forældremyndighed. Det fremgår således af denne bestemmelse, at moren er eneforældremyndighedsindehaver, hvis betingelserne i § 7, stk. 1-3, for at etablere fælles forældremyndighed ikke er opfyldte.

Som modifikation til § 7, stk. 4, er tilfælde, hvor barnet er adopteret af én forælder. I dette tilfælde har forælderen (moren eller faren) forældremyndigheden alene, jf. forældreansvarslovens § 7 a, stk. 2. Det er dog ikke tilfældet, hvis adoptionen er gennemført som en stedbarnsadoption, hvor adoptanten har adopteret sin ægtefælles eller samlevers barn. I dette tilfælde er der fælles forældremyndighed efter adoptionen, jf. § 7 a, stk. 3. Der henvises i øvrigt til punkt 2.1.1.1.

2.2. Samarbejdschikane

Forældrenes evne til at samarbejde omkring barnet er et vigtigt element i forældreansvarsloven og derfor et forhold, der kan tillægges betydelig vægt ved afgørelser om forældremyndighed og barnets bopæl. I dette punkt beskrives samarbejdschikane nærmere, samtidig med at der kort redegøres for betydningen af samarbejdschikane i relation til afgørelser om forældremyndighed og barnets bopæl.

Samarbejdschikane kan udøves af begge forældre, og et manglende samarbejde kan således bero på både bopælsforælders og samværsforælders forhold. Da samarbejdschikane således retter sig mod både bopælsforælderen og samværsforælderen anvendes begrebet ”samarbejdschikane” i stedet for ”samværschikane”.

Samarbejdschikane fra bopælsforælders side kan f.eks. komme til udtryk i form af samværschikane. Hvis konflikterne omkring samarbejdet og barnet skyldes, at den ene forælder uden påviselig grund har forsøgt at hindre den anden forælders kontakt til barnet, kan dette således få betydning for afgørelsen om forældremyndighed eller om barnets bopæl. Dette skyldes, at der ved afgørelser om forældremyndighed og om barnets bopæl må anlægges et fremtidsorienteret børneperspektiv, og at det i den forbindelse må tillægges stor vægt, hvem af forældrene, der har bedst evne til at samarbejde og dermed på længere sigt kan sikre barnets samvær med den anden forælder.

Det samme gør sig gældende i relation til samarbejdschikane fra samværsforælders side. En samværsforælders manglende samarbejde eller chikane af bopælsforælderen og dennes familie, f.eks. i form af vedvarende trusler om vold, eller det forhold, at samværsforælderen konstant opsøger eller kontakter familien uden for det aftalte tidsrum, eventuelt på trods af et tilhold, er således forhold, der kan indgå i vurderingen af, hvem af forældrene der må anses for at være bedst til at samarbejde omkring barnet. Samarbejdschikane kan f.eks. også give sig udtryk ved, at samværsforælderen hindrer forældrenes samarbejde ved vedvarende og uden rimelig grund at rette henvendelse til Statsforvaltningen, kommunen eller andre myndigheder med anmodninger eller anmeldelser mod den anden forælder el.lign., eller gennem uberettigede tilbageholdelser af barnet efter endt samvær og lign. at medvirke til, at forældrenes samarbejde lider skade på en sådan måde, at det går ud over barnet.

I de følgende punkter om forældremyndighed og barnets bopæl er betydningen af samarbejdschikane nærmere beskrevet i forhold til de enkelte afgørelsestyper.

Der henvises i øvrigt til mødepligten i forhold til vejledningsmødet, afsnit 3.1. i vejledning om samvær, Statsforvaltningens mulighed for at fastsætte midlertidigt kontaktbevarende samvær, afsnit 5.2.5. og 13.2. i vejledning om samvær, og på muligheden for at søge om bortfald af ferie og ordningen med automatisk erstatningssamvær, afsnit 10.3. og 11 i vejledning om samvær. Formålet med disse muligheder er at fremme begge forældres aktive og loyale medvirken til en samværs-sags behandling, og det tydeliggøres med disse, at barnet bør sikres en løbende kontakt med begge forældre, og at de rammer, der er sat for samværet, skal overholdes.

2.3. Fælles forældremyndighed

Det er som nævnt et af lovens grundlæggende principper, at forældrene – uanset at de ikke lever sammen længere – skal tage ansvar for barnet, dels ved at drage omsorg for barnet og dels ved at samarbejde om væsentlige beslutninger omkring barnet. Det er derfor lovens klare udgangspunkt, at fællesskabet omkring barnet fortsætter i tilfælde af en samlivsophævelse. Det følger således af § 8, at den fælles forældremyndighed fortsætter, selvom forældrene har ophævet samlivet eller er blevet separeret eller skilt.

Fælles forældremyndighed kræver ikke enighed om samtlige spørgsmål omkring barnet, men enighed om væsentlige beslutninger vedrørende barnet. I punkt 2.3.1 redegøres nærmere for beslutningsbeføjelserne ved fælles forældremyndighed.

Reglerne om ændring af forældremyndighed, herunder rettens adgang til at dømme til fortsat fælles forældremyndighed og til at ophæve den fælles forældremyndighed, er nærmere beskrevet i punkt 2.4.

2.3.1. *Beslutningsbeføjelser ved fælles forældremyndighed*

Beslutningsbeføjelserne ved fælles forældremyndighed er reguleret i § 3. Af § 3, stk. 1, 1. pkt., fremgår, at væsentlige beslutninger vedrørende barnets forhold kræver enighed mellem forældrene, hvis der er fælles forældremyndighed. Samtidig følger det af § 3, stk. 1, 2. pkt., at den forælder, som barnet har bopæl hos, kan træffe afgørelse om overordnede forhold i barnets daglige liv, herunder hvor i landet bopælen skal være.

Der sondres således mellem ”væsentlige beslutninger” og ”overordnede forhold i barnets daglige liv” i relation til de beslutningsbeføjelser, der følger af fælles forældremyndighed.

De væsentlige beslutninger, som forældrene efter § 3 stk. 1, 1. pkt., skal være enige om, er defineret som forhold, der må anses som så indgribende for barnet, at begge forældre skal være enige herom. Her tænkes navnlig på spørgsmålet om barnets flytning til udlandet, herunder udrejse til Grønland og Færøerne, barnets religion, valg af skoleretning, videreuddannelse m.v. og væsentlige lægelige indgreb. Derudover er der i særlovgivningen en række forhold, der kræver begge forældremyndighedsindehaveres samtykke, f.eks. indmeldelse i skole, udstedelse af pas, navnevalg m.v.

Efter § 3, stk. 1, 2. pkt., kan bopælsforælderen på egen hånd træffe beslutning om overordnede forhold vedrørende barnets daglige liv. Bopælsforælderen kan desuden bestemme, hvor i landet barnet skal have bopæl. Bestemmelsen indebærer, at bopælsforælderen kan tage stilling til større spørgsmål af dagligdags karakter alene uden at skulle inddrage den anden forælder. Dette gælder f.eks. beslutninger vedrørende barnets daginstitution og spørgsmål om barnets daglige velbefindende, herunder om barnet skal gå til skolepsykolog, i en børnegruppe el.lign.

Beslutninger af mere dagligdags karakter kan hver forælder træffe på egen hånd. Det gælder f.eks. mad, tøj, sengetider, venner m.v. Det afgørende i den forbindelse er, hvem barnet opholder sig hos. Den forælder, der i den givne situation er nærmest til at træffe sådanne beslutninger, har således kompetence hertil. For så vidt angår fritidsaktiviteter kan hver af forældrene således træffe beslutning herom – også samværs-forælderen. Det afgørende er, at fritidsaktiviteterne foregår enten efter aftale med den anden forælder eller sker i den periode, hvor barnet opholder sig hos den pågældende forælder. Det bemærkes dog, at hvis der er tale om en risikobetonet fritidsaktivitet, som f.eks. dykning, boksning, motorsport, bjergbestigning el.lign., hvor der er stor risiko for skader, må begge forældre dog som udgangspunkt være enige herom.

Nedenstående skema belyser sondringen mellem de forskellige beslutningsbeføjelser:

Forældremyndighedsindehaverne sammen:	Bopælsforælderen:	Samværsforælderen:
Værgemål	Direkte daglig omsorg	Afgørelser, der relaterer sig til samvær – direkte omsorg
Væsentlig medicinsk behandling og væsentlige indgreb	Daginstitution	Fritidsaktiviteter

Skolevalg, videreuddannelse	Fritidsaktiviteter	
Skolefritidsordning	Flytning indenlands	
Risikobetonet fritidsaktivitet	Skolepsykolog	
Flytning udenlands, herunder flytning til Grønland og Færøerne	Børnesagkyndig rådgivning	
Navnevalg		
Religiøse forhold		
Pas		

2.4. Ændring af forældremyndighed

Ændring af forældremyndighed kan ske ved aftale eller ved dom. Reglerne om ændring af forældremyndighed følger af §§ 9-11 og 13-14.

Er der først etableret fælles forældremyndighed over et barn, kan denne kun ophæves af retten, hvis der er holdepunkter for at antage, at forældrene ikke kan samarbejde om barnets forhold til barnets bedste, jf. § 11, jf. § 4. Rettens adgang til at dømme til fortsat fælles forældremyndighed eller ophæve den fælles forældremyndighed er beskrevet i punkt 2.4.1.

Har forældrene fælles forældremyndighed, og er de uenige om forældremyndigheden, skal begge forældre give samtykke til, at barnet forlader landet, jf. § 3, stk. 2. Statsforvaltningen kan dog træffe afgørelse om, at den ene forælder kan tage barnet med til udlandet, herunder Grønland og Færøerne, uanset at der er uenighed om forældremyndigheden, jf. § 25. Dette er nærmere beskrevet i punkt 2.4.5.

Er der ikke fælles forældremyndighed, kan retten efter anmodning fra en forælder, der ikke har forældremyndigheden, bestemme, at der skal være fælles forældremyndighed, jf. § 14, stk. 1. Der henvises herom til punkt 2.4.2., jf. punkt 2.1.1.3.

I punkt 2.4.3 følger en gennemgang af reglerne om overførsel af forældremyndighed, og i punkt 2.4.4 er muligheden for at ændre forældremyndigheden ved aftale nærmere beskrevet.

For så vidt angår forældremyndighed ved dødsfald henvises til punkt 2.4.6.

2.4.1. Rettens adgang til at dømme til fortsat fælles forældremyndighed eller ophæve den fælles forældremyndighed

Har forældre, der ikke lever sammen, eller forældre, der agter at ophæve samlivet, fælles forældremyndighed, og er de ikke enige om forældremyndigheden, kan retten efter anmodning tage stilling til, om den fælles forældremyndighed skal ophæves, jf. § 11. Sagen indledes dog i Statsforvaltningen, typisk med et møde, og først herefter kan sagen indbringes for retten. Der henvises herom til punkt 4.

Dette punkt redegør for rettens adgang til at dømme til fortsat fælles forældremyndighed eller ophæve den fælles forældremyndighed og indeholder en beskrivelse af de forhold, der efter bemærkningerne til bestemmelsen skal lægges vægt på ved afgørelsen.

Bestemmelsen er relevant for Statsforvaltningen i relation til Statsforvaltningens vejledning af parterne.

§ 11 har nær sammenhæng med bestemmelsen i § 17, hvorefter retten kan træffe afgørelse om, hvor barnet skal bo. Spørgsmålet om barnets bopæl har ofte stor betydning for forældrenes konflikter, og en afgørelse om, hvor barnet skal bo, vil således kunne træde i stedet for en afgørelse om forældremyndighed. En afgørelse om barnets bopæl vil også kunne træffes samtidig med en afgørelse om fælles forældremyndighed. Det bemærkes, at adgangen til at dømme til fælles forældremyndighed kræver, at mindst én af forældrene ønsker den fælles forældremyndighed bevaret.

Retten kan efter § 11 kun ophæve den fælles forældremyndighed, hvis der er holdepunkter for at antage, at forældrene ikke kan samarbejde om barnets forhold til barnets bedste.

Med ændringen af forældreansvarsloven, som trådte i kraft den 1. oktober 2012, blev kriteriet ”tungtvejende grunde” i § 11 ændret til ovennævnte kriterium. Det fremgår af lovbemærkningerne, at der er tale om en mindre ændring af bestemmelsen. Afsættet for rettens vurdering af, om den fælles forældremyndighed skal ophæves, er ifølge lovbemærkningerne fortsat forældreansvarslovens overordnede intention om at fastholde forældrenes fælles ansvar for barnet bl.a. gennem et udgangspunkt om fælles forældremyndighed. Afgørelser efter § 11 skal tage udgangspunkt i, hvad der er bedst for barnet, jf. § 4, og i, om der er konkrete holdepunkter for, at forældrene ikke kan samarbejde om barnet til barnets bedste. Der kræves ikke, at der er enighed mellem forældrene om samtlige spørgsmål vedrørende barnet. Det centrale er, om forældrene kan håndtere deres eventuelle uenigheder på en sådan måde, at det ikke går ud over barnet.

Det fremgår videre af bemærkningerne, at de kriterier og hensyn (”tungtvejende grunde”), som frem til den 1. oktober 2012 er blevet inddraget i vurderingen af spørgsmålet om ophævelse af den fælles forældremyndighed fortsat vil skulle inddrages, da disse forhold også vil have betydning for samarbejds-potentialet. Det vil således fortsat have betydning for vurderingen, hvis en forælder har udøvet vold eller lignende mod den anden forælder, barnet eller andre i familien. Det samme vil være tilfældet, hvis der er sket seksuelle krænkelse af barnet, den anden forælder eller andre familiemedlemmer.

Om midlertidige afgørelser om forældremyndighed i sager, hvor der er påstand om vold, henvises til punkt 5.1.

Det kan ifølge bemærkningerne som udgangspunkt heller ikke anses for at være i barnets interesse, at der dømmes til fælles forældremyndighed, hvis en forælder er uegnet som forældremyndighedsindehaver, f.eks. på grund af massivt misbrug, en alvorlig psykisk lidelse eller andet, der gør forælderen uegnet til at deltage i væsentlige beslutninger vedrørende barnets liv. Der kan også være tale om, at en forælder ikke er interesseret i at varetage omsorgen for barnet og ved sin adfærd har vist, at den pågældende ikke har til hensigt at deltage i barnets liv. Det kan f.eks. være en forælder, som efter praksis ikke ville få samvær, eksempelvis fordi den pågældende ikke har formået at være i stabil kontakt med barnet eller har været fraværende i barnets liv i flere år, og den manglende kontakt kan tilskrives samværsforælderen egne forhold.

Betingelsen om, at retten kun kan ophæve den fælles forældremyndighed, hvis der er holdepunkter for, at forældrene ikke kan samarbejde om barnets forhold til barnets bedste, betyder, at der skal kunne påvises konkrete holdepunkter for, at forældrene må antages ikke at kunne samarbejde – også fremadrettet – til bedste for barnet. Dette vil afhænge af en konkret vurdering, hvor det kan tillægges betydning, i hvilken grad forældrene kommunikerer med hinanden om barnet og barnets forhold, idet kommunikationen skal kunne danne fundament for et egentligt samarbejde. Fælles forældremyndighed må således forudsætte, at forældrene realistisk set er i stand til sammen og inden for rimelig tid at blive enige om spørgsmål om barnet, og at forældrene ikke mere regelmæssigt har behov for myndighedernes hjælp til at kunne træffe beslutninger om barnet. Manglende tillid til den anden forælder eller manglende vilje til eller evne til at

være fleksibel og tilpasse sin egen opfattelse til den anden forælders opfattelse kan indikere, at fælles forældremyndighed ikke er bedst for barnet, jf. § 4.

Det fremgår også af bemærkningerne, at udnyttelse af adgangen til at dømme til fælles forældremyndighed ikke skal være en kompromisløsning eller et forsøg på mægling mellem to stridende parter. Forældrene skal vise vilje og evne til at sætte barnets bedste før deres egen konflikt, idet det i forhold til spørgsmålet om forældremyndighed også er en del af forældreoven at kunne samarbejde med den anden forælder om barnet. Ud fra disse forudsætninger vil det ikke være overladt til barnet at skabe sammenhæng i sit liv. Fremadrettet vil afgørelser om at fastholde den fælles forældremyndighed derfor også skulle indeholde en gengivelse af de konkrete overvejelser om forældrenes samarbejdspotentialer, som er lagt til grund for afgørelsen.

Endelig fremgår det af bemærkningerne, at hvis konflikterne omkring samarbejdet og barnet skyldes, at den ene forælder uden påviselig grund har forsøgt at hindre den anden forælders kontakt til barnet, skal retten fortsat anlægge et fremtidsorienteret perspektiv ved vurderingen af, hvad der er bedst for barnet. Det tillægges således stor vægt, hvem af forældrene, der har bedst evne til at samarbejde og dermed på længere sigt kan sikre barnets samvær med den anden forælder.

Det bemærkes, at manglende opfyldelse af varslingspligten i § 18 også kan indgå som et moment i forældremyndighedssagen, jf. punkt 3.4.

En afgørelse efter § 11 skal som nævnt altid træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet, jf. § 4. Retten vil således under sagen skulle sørge for at inddrage barnet, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk, jf. § 34, samt tage hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed, jf. § 5. Om samtaler med børn og børnesagkyndige undersøgelser henvises til punkt 4.1.1 og 4.1.2 i vejledning om samvær. Retten kan endvidere inddrage børnesagkyndige under de forberedende retsmøder for på den måde at belyse forældrenes og barnets forhold efter retsplejelovens § 450 a. Der skal ved vurderingen af, hvad der er bedst for barnet, tages hensyn til, at barnet har ret til to forældre. Statsforvaltningen skal i forbindelse med vejledningen om § 11 gøre opmærksom på, at retten altid foretager en konkret vurdering i hver enkelt sag på baggrund af en inddragelse af barnet og dets perspektiv.

Uenighed om enkelte væsentlige spørgsmål vedrørende barnet bør som udgangspunkt ikke kunne føre til en ophævelse af den fælles forældremyndighed, idet sådanne uoverensstemmelser må løses ved, at forældrene ved møder, herunder børnesagkyndig rådgivning eller konfliktmægling i Statsforvaltningen, forsøger at få løst op for deres konflikt. En uenighed om barnets bopæl, herunder om bopælen skal være i udlandet, bør således som udgangspunkt ikke i sig selv være tilstrækkelig til, at den fælles forældremyndighed ophæves. I stedet kan retten træffe afgørelse om barnets bopæl efter § 17, stk. 1.

Ligeledes bør uenighed om f.eks. skolevalg som udgangspunkt ikke kunne føre til en ophævelse af den fælles forældremyndighed. Forældrenes uenighed om dette spørgsmål må i første omgang løses ved rådgivning eller konfliktmægling i Statsforvaltningen. I de tilfælde, hvor forældrenes uenighed ikke kun handler om barnets indmeldelse i skole el.lign., må retten – hvis forældrene ikke kan opnå enighed i Statsforvaltningen – ved en eventuel sag om ophævelse af forældremyndigheden vurdere, om samarbejdsvanskelighederne er så store, at det risikerer at gå ud over barnet. Det bemærkes, at i de tilfælde, hvor forældrene ikke lever op til deres forældreansvar, og undervisningspligten ikke opfyldes, kan de sociale myndigheder gribe ind, evt. som følge af en underretning fra Statsforvaltningens side. Hertil kommer, at kommunalbestyrelsen kan beslutte, at barnet skal optages i distriktskolen med henblik på at modtage undervisning, hvis forældrene ikke kan blive enige om skolevalg. Der henvises til Undervisningsministeriets udtalelse, som er optrykt i TFA2009. 443.

2.4.2. Rettens adgang til at dømme til fælles forældremyndighed i sager, hvor der er eneforældremyndighed

Er der ikke fælles forældremyndighed, kan retten efter anmodning fra en forælder, der ikke har forældremyndigheden, bestemme, at der skal være fælles forældremyndighed, jf. § 14, stk. 1.

Bestemmelsen omfatter alle tilfælde, hvor der er eneforældremyndighed, hvad enten eneforældremyndigheden er etableret efter loven, ved aftale eller ved dom.

Der henvises til punkt 2.1.1.3, hvor bestemmelsen nærmere er beskrevet.

2.4.3. Overførsel af forældremyndighed

Overførsel af forældremyndighed kan ske ved aftale eller ved dom.

Efter § 13, stk. 1, kan forældre således aftale, at forældremyndigheden skal overføres fra den ene forælder til den anden. En sådan aftale skal anmeldes til Statsforvaltningen for at være gyldig.

Hvis en forældremyndighedssag er anlagt ved retten, kan forældrene dog anmelde aftalen hertil.

Hvis forældrene ønsker at anmelde en aftale om overførsel af forældremyndighed til Statsforvaltningen, og Statsforvaltningen er bekendt med, at der verserer en forældremyndighedssag ved retten, skal Statsforvaltningen henvise forældrene til i stedet at indgå denne aftale over for retten.

Forældremyndigheden kan ved aftale også overføres til andre end forældre. Forældremyndigheden kan overføres til et ægtepar eller et samlevende par i forening, herunder til den ene forælder og dennes ægtefælle eller samlever. En sådan aftale skal godkendes af Statsforvaltningen, jf. § 13, stk. 2. Der henvises for nærmere til punkt 4.3.2.

Om aftaler om ændring af forældremyndighed, herunder aftaler om overførsel af forældremyndighed, henvises til punkt 2.4.4.

Overførsel af forældremyndigheden fra den ene forælder til den anden kan ligeledes ske ved dom, jf. § 14, stk. 1. Som omtalt i punkt 2.4.2, jf. punkt 2.1.1.3, kan retten også anmodes om, at der etableres fælles forældremyndighed.

Nedenfor beskrives de forhold, som retten efter bemærkningerne til bestemmelsen bl.a. vil skulle lægge vægt på i sager om overførsel af forældremyndighed.

Bestemmelsen er relevant for Statsforvaltningen i relation til Statsforvaltningens vejledning.

Afgørende for vurderingen af, om der skal ske overførsel af forældremyndigheden fra den ene forælder til den anden, er, om dette vurderes at være bedst for barnet, jf. § 4. Retten vil således under sagens behandling skulle belyse barnets perspektiv, jf. § 34, og sørge for, at der tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed. Om samtaler med børn og børnesagkyndige undersøgelser henvises til punkt 4.1.1 og 4.1.2 i vejledning om samvær. Der vil ved vurderingen af, hvad der er bedst for barnet, skulle tages hensyn til, at barnet har ret til to forældre.

I sager, hvor der anmodes om overførsel af forældremyndigheden på grund af forældremyndighedsindehaverens chikane af samværet, vil der ved vurderingen af barnets bedste skulle tages hensyn til, om forældremyndighedsindehaveren uden rimelig grund hindrer den anden forælders kontakt til barnet. Hvis barnet må antages at lide under, at den ene forælder til stadighed umuliggør et samarbejde omkring den anden forælders kontakt til barnet, må retten anlægge et fremtidsorienteret børneperspektiv, således at det nøje overvejes, hvad der på længere sigt vil være bedst for barnet. Hvis den anden forælder vil være bedre

egnet til at varetage samarbejdet omkring barnet og sikre barnets kontakt til begge forældre, bør det indgå som et stærkt element for at overføre forældremyndigheden til denne forælder.

Statsforvaltningen skal i forbindelse med vejledningen om denne bestemmelse gøre opmærksom på, at retten altid foretager en konkret vurdering i hver enkelt sag på baggrund af en inddragelse af barnet og dets perspektiv.

2.4.4. Aftaler om ændring af forældremyndighed

Reglerne om aftaler om forældremyndighed fremgår af §§ 9, 10, 13, stk. 1, og 13, stk. 2. En aftale om forældremyndighed kan også indgås ved en omsorgs- og ansvarserklæring efter børnelovens § 2, stk. 1, § 3 b, stk. 1, § 14, stk. 1, 3 eller 6, eller § 19, jf. § 14, stk. 1, 3 eller 6.

Efter ovennævnte bestemmelser kan forældrene indgå følgende aftaler om forældremyndigheden:

- Fælles forældremyndighed ved en omsorgs- og ansvarserklæring i forbindelse med en sag om faderskab eller medmoderskab, jf. børnelovens § 2, stk. 1, § 3 b, stk. 1, § 14, stk. 1, 3 eller 6, eller § 19, jf. § 14, stk. 1, 3 eller 6. Det er en forudsætning, at betingelserne for at behandle en forældremyndighedssag her i landet er opfyldt, jf. § 7, stk. 2.
- Etablering af fælles forældremyndighed, jf. § 9.
- Ophør af den fælles forældremyndighed, jf. § 10. Forældrene skal samtidig aftale hvem af dem, der skal have forældremyndigheden alene.
- Overførsel af forældremyndigheden fra den ene forælder til den anden, jf. § 13, stk. 1.

Eneste gyldighedsbetingelse er, at aftalen skal anmeldes til Statsforvaltningen. Er en forældremyndighedssag anlagt ved retten, kan anmeldelse dog ske hertil. Hvis forældrene ønsker at anmelde en aftale om forældremyndighed til Statsforvaltningen, og Statsforvaltningen er bekendt med, at der verserer en forældremyndighedssag ved retten, skal Statsforvaltningen henvise forældrene til i stedet at indgå denne aftale over for retten.

Omsorgs- og ansvarserklæringer vil normalt blive anmeldt til personregisterføreren i forbindelse med fødselsanmeldelsen.

Aftaler om forældremyndighed kan indgås på et hvilket som helst tidspunkt, og forældrene kan således til enhver tid indgå aftale om ændring af forældremyndigheden over deres fælles barn. Om Statsforvaltningens sagsbehandling i forbindelse med aftaler om forældremyndighed henvises til punkt 4.3.1.

Efter § 13, stk. 2, kan forældremyndigheden ved aftale overføres til andre end forældrene. Forældremyndigheden kan efter bestemmelsen overføres til et ægtepar eller et samlevende par i forening, herunder til den ene forælder og dennes ægtefælle eller samlever.

En aftale efter § 13, stk. 2, skal godkendes af Statsforvaltningen for at være gyldig. Statsforvaltningen skal som udgangspunkt godkende en aftale om overførsel af forældremyndigheden til andre, medmindre den ikke er udtryk for, hvad der er bedst for barnet, jf. § 4. I punkt 4.3.2 er Statsforvaltningens sagsbehandling i sager om overførsel af forældremyndighed til andre nærmere beskrevet.

En aftale efter § 13, stk. 2, kan senere ændres af retten, jf. § 14, stk. 2.

En anmeldelse af en aftale om ændring af forældremyndighed eller overførsel af forældremyndigheden skal indgives ved digital selvbetjening, se punkt 4.2.1.

2.4.5. Afgørelser om udlandsrejser i sager, hvor der er uenighed om forældremyndigheden (forældresvarslovens § 25)

Har forældrene fælles forældremyndighed, og er de uenige om forældremyndigheden, skal begge forældre give samtykke til, at barnet forlader landet, herunder udrejser til Grønland eller Færøerne, eller til at barnets ophold i udlandet, i Grønland eller på Færøerne, forlænges ud over det aftalte, forudsatte eller fastsatte, jf. § 3, stk. 2. Kravet om samtykke gælder dog ikke, hvis retten efter § 17, stk. 1, 2. pkt., har truffet afgørelse om, at barnet kan have bopæl hos en forælder, der har eller ønsker at få bopæl i udlandet eller i Grønland eller på Færøerne, eller hvis der er truffet afgørelse om udlandsrejse efter § 25.

Samtykkekravet gælder, hvis en sag om forældremyndighed eller om barnets bopæl er indbragt for retten, eller der er taget initiativ hertil, f.eks. ved at en anmodning om ændring af forældremyndighed eller om barnets bopæl er indgivet til Statsforvaltningen, eller hvis der på anden vis er dokumenteret eller godtgjort en reel uenighed om forældremyndigheden. Er der blot uenighed om f.eks. en ferierejse til udlandet og ikke uenighed om, hvem der skal have forældremyndigheden i fremtiden, eller i hvilket land barnet skal bo, gælder samtykkekravet ikke. Forældre med fælles forældremyndighed kan i den situation begge rejse til udlandet med barnet uden den anden forælders samtykke eller en afgørelse herom fra Statsforvaltningen.

Et manglende samtykke til at tage barnet med til udlandet eller til at forlænge et udlandsophold medfører, at der foreligger en børnebortførelse eller uberettiget tilbageholdelse, sådan at den tilbageværende forælder kan anmode om tilbagegivelse af barnet efter eksempelvis Haagerkonventionen af 1980 om de civilretlige virkninger af internationale børnebortførelser, hvis barnet er i et land, som Danmark har en samarbejdsaftale med. Samtidig forbliver kompetencen til at træffe afgørelse om forældremyndigheden over barnet hos de danske myndigheder, jf. retsplejelovens § 448 f, stk. 1, nr. 2, jf. stk. 2, der er beskrevet i punkt 4.1.1.

Udover kravet om samtykke gælder der endvidere efter § 18 en pligt til at varsle den anden forælder senest 6 uger før flytningen, hvis bopælsforælderen agter at flytte barnets bopæl til udlandet. På den måde får den anden forælder mulighed for at indgive en anmodning om, at barnets bopæl ændres. Om varslingspligten henvises til punkt 3.4.

Kravet om samtykke gælder som nævnt ikke, hvis retten efter § 17, stk. 1, 2. pkt., har truffet afgørelse om, at barnet kan have bopæl hos en forælder, der har eller ønsker at få bopæl i udlandet eller i Grønland eller på Færøerne. Der henvises herom til punkt 3.1.

Kravet om samtykke gælder endvidere ikke, hvis der er truffet en afgørelse om udlandsrejse efter § 25. Efter denne bestemmelse kan Statsforvaltningen beslutte, at den ene forælder kan tage barnet med til udlandet, Grønland eller Færøerne, selvom der er uenighed om forældremyndigheden. Statsforvaltningen kan således træffe afgørelse om, at en forældremyndighedsindehaver kan tage barnet med på ferie, familiebesøg eller lignende i udlandet i en kortere periode, selvom der er tvist om forældremyndigheden. Det er både den forælder, der har barnet boende, og den forælder, der har samvær med barnet, der kan anmode Statsforvaltningen om at træffe afgørelse herom.

En afgørelse om udlandsrejse efter § 25 træffes efter en konkret vurdering. En anmodning om en afgørelse efter § 25 til Statsforvaltningen skal indgives ved digital selvbetjening, se punkt 4.2.1. Det bemærkes, at Statsforvaltningen kun kan træffe afgørelse efter § 25, hvis der foreligger en reel uenighed mellem forældrene om forældremyndigheden. Det betyder eksempelvis, at en forælder, som frygter, at den anden forælder vil hindre en ferierejse af chikanøse årsager, ikke vil kunne sikre rejsen ved at bede Statsforvaltningen om en afgørelse efter § 25.

Statsforvaltningen skal ved afgørelsen efter § 25 lægge særligt vægt på, om der må antages at være en risiko for, at barnet vil blive tilbageholdt i udlandet. I denne vurdering indgår bl.a. den rejsende forælders tilknytning til henholdsvis Danmark og udlandet, og om samværet eller opholdet skal foregå i

et land, der har tiltrådt Haagerbørnebeskyttelseskonventionen af 1996, Europarådskonventionen af 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser eller Haagerkonventionen af 1980 om de civile retlige virkninger af internationale børnebortførelser. Der vil i disse tilfælde være sikkerhed for, at det pågældende lands myndigheder vil medvirke til at bringe barnet tilbage til Danmark, hvis forælderen efter samværets eller opholdets udløb beholder barnet. Der henvises til punkt 5.2.6 om samvær i udlandet, barnets pas m.v. i vejledning om samvær.

Da der skal foreligge uenighed om forældremyndigheden, for at Statsforvaltningen kan træffe afgørelse om udlandsrejse efter § 25, vil der ikke være mulighed for at give en generel tilladelse til, at en forælder kan rejse til udlandet med barnet.

Ved afgørelser om udlandsrejser skal Statsforvaltningen på normal vis fastsætte det nærmere omfang af barnets ophold eller samvær i udlandet, herunder den tidsmæssige udstrækning heraf. Bestemmelsen omhandler kun kortere udlandsophold såsom ferier, familiebesøg eller lignende. Statsforvaltningen må ved vurderingen af omfanget af barnets ophold eller samvær i udlandet bl.a. tage hensyn til, om der er tale om et skolesøgende barn.

Er der tale om et længerevarende ophold, f.eks. studieophold eller ophold på grundlag af arbejdsrelateret forhold i udlandet, må det bero på en konkret vurdering, hvorvidt afgørelsen skal træffes efter § 25, eller om sagen skal afgøres af retten i form af en afgørelse om bopæl i udlandet eller i Grønland eller på Færøerne efter § 17, stk. 1, 2. pkt. Hvis opholdets formål og varighed er af en sådan karakter, at det ikke kan udelukkes, at barnet vil opnå bopæl i udlandet ved udrejsen eller under opholdet i udlandet, må afgørelsen træffes efter § 17, stk. 1, 2. pkt.

Ved afgørelser efter § 25 kan der i øvrigt bl.a. lægges vægt på barnets alder, om barnet tidligere har været på ferie i udlandet, om forælderen bor i udlandet, om forælderen i øvrigt har tilknytning til udlandet (familie el.lign.), eller om barnet i øvrigt er vant til at rejse til andre lande. I vurderingen indgår bl.a. også oplysninger om forholdet mellem forældrene, forældrens tilknytning til Danmark samt eventuelt omfanget af det øvrige samvær. Der henvises i øvrigt til punkt 5.2.6 i vejledning om samvær.

Det bemærkes, at en forælder, der har forældremyndigheden alene over barnet, kan udrejse af landet uden den anden forælders samtykke. Der er dog pligt til at underrette den anden forælder herom senest 6 uger inden flytningen, jf. punkt 3.4 om varslingspligten.

Har en forælder forældremyndigheden over et barn alene, og ønsker samværsforælderen at få truffet en konkret eller generel afgørelse om, at den pågældende kan tage barnet med til udlandet på ferie, træffes afgørelsen efter reglerne om samvær i § 21, stk. 1, jf. § 19. Der henvises til punkt 5.2.6.2 i vejledningen om samvær. Det samme er tilfældet for anmodninger fra andre end forældre om, at samværet kan udøves i udlandet, jf. § 21, stk. 1, jf. § 20.

2.4.6. Forældremyndighed når en forælder afgår ved døden

Reglerne om forældremyndighed, når en forælder afgår ved døden, fremgår af § 15 (forældremyndighed efter en forælders dødsfald) og § 15 a (forældremyndighed når den ene forælder har forvoldt den anden forælders død). Afgørelser efter §§ 15 og 15 a træffes af Statsforvaltningen.

Retten kan efter § 14, stk. 2, ændre en afgørelse efter §§ 15 og 15 a.

2.4.6.1. Forældremyndighed efter en forælders dødsfald

Den efterlevende forælder har forældremyndigheden alene, hvis den ene forælder dør, og forældrene ved dødsfaldet havde fælles forældremyndighed (§ 15, stk. 1). Boede den efterlevende forælder sammen med barnet, kan ingen andre anmode om forældremyndigheden.

Var der ved dødsfaldet fælles forældremyndighed, og havde barnet ved dødsfaldet ikke bopæl hos den efterlevende forælder, kan andre søge om forældremyndigheden (§ 15, stk. 2). En ansøgning om forældremyndighed skal i disse tilfælde indgives i forbindelse med dødsfaldet. Det er ikke en betingelse for at anmode om forældremyndigheden, at ansøgeren og barnet kender hinanden. Dette skyldes, at afgørelsen om forældremyndigheden skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet, jf. § 4.

Ved vurderingen af, om den efterlevende forælder skal beholde forældremyndigheden, eller om denne skal tillægges en anden ansøger, f.eks. en bedsteforælder, er det afgørende hvad der er bedst for barnet, jf. § 4. Statsforvaltningen skal altid foretage en konkret og individuel vurdering af, hvad der vil være bedst for det pågældende barn, og afgørelsen skal være udtryk for den bedst mulige løsning for det enkelte barn. Statsforvaltningen skal således belyse barnets perspektiv og sørge for, at der tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed. Efter § 4 er det et centralt delelement, hvilket forhold barnet har til sine forældre – herunder også slægtsskabsforholdet. Det skal derfor indgå som en central del af vurderingen af barnets bedste, at den efterlevende forælder er barnets eneste tilbageværende forælder. For nærmere om sagsoplysning i sager om forældremyndighed ved død henvises til punkt 2.4.6.3.

Dør en forælder, og havde denne ved dødsfaldet forældremyndigheden alene, følger det af § 15, stk. 3, 1. pkt. at den efterlevende og andre kan søge om forældremyndigheden. Medfører et dødsfald i øvrigt, at ingen har forældremyndigheden, dvs. at begge forældremyndighedsindehavere dør, kan andre også anmode om forældremyndigheden, jf. § 15, stk. 3, 2. pkt. I modsætning til en anmodning om forældremyndighed efter stk. 2, er der ikke i disse tilfælde en tidsfrist for, hvornår en anmodning efter stk. 3 skal indgives. Det er derfor vigtigt, at Statsforvaltningen tilrettelægger behandlingen af disse sager sådan, at alle interesserede forældremyndighedsindehavere inddrages.

Er der flere ansøgere, skal Statsforvaltningen tage stilling til, hvem der skal have forældremyndigheden. Statsforvaltningen er i disse tilfælde ikke bundet til at udpege en forældremyndighedsindehaver blandt ansøgerne. Hvis ingen af ansøgerne skønnes egnede til at have forældremyndigheden, skal Statsforvaltningen finde en anden egnet forældremyndighedsindehaver. Dette gælder også, selvom der kun er én ansøger, herunder hvis ansøgeren er den efterlevende forælder. Hvis ingen anmoder om forældremyndigheden, kan Statsforvaltningen kontakte kommunen, da kommunalbestyrelsen efter servicelovens § 57, stk. 1, i fornødent omfang skal medvirke til, at der udpeges en egnet forældremyndighedsindehaver, når ingen har forældremyndigheden. Dette gælder også, selvom der er en eller flere, der har anmodet om forældremyndigheden, og Statsforvaltningen ikke mener, at der blandt ansøgerne er en egnet forældremyndighedsindehaver. Der henvises for nærmere om kommunens forpligtelser til punkt 2.4.6.4.

2.4.6.2. Forældremyndighed når den ene forælder har forvoldt den anden forælders død

Har den ene forælder forvoldt den anden forælders død, følger det af § 15 a, at Statsforvaltningen i alle tilfælde skal tage stilling til, hvad der er bedst for barnet i relation til spørgsmålet om forældremyndigheden. Dette gælder således også, selvom barnet ved dødsfaldet ikke står uden forældremyndighedshaver, fordi den efterlevende forælder beholder den, og der ikke er andre, der anmoder om forældremyndigheden. Hvis Statsforvaltningen, jf. lovens § 4, vurderer, at det ikke er bedst for barnet, at den efterlevende forælder beholder forældremyndigheden, skal Statsforvaltningen vurdere, hvem der så skal have forældremyndigheden.

Til brug for Statsforvaltningens vurdering af, hvem der i disse situationer skal have forældremyndigheden, kan Statsforvaltningen anmode kommunen om at medvirke til at finde en egnet forældremyndighedsindehaver, jf. servicelovens § 57, stk. 2. Der henvises for nærmere om kommunens forpligtelser til punkt 2.4.6.4.

For at Statsforvaltningen i alle tilfælde kan tage stilling til, hvad der er bedst for barnet i relation til spørgsmålet om forældremyndighed, er det nødvendigt, at Statsforvaltningen underrettes om sagen. Det følger af servicelovens § 153, stk. 1, nr. 1, at politiet skal underrette kommunen, hvis de under udøvelsen af deres arbejde får kendskab til eller grund til at antage, at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte. Dette betyder, at i en sag, hvor den ene forælder har forvoldt den anden forælders død, skal kommunen videresende denne underretning til Statsforvaltningen. Statsforvaltningen påbegynder herefter sagsbehandlingen.

Har den ene forælder forvoldt den anden forælders død, kan andre anmode om at få forældremyndigheden dvs. også i de tilfælde, hvor der var fælles forældremyndighed, og den efterlevende forælder ved dødsfaldet boede sammen med barnet. Hvis den afdøde forælder havde forældremyndigheden alene, kan både den efterlevende forælder og andre anmode om forældremyndigheden.

Er der flere, der anmoder om at få forældremyndigheden, skal en afgørelse om, hvem der skal have forældremyndigheden over barnet træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet, jf. § 4. Statsforvaltningen skal altid foretage en konkret og individuel vurdering af, hvad der vil være bedst for det pågældende barn, og afgørelsen skal være udtryk for den bedst mulige løsning for det enkelte barn. Statsforvaltningen skal således belyse barnets perspektiv og sørge for, at der tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed. Som nævnt ovenfor i punkt 2.4.6.1. skal det indgå som en central del af vurderingen af barnets bedste, at den efterlevende forælder er barnets eneste tilbageværende forælder. I de tilfælde, hvor den ene forælder har forvoldt den anden forælders død, skal det dog ved vurderingen af barnets bedste nøje overvejes, om denne omstændighed har skadet barnets forhold til den efterlevende forælder sådan, at det vil være bedst for barnet, at en anden har forældremyndigheden. For nærmere om sagsoplysning i sager om forældremyndighed ved død henvises til punkt 2.4.6.3.

Anmoder andre end forældremyndighedsindehaveren om forældremyndigheden, er der ikke en tidsfrist for, hvornår en anmodning skal indgives. Dette skyldes, at der i situationer, hvor den ene forælder har forvoldt den anden forælders død, kan gå nogen tid efter dødsfaldet, før det bliver fastslået ved dom, om det er den efterlevende forælder, der er gerningsmanden. Omvendt må det forudsættes, at anmodningen fremsættes, inden der er gået længere tid efter dommen. Statsforvaltningen må derfor tilrettelægge behandlingen af disse sager sådan, at alle, der er interesseret i at få forældremyndigheden, inddrages.

Statsforvaltningen kan dog behandle en anmodning om forældremyndighed eller prøve om forældremyndigheden skal forblive hos den efterlevende, allerede når den efterlevende forælder er sigtet for at have forvoldt den anden forælders død, dvs. inden der er afsagt endelig dom i straffesagen. På dette stadie af sagen kan Statsforvaltningen dog alene træffe en midlertidig afgørelse om forældremyndighed efter § 26, se også punkt 2.4.6.5.

§ 15 a, stk. 1 og 2, finder anvendelse når der foreligger en overtrædelse af straffelovens § 237 (drab), § 246, jf. § 245 (vold med døden til følge) eller § 250 (hensættelse i hjælpeløs tilstand). Bestemmelserne kan også finde anvendelse ved medvirken til de nævnte overtrædelser af straffeloven, jf. straffelovens § 23.

For så vidt angår samvær mellem barnet og den efterlevende af forældrene gælder de almindelige regler i § 19, jf. § 21.

2.4.6.3. Sagsoplysning

En afgørelse om, hvem der skal have forældremyndigheden efter en forælders død, er betydningsfuld og kan være meget indgribende over for barnet. Dette stiller betydelige krav til Statsforvaltningens sagsoplysning.

Statsforvaltningen skal ligesom i andre forældremyndighedssager inddrage barnet i sagen, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk, herunder efter behov og under hensyn til barnets alder og modenhed afholde en samtale med barnet. Statsforvaltningen skal i øvrigt belyse samtlige elementer i sagen, herunder indhente oplysninger fra relevante myndigheder, institutioner m.v. om barnet og parterne samt om nødvendigt gennemføre en børnesagkyndig undersøgelse. Om sagsoplysning henvises i øvrigt til vejledning om samvær, punkt 4, herunder 4.1.1. og 4.1.2. om samtaler med børn og børnesagkyndige undersøgelser.

Bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v. indeholder særlige regler om Statsforvaltningens behandling af sager efter §§ 15 og 15 a. Herefter kan Statsforvaltningen til brug for oplysningen af sagen med parternes samtykke anmode kommunen om en udtalelse om dem og om barnet.

Endvidere skal Statsforvaltningen i alle sager om forældremyndighed efter en forælders død spørge skifteretten, om afdøde ved et såkaldt "børnetestamente" har tilkendegivet, hvem der bør have tillagt forældremyndigheden, jf. lovens § 16. Det fremgår af denne bestemmelse, at indehavere af forældremyndigheden kan tilkendegive, hvem der efter deres død bør have tillagt forældremyndigheden over barnet.

Er der en efterlevende forælder, der hverken har eller ønsker at have forældremyndigheden, skal Statsforvaltningen efter lovens § 36, stk. 1, normalt indhente en erklæring fra denne, inden der træffes afgørelse efter § 15, stk. 3 og § 15 a, stk. 2. Erklæringen skal sikre, at den efterlevende forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, får lejlighed til at udtale sig og eventuelt selv anmode om forældremyndigheden.

2.4.6.4. Kommunens forpligtelser

Efter servicelovens § 57, stk. 1, skal kommunen i fornødent omfang medvirke til, at der udpeges en egnet indehaver af forældremyndigheden, hvis ingen har forældremyndigheden over et barn eller en ung.

Det samme gælder i de tilfælde, hvor den ene forælder har forvoldt den anden forælders død, og hvor Statsforvaltningen vurderer, at det er bedst for barnet, at den efterlevende forælder ikke beholder forældremyndigheden (servicelovens § 57, stk. 2). I disse tilfælde skal kommunen også medvirke til, at Statsforvaltningen bliver bekendt med sagen. Det fremgår af servicelovens § 153, stk. 1, nr. 1, at politiet skal underrette kommunen, hvis man får kendskab til eller grund til at antage, at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte. Er dette tilfældet i en sag, hvor den ene forælder har forvoldt den anden forælders død, skal kommunen videresende denne underretning til Statsforvaltningen. Statsforvaltningen påbegynder herefter sagsbehandlingen.

I vejledning af 7. januar 2014 om særlig støtte til børn og unge og deres familier (vejledning nr. 3 til serviceloven) er der i punkt 50 og 51 nærmere redegjort for kommunens opgaver i forbindelse med udpegnings af en egnet indehaver af forældremyndigheden ved død.

Det fremgår således, at kommunen er forpligtet til at afgive en udtalelse om barnet og om eventuelle ansøgere om forældremyndigheden, hvis Statsforvaltningen anmoder om det.

Hvis kommunen ikke umiddelbart er bekendt med personer, der kan komme på tale som forældremyndighedsindehaver, må kommunen yde en aktiv indsats for at finde frem til egnede personer. Kommunen må således tage kontakt med barnet, pårørende, bekendte eller andre i barnets netværk, der står barnet

nær, med henblik på at finde frem til den eller de personer, der vil være egnede til at blive udpeget som forældremyndighedsindehaver.

2.4.6.5. Midlertidig afgørelse om forældremyndighed

I sager om forældremyndighed, når en forælder afgår ved døden skal Statsforvaltningen og kommunen være opmærksom på, om der er behov for at få udpeget en midlertidig indehaver af forældremyndigheden, jf. lovens § 26, og kommunen skal evt. komme med forslag til en egnet forældremyndighedsindehaver. Dette kan f.eks. være nødvendigt i tilfælde af uenighed om forældremyndigheden, eller fordi der umiddelbart ikke er ansøgere til forældremyndigheden.

I de tilfælde, hvor den ene forælder har forvoldt den anden forælders død, kan Statsforvaltningen behandle en anmodning om forældremyndighed eller tage stilling til, om forældremyndigheden skal forblive hos den efterlevende, når den efterlevende forælder er sigtet for at have forvoldt den anden forælders død, dvs. også inden der er afsagt endelig dom i straffesagen. På dette stadie af sagen kan Statsforvaltningen dog alene træffe en midlertidig afgørelse om forældremyndighed efter § 26, mens den endelige afgørelse må afvente, at der foreligger en endelig dom i straffesagen.

Afgørelsen bortfalder:

- 4 uger efter, at Statsforvaltningen har meddelt parterne, at sagen er afsluttet, medmindre en af dem inden da har anmodet om, at sagen indbringes for retten,
- hvis sagen efter indbringelsen for retten hæves eller afvises, eller
- når der foreligger en aftale eller afgørelse om forældremyndighed, der kan fuldbyrdes.

Om midlertidige afgørelser henvises i øvrigt til punkt 5.

2.4.6.6. Børnetestamente

Efter § 16 kan indehavere af forældremyndigheden tilkendegive, hvem der efter deres død bør have tillagt forældremyndigheden. Tilkendegivelsen følges, medmindre hensynet til, hvad der er bedst for barnet, taler derimod. Er testamentet oprettet for notar, vil dette blive oplyst af skifteretten, når Statsforvaltningen retter henvendelse hertil, jf. § 7, stk. 1, i bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v.

2.4.6.7. Klageadgang og klagefrist

Det følger af § 37, at Statsforvaltningen indbringer en afgørelse efter §§ 15 og 15 a for retten, hvis en part inden 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt den pågældende, anmoder herom.

3. Barnets bopæl

Efter § 17, stk. 1, 1. pkt., kan retten træffe afgørelse om, hos hvem af forældrene, barnet skal bo, hvis forældrene er uenige herom. Det er en forudsætning for, at der kan træffes afgørelse om barnets bopæl, at der er fælles forældremyndighed. Det kan således ikke bestemmes, at barnet skal bo hos en forælder, der ikke har del i forældremyndigheden.

Bestemmelsen giver forældre mulighed for at få en afgørelse på en tvist om barnets bopæl og samtidig bevare den fælles forældremyndighed. På den måde er der flere forældre, der kan praktisere fælles forældremyndighed og derved det retlige fællesskab omkring barnet.

En anmodning om en bopælsafgørelse behandles på samme måde som en anmodning om en forældremyndighedsafgørelse og skal således altid indgives til Statsforvaltningen, jf. § 31, stk. 1. Anmodningen

skal indgives ved digital selvbetjening, se punkt 4.2.1. Statsforvaltningen indkalder herefter forældrene til et vejledningsmøde. Statsforvaltningens sagsbehandling er nærmere beskrevet i punkt 4.

Dette punkt indeholder en beskrivelse af de forhold, som der efter bemærkningerne til bestemmelsen skal lægges vægt på, når retten skal træffe afgørelse om barnets bopæl.

Bestemmelsen er relevant for Statsforvaltningen i relation til Statsforvaltningens vejledning.

Afgørelsen om, hvor barnet skal have bopæl, træffes på baggrund af en konkret og individuel vurdering af, hvad der er bedst for barnet, jf. § 4. Retten vil således under sagens behandling skulle belyse barnets perspektiv, jf. § 34, og sørge for at der tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed. Om samtaler med børn og børnesagkyndige undersøgelser henvises til punkt 4.1.1 og 4.1.2 i vejledning om samvær. Der vil ved vurderingen af, hvad der er bedst for barnet, skulle tages hensyn til, at barnet har ret til to forældre.

Retten kan bl.a. lægge vægt på barnets tilknytning til forældrene, forældrenes personlige egenskaber, og på hvordan barnet vil reagere ved eventuelt at skulle skifte institution, skole m.v. som følge af en flytning. Hvis varslingspligten i § 18 ikke er opfyldt, kan der endvidere lægges vægt på dette forhold, jf. punkt 3.4.

Afgørelser om barnets bopæl skal som nævnt altid træffes ud fra, hvad der er bedst for det enkelte barn, herunder barnets behov for ro og stabilitet. Dette indebærer, at der må foretages en konkret afvejning af omstændighederne i sagen, hvor spørgsmålet om miljøskift, herunder både i forhold til geografisk lokalitet og i forhold til den følelsesmæssige tilknytning til de eller den hidtidige bopælsforældre/bopælsforælder, bør indgå som en central del af vurderingsgrundlaget.

Samarbejdschikane kan også få betydning for afgørelser om barnets bopæl, jf. punkt 2.2. I tilfælde, hvor den ene forælder eller den hidtidige bopælsforælder uden rimelig grund har hindret den anden forælders kontakt til barnet, vil der – efter bemærkningerne til bestemmelsen – således være behov for, at retten anlægger et fremtidsorienteret perspektiv ved vurderingen af, hvad der er bedst for barnet. Det bør således indgå i vurderingen med betydelig vægt, i hvor stort et omfang barnet belastes af bopælsforælders adfærd, samt hvem af forældrene, der fremover må anses for bedst egnet til at samarbejde omkring barnet i det daglige samt sikre kontakten til den anden forælder.

Statsforvaltningen skal i forbindelse med vejledningen om denne bestemmelse gøre opmærksom på, at retten altid foretager en konkret vurdering i hver enkelt sag på baggrund af en inddragelse af barnet og dets perspektiv.

3.1. Bopæl i udlandet

Retten kan i forbindelse med en sag om barnets bopæl, eller ændring heraf, træffe afgørelse om, at barnet kan have bopæl hos en forælder, der har eller ønsker at få bopæl i udlandet eller i Grønland eller på Færøerne, jf. § 17, stk. 1, 2. pkt. Retten vil også kunne træffe en selvstændig afgørelse efter bestemmelsen under en sag, som bopælsforælderen har taget initiativ til.

Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med, at uenighed om barnets bopæl, herunder bopæl i udlandet, ikke i sig selv bør kunne føre til en ophævelse af den fælles forældremyndighed.

En afgørelse om, at barnets bopæl kan være hos en forælder, der har eller ønsker at have bopæl i udlandet eller i Grønland eller på Færøerne, kan komme på tale, hvis den ene af forældrene under sagen om forældremyndighed eller barnets bopæl oplyser, at den pågældende forælder ønsker at flytte til udlandet

og samtidig anmoder retten om, at barnet kan have bopæl der, og retten i den forbindelse vurderer, at det vil være bedst for barnet, jf. § 4, at have bopæl hos denne forælder.

Retten kan efter § 17, stk. 1, 2. pkt., bestemme, at barnet kan tage bopæl i et bestemt land. På den måde kan retten ved vurderingen af, om bopæl hos den pågældende forælder vil være bedst for barnet, tage højde for den anden forældremyndighedsindehavers mulighed for at varetage ansvaret og omsorgen for barnet samt opretholde kontakten til barnet.

Det bemærkes, at samtykkekravet i § 3, stk. 2, hvorefter begge forældre skal give samtykke til, at barnet forlader landet, hvis der er fælles forældremyndighed og uenighed om forældremyndigheden, ikke gælder, hvis retten har truffet afgørelse efter § 17, stk. 1, 2. pkt., om, at barnet kan have bopæl i udlandet eller i Grønland eller på Færøerne, jf. § 3, stk. 2.

3.2. Aftaler om barnets bopæl

Statsforvaltningen og retten bliver kun inddraget i spørgsmålet om barnets bopæl i de sager, hvor forældrene er uenige om, hos hvem af forældrene barnet skal have bopæl.

Forældrene kan således til enhver tid selv aftale, hvor barnet skal have bopæl. Til forskel fra aftaler om forældremyndighed skal en aftale om barnets bopæl ikke anmeldes til Statsforvaltningen.

Forældrene bør dog ved en ændring af barnets bopæl sørge for, at bopælsændringen indberettes til CPR. Der henvises herom til punkt 8.

Om tvangsfuldbyrdelse af aftaler om barnets bopæl henvises til punkt 6.

3.3. Ændring af aftaler eller afgørelser om barnets bopæl

En afgørelse eller aftale om barnets bopæl kan ændres særskilt af retten, jf. § 17, stk. 2.

Hvis en af forældrene ønsker barnets bopæl ændret på grund af ændringer i barnets eller forældrenes forhold, og forældrene er uenige herom, kan den pågældende forælder efter § 17, stk. 2, således anmode retten om at tage stilling til spørgsmålet om, hvorvidt der skal ske en ændring af barnets bopæl. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis bopælsforælderen ønsker at flytte med barnet indenlands eller til udlandet.

Retten må herefter træffe en ny afgørelse om, hos hvem af forældrene barnet skal have bopæl.

3.4. Varslingspligten

Efter § 18 gælder der en varslingspligt for alle forældre, der vil ændre deres eller barnets bopæl i Danmark eller i udlandet. Efter denne bestemmelse skal en forælder, der vil ændre sin eller barnets bopæl til et andet sted her i landet eller i udlandet, således underrette den anden forælder herom senest 6 uger inden flytningen. Dette gælder også flytning til Grønland eller Færøerne.

Pligten til at varsle den anden forælder gælder både forældre, der har fælles forældremyndighed, en forælder, der har forældremyndigheden alene, og en forælder, der ikke har del i forældremyndigheden over barnet.

Hensigten med bestemmelsen er at motivere forældrene til at orientere hinanden om flytning indenlands eller til udlandet i god tid, inden flytningen skal finde sted, således at forældrene kan drøfte, hvordan kontakten til barnet opretholdes efter flytningen. Hermed understreges begge forældres ansvar for, at barnet bevarer kontakten til begge forældre.

Hvis der er fælles forældremyndighed, og bopælsforælderen ønsker at flytte, skal bopælsforælderen således varsle den anden forælder senest 6 uger inden flytningen. Herved får den anden forælder mulighed for at bringe spørgsmålet om f.eks. barnets bopæl og/eller samvær op over for den anden forælder eller rette henvendelse til Statsforvaltningen og f.eks. anmode om, at der træffes en midlertidig afgørelse om, hvor barnet skal bo, indtil sagen er endeligt afgjort af retten. Forældrene kan endvidere under sagens behandling i Statsforvaltningen modtage børnesagkyndig rådgivning, konfliktmægling m.v., hvilket kan være med til at løse op for en eventuel konflikt.

Det bemærkes, at så længe der er fælles forældremyndighed, kan den ene forælder ikke lovligt rejse til udlandet, Grønland eller Færøerne med barnet, hvis der er tvist om forældremyndigheden, medmindre der er truffet en afgørelse efter § 17, stk. 1, 2. pkt. om bopæl i udlandet (eventuelt midlertidig) eller en afgørelse om udlandsrejse efter § 25, jf. § 3, stk. 2. I de situationer er det således ikke tilstrækkeligt at varsle flytningen til den anden forælder, idet der skal opnås et egentligt samtykke til udrejsen eller til at forlænge et aftalt ophold i udlandet, før dette er lovligt. Opnås et sådant samtykke ikke efter varslingen, må bopælsforælderen indgive anmodning til Statsforvaltningen om, at barnet kan tage bopæl hos den pågældende forælder i udlandet, jf. § 17, stk. 1, jf. stk. 2. I tilfælde af fortsat uenighed herom, må retten træffe afgørelse om barnets bopæl. Udrejser den ene forældremyndighedsindehaver med barnet i en situation, hvor der er tvist om forældremyndigheden, uden samtykke fra den anden forældremyndighedsindehaver, vil der være tale om en børnebortførelse, og barnet vil kunne kræves tilbagegivet efter Haagerkonventionen af 1980 om de civilretlige virkninger af internationale børnebortførelser, hvis barnet er i et land, som Danmark har en samarbejdsaftale med.

Pligten til at varsle den anden forælder gælder som ovenfor anført også for en forælder, der har forældremyndigheden alene. Dette giver den anden forælder mulighed for inden flytningen at rette henvendelse til Statsforvaltningen med anmodning om at få del i forældremyndigheden over barnet og om at få en afgørelse om, hvor barnet skal bo. Den pågældende forælder kan i den forbindelse anmode om, at der træffes en midlertidig afgørelse om forældremyndigheden. Statsforvaltningen skal træffe afgørelse herom hurtigst muligt og så vidt muligt inden 4 uger. En midlertidig afgørelse om, at samværsforælderen får forældremyndigheden over barnet, vil sikre, at barnet bliver i landet, indtil der er truffet en endelig afgørelse om forældremyndighed og evt. om barnets bopæl. Samtidig vil den midlertidige afgørelse medføre, at den anden forælders flytning med barnet til udlandet bliver ulovlig, og at barnet vil kunne søges tilbagegivet efter reglerne i Haagerkonventionen af 1980 om de civilretlige virkninger af internationale børnebortførelser, hvis barnet er i et land, som Danmark har en samarbejdsaftale med, efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionen af 1996 eller efter Europarådskonventionen af 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed. Om midlertidige afgørelser henvises til punkt 5.

Så længe barnet har bopæl her i landet, har danske myndigheder kompetence til at behandle forældremyndigheds- og bopælssager vedrørende barnet, jf. retsplejelovens § 448 f. Der henvises til punkt 4.1.

Varslingspligten gælder som nævnt også for en forælder, der ikke har forældremyndigheden og ikke har barnet boende, og som ønsker at flytte sin bopæl til et andet sted i landet eller til udlandet. Dette giver forældremyndighedsindehaveren lejlighed til at bringe spørgsmålet om samvær op over for samværsforælderen eller Statsforvaltningen, såfremt den gældende samværsaftale eller samværsafgørelse ikke længere vil kunne fungere på grund af f.eks. stor geografisk afstand.

Det bemærkes, at pligten til at varsle flytning som udgangspunkt også gælder i de tilfælde, hvor der på tidspunktet for flytningen ikke er kontakt mellem barnet og den forælder, som barnet ikke har bopæl hos, f.eks. fordi der ikke er aftalt eller fastsat samvær, eller fordi et samvær er ophævet. Hvis der aldrig har været etableret kontakt mellem barnet og den potentielle samværsforælder eller ikke har været kontakt i en længerevarende periode, og der er eneforældremyndighed, kan varslingspligten dog tilsidesættes.

En manglende opfyldelse af varslingspligten kan ikke sanktioneres, men vil kunne indgå som et moment blandt flere, hvis retten skal vurdere, om barnets bopæl skal forblive hos den nuværende bopælsforælder, eller om den skal flyttes til den anden forælder, eller om der skal ske ændring af forældremyndigheden over barnet. Det påhviler den forælder, der flytter, at godtgøre, at varslingsfristen er overholdt.

Hvis den forælder, der skal varsle flytning, ikke kender den anden forælders adresse, må vedkommende søge adressen oplyst hos folkeregisteret. Er den anden forælder ikke registreret der, eller er adressen beskyttet, er der ikke pligt til at foretage yderligere for at få adressen oplyst. Har den forælder, der skal varsle flytning, selv adressebeskyttelse, og er der samvær, men således, at afhentning og aflevering f.eks. finder sted i en institution, kan varsling efter omstændighederne undlades, hvis flytningen ikke har indflydelse på det eksisterende samvær, herunder afhentnings- og afleveringsstedet. Det påhviler den forælder, der skal varsle, at godtgøre, at varslingen ikke kunne ske, eller at varslingen kunne undlades.

Varslingen sker mellem forældrene og ikke gennem Statsforvaltningen. Statsforvaltningen skal således ikke formidle varslinger for forældrene.

4. Sagsbehandlingen

Alle sager om forældremyndighed og barnets bopæl skal starte i Statsforvaltningen. Dette gælder også sager, hvor forældrene er uenige om forældremyndigheden eller barnets bopæl, og hvor begge ønsker sagen afgjort af domstolene. Der er således ikke mulighed for at anlægge en sag om forældremyndighed eller om barnets bopæl direkte ved domstolene.

Statsforvaltningen behandler følgende former for forældremyndigheds- og bopælssager:

- Anmeldelse af aftale om forældremyndighed, jf. punkt 4.3.1.
- Godkendelse af aftale om forældremyndighed, jf. punkt 4.3.2.
- Tvister om forældremyndighed og/eller barnets bopæl: Her har Statsforvaltningen ingen afgørelseskompetence, men skal søge at finde en mindelig løsning, jf. punkt 4.4. Statsforvaltningen kan dog afvise en anmodning om ændring af forældremyndighed eller barnets bopæl, hvis forholdene ikke har ændret sig væsentligt, jf. punkt 4.4.1.
- Midlertidig afgørelse om forældremyndighed under Statsforvaltningens behandling af en forældremyndighedssag, jf. § 26, jf. punkt 5.1.
- Midlertidig afgørelse om forældremyndighed, hvis forældremyndighedsindehaveren er forhindret i at udøve forældremyndigheden, jf. § 28. Se punkt 5.1.2.
- Afgørelse – herunder midlertidig – om forældremyndighed ved forældremyndighedsindehaverens død, jf. §§ 15 og 15 a. Se punkt 2.4.6.
- Midlertidig afgørelse om barnets bopæl under Statsforvaltningens behandling af en sag om forældremyndighed eller om barnets bopæl, jf. § 26.
- Afgørelse om ændring af en midlertidig afgørelse om forældremyndighed, jf. § 30.
- Afgørelse om ændring af en midlertidig afgørelse om barnets bopæl, jf. § 30.
- Afgørelse om udlandsrejser, jf. § 25, jf. punkt 2.4.5.

4.1. International kompetence

I det følgende gennemgås Statsforvaltningens internationale kompetence til at behandle en sag om forældremyndighed eller barnets bopæl. Der henvises i øvrigt til punkt 2.1.2 i vejledning om samvær.

Når Statsforvaltningen modtager en ansøgning om forældremyndighed eller barnets bopæl, skal Statsforvaltningen altid undersøge, om der er international kompetence til at behandle sagen i Danmark. Har Statsforvaltningen ikke kompetence til at behandle sagen, skal ansøgningen afvises.

En sag om forældremyndighed m.v. kan som udgangspunkt kun behandles i Danmark, hvis barnet har bopæl i Danmark. Det er normalt uden betydning for den internationale kompetence, hvilken tilknytning sagen har til andre lande. En sag om forældremyndighed m.v. kan altså behandles i Danmark, hvis barnet har bopæl her, uanset om forældrene bor i et andet land, og uanset om der tidligere er truffet afgørelse om forældremyndig m.v. i et andet land.

Ved afgørelsen af, om et barn har bopæl i Danmark, skal der tages udgangspunkt i barnets egen situation. Børn kan have en bopæl, der er forskellig fra deres forældres bopæl. Et barn kan få bopæl i et andet land i det øjeblik, barnet – eventuelt sammen med sin familie – flytter fra et land til et andet.

Et barn kan have bopæl i Danmark, selvom det opholder sig i et andet land. Omvendt har et barn, der opholder sig i Danmark, ikke nødvendigvis bopæl her. Eksempelvis kan der ved kostskoleophold opstå spørgsmål om, hvorvidt barnet har taget bopæl på det sted, hvor barnet aktuelt opholder sig. Et barn, der alene har midlertidigt ophold i Danmark, f.eks. turistvisum, har som udgangspunkt ikke bopæl i Danmark. Det er principielt uden betydning for vurderingen af, om et barn har bopæl i Danmark, om barnet i CPR er registreret med en aktuel bopæl her i landet.

Den internationale kompetence fastlægges efter forholdene ved sagens begyndelse. Hvis barnet under sagen flytter fra Danmark, skal det overvejes, om der fortsat er kompetence til at behandle sagen i Danmark.

- Hvis barnet under behandlingen af en sag om forældremyndighed m.v. flytter fra Danmark og tager bopæl i en stat, som Danmark samarbejder med efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionen – og ikke bare midlertidigt opholder sig der – mister danske myndigheder kompetencen til at fortsætte behandlingen af sagen, og Statsforvaltningen skal afvise at fortsætte behandlingen af sagen.
- Flytter barnet fra Danmark under behandlingen af en sag om forældremyndighed m.v. og tager bopæl i et land, som Danmark ikke samarbejder med efter konventionen, bevarer danske myndigheder kompetencen til at behandle sagen.

Selvom barnet ikke har bopæl i Danmark, men kun opholder sig her midlertidigt, kan der dog i nogle situationer træffes afgørelser om forældremyndighed m.v., navnlig når sagen er hastende.

Der er endvidere særlige kompetenceregler, når barnet er blevet bortført til et andet land, og når der behandles en tilsvarende sag om forældremyndighed m.v. i et andet land.

Reglerne om Statsforvaltningens internationale kompetence i sager om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v. findes i forældreansvarslovens § 46. Denne bestemmelse henviser bl.a. til retsplejelovens § 448 f og Haagerbørnebeskyttelseskonventionen (Haagerkonventionen af 19. oktober 1996 om kompetence, lovvalg, anerkendelse, fuldbyrdelse og samarbejde vedrørende forældreansvar og foranstaltninger til beskyttelse af børn).

Statsforvaltningens afvisning af at behandle en sag om forældremyndighed og barnets bopæl efter §§ 11, 14, 15, 15 a og 17, fordi der ikke er international kompetence til at behandle den i Danmark, kan efter anmodning fra en af parterne indbringes for retten, jf. forældreansvarslovens § 46, stk. 2.

Der henvises til vejledning om international kompetence i sager om forældremyndighed, barnets bopæl, samvær m.v.

Om anerkendelse af udenlandske forældremyndighedsafgørelser henvises til vejledning om anerkendelse af udenlandske afgørelser m.v. om forældremyndighed.

4.2. Anmeldelser og anmodninger om forældremyndighed eller barnets bopæl

En sag om forældremyndighed eller barnets bopæl vil oftest starte i Statsforvaltningen på baggrund af en anmodning fra en eller begge forældre. En ansøgning kan dog også have afsæt i et møde med forældrene, der er foranlediget af, at et barn har udnyttet sin initiativret. Der henvises herom til punkt 4.2.2.

En anmodning om forældremyndighed eller barnets bopæl skal – som ovenfor anført – altid indgives til Statsforvaltningen, jf. § 31, stk. 1. Anmodningen skal indgives ved digital selvbetjening, se punkt 4.2.1. Dette gælder både i sager, hvor forældrene er enige om forældremyndighed og i sager, hvor forældrene er uenige om forældremyndighed eller barnets bopæl. Det bemærkes dog, at aftaler om barnets bopæl ikke skal anmeldes eller godkendes af Statsforvaltningen, og forældrene kan således selv indgå aftaler om barnets bopæl uden at inddrage Statsforvaltningen heri. Kun ved uenighed om barnets bopæl, kan der indgives anmodning til Statsforvaltningen om, at der træffes afgørelse herom.

En aftale om forældremyndighed skal således altid indgives til Statsforvaltningen, idet aftalen enten skal anmeldes eller godkendes af Statsforvaltningen, jf. punkt 4.3.1 og 4.3.2. Aftalen skal indgives ved digital selvbetjening se afsnit 4.2.1.

Også i sager, hvor der er uenighed om forældremyndigheden og/eller barnets bopæl, skal anmodningen indgives til Statsforvaltningen. Sagsbehandlingen i sager, hvor der er tvist om forældremyndigheden og/eller barnets bopæl er beskrevet i punkt 4.4.

4.2.1 Digital selvbetjening

En anmeldelse af en aftale om forældremyndighed efter lovens §§ 9, 10 og 13 og en anmodning om en afgørelse om forældremyndighed eller barnets bopæl efter lovens §§ 11, 14 og 17 skal indgives til Statsforvaltningen ved anvendelse af den digitale løsning, som Statsforvaltningen stiller til rådighed (digital selvbetjening), jf. lovens § 31, stk. 2. Det er således ikke længere muligt at indgive en anmeldelse eller anmodning pr. post. En anmeldelse af en aftale efter lovens §§ 9, 10 og 13, som indgives af begge forældre, skal underskrives digitalt af begge forældre, jf. bekendtgørelsens § 27, stk. 1.

Anmodning om af midlertidige afgørelser efter lovens § 26 er ikke omfattet af kravet om anvendelse af digital selvbetjening. Det samme gælder for anmodninger efter §§ 15 og 15 a, § 23, stk. 3, og § 28. Disse anmodninger vil fortsat kunne indgives til Statsforvaltningen på anden måde end digitalt, f.eks. pr. post eller ved telefonisk henvendelse.

Er ansøgningen ikke indgivet digitalt, afviser Statsforvaltningen anmeldelsen eller anmodningen. Foreligger der særlige forhold, er ansøgeren fritaget for kravet om anvendelse af digital selvbetjening. Statsforvaltningen kan endvidere i helt ekstraordinære tilfælde undlade at afvise en anmodning, der ikke er indgivet ved digital selvbetjening, ligesom Statsforvaltningen ikke må afvise en anmodning, der ikke er indgivet ved digital selvbetjening, hvis det må anses for bedst for barnet, at anmodningen ikke afvises.

Det er Statsforvaltningen, der ud fra et konkret skøn vurderer, om der foreligger særlige forhold, et helt ekstraordinært tilfælde, eller om det må anses for bedst for barnet, at en anmeldelse eller en anmodning ikke afvises efter lovens § 32, stk. 3 og 4.

Ved vurdering af om der foreligger særlige forhold, skal der lægges vægt på ansøgerens beskrivelse af egne evner og muligheder for at anvende it-værktøjer og eventuelle problemer med at søge om hjælp, ligesom medarbejderen hos Statsforvaltningen ud fra en helhedsvurdering af ansøgeren må bedømme, om ansøgeren vil kunne ansøge digitalt efter modtagelse af hjælp hertil. Vurderingen heraf vil normalt kunne foretages ved Statsforvaltningens umiddelbare kontakt med ansøgeren. Dette vil således som udgangspunkt kunne ske uden yderligere undersøgelser.

Muligheden for at indgive en anmeldelse eller en anmodning på en anden måde end ved digital selvbetjening skal imødekomme ansøgere med særlige behov. Der kan for eksempel være tale om forældre med særlige handicap, såvel kognitiv som fysisk funktionsnedsættelse og demens.

Forældre med særlige behov kan for eksempel også være forældre, der mangler digitale kompetencer, visse socialt udsatte ansøgere, ansøgere med psykiske lidelser, hjemløse, ansøgere med sprogvanskeligheder m.v. Der foreligger særlige forhold for disse forældre, hvis hjælp eller medbetjening fra Statsforvaltningen konkret vurderes ikke at være en egnet løsning til at muliggøre digital ansøgning. I visse tilfælde vil Statsforvaltningen umiddelbart kunne vurdere, at ansøgeren ikke vil kunne ansøge digitalt, uden at Statsforvaltningen først har forsøgt medbetjening. Der vil således kunne være tale om, at der foreligger særlige forhold for nogle af de forældre, der har særlige behov, der gør, at ansøgeren ikke kan ansøge digitalt. Tilsvarende vil der også være forældre fra de nævnte grupper, der kan ansøge digitalt, eventuelt efter medhjælp, og derfor skal ansøge digitalt.

Et eksempel på, hvor der kan foreligge særlige forhold, der gør, at ansøgeren ikke kan ansøge digitalt, er, hvor en gangbesværet uden PC eller uden digitale kundskaber henvender sig telefonisk til Statsforvaltningen for at blive undtaget fra at indgive en anmodning eller anmeldelse digitalt.

Særlige forhold vil eksempelvis foreligge, hvor en socialt udsat ansøger ikke selv kan ansøge digitalt, og det ikke giver mening at forlange, at ansøgeren henvender sig eksempelvis på borgerservice eller biblioteket for at få hjælp til digital ansøgning. Særlige forhold kan tillige foreligge, hvor en ansøger er indsat i fængsel eller institutionsanbragt og af den grund ikke har adgang til en computer eller lignende digital platform, hvorfor ansøgeren ikke kan ansøge digitalt. Der vil være situationer, hvor det er de sociale myndigheder, sagsbehandlere eller andre, der, som tilfældet er i dag, sørger for, at ansøgeren alligevel får søgt på anden vis eksempelvis telefonisk, ved personligt fremmøde eller skriftligt i et fysisk dokument.

Også hvor der er tale om forældre med store sprogvanskeligheder, herunder forældre, der ikke behersker dansk eller andet sprog, der anvendes i selvbetjeningsløsningen, eller svær ordblindhed, kan Statsforvaltningen i det enkelte tilfælde vurdere, at der foreligger særlige forhold, der gør, at en anden kommunikationskanal end den digitale er bedst egnet.

Udenlandske statsborgere med bopæl i udlandet kan ikke få NemID. Det må derfor anses for et særligt forhold, at de pågældende forældre ikke kan få NemID og derfor ikke kan anvende den digitale løsning.

Forudsætningen for at få offentligt digital signatur (eksempelvis NemID) er, at borgeren er over 15 år, at borgeren har et dansk personnummer og dermed er registreret i CPR-registeret, og at borgeren kan legitimere sig fyldestgørende. Det bemærkes, at man ikke anvender CPR på Færøerne.

Er der indgivet en anmeldelse efter lovens §§ 9, 10 og 13 på anden vis end digital selvbetjening, og vurderer Statsforvaltningen at der foreligger særlige forhold eller helt ekstraordinære tilfælde, skal Statsforvaltningen tilbyde, at anmeldelsen kan indgives på anden måde end ved digital selvbetjening. Er dette tilfældet, skal ansøgningen indgives på en godkendt blanket, jf. bekendtgørelsens § 27, stk. 2.

Ansøgning på en anden måde, hvor der ikke er blankettvang, kan for eksempel indebære telefonisk eller personlig betjening, anvendelse af blanketter eller anden skriftlig eller digital kommunikation. Statsforvaltningen vil ved anvisning af alternativ kommunikationskanal skulle tage hensyn til den enkelte ansøgers vanskeligheder, herunder årsagen til at ansøgeren ikke kan ansøge digitalt.

Udover særlige forhold hos ansøgeren kan der også helt ekstraordinært forekomme situationer, hvor omstændighederne ved ansøgningen eller Statsforvaltningens forhold gør, at der ikke kan anmodes om

en afgørelse om samvær ved anvendelse af den digitale selvbetjeningsløsning. Der kan eksempelvis være tale om, at Statsforvaltningens digitale selvbetjeningsløsning ikke er indrettet til at håndtere en bestemt situation. Tilsvarende vil Statsforvaltningen eksempelvis kunne anvise ansøgeren en anden måde at ansøge på, hvis Statsforvaltningens selvbetjeningsløsning er ude af drift. Der vil i sådanne tilfælde være tale om, at der ud fra en samlet vurdering er klare økonomiske fordele ved at modtage ansøgningen ikke-digitalt, jf. lovens § 31, stk. 4.

Endvidere må Statsforvaltningen, som oven for nævnt, ikke afvise en ansøgning, som ikke er indgivet digitalt, hvis det må anses for bedst for barnet, at ansøgningen ikke afvises.

Statsforvaltningen kan selv tilrettelægge proceduren i forbindelse med indgivelse af anmodning efter forældreansvarsloven, når anmodningen ikke er omfattet af kravet om digital selvbetjening, hvorfor Statsforvaltningen fortsat kan bede ansøgeren om at anvende godkendte blanketter.

Kravet om, at ansøgningen skal indgives digitalt, medfører ikke, at alle bilag til ansøgningen også kan indgives digitalt. Det fremgår af den digitale selvbetjeningsløsning, hvilke dokumenter der kan eller skal indgives digitalt, og hvilke dokumenter der skal fremlægges i original.

Det fremgår af forældreansvarslovens § 31, stk. 4, at en ansøgning anses for at være kommet frem til Statsforvaltningen, når den er tilgængelig for Statsforvaltningen, det vil sige fra det tidspunkt, hvor Statsforvaltningen har mulighed for at gøre sig bekendt med indholdet af ansøgningen. Det er således uden betydning, om eller hvornår Statsforvaltningen gør sig bekendt med indholdet af ansøgningen.

En ansøgning vil normalt være tilgængelig for Statsforvaltningen på det tidspunkt, hvor Statsforvaltningen kan behandle eller læse ansøgningen. Dette tidspunkt vil normalt blive registreret automatisk i modtagelsessystemet eller i et datasystem. En ansøgning, der først er tilgængelig efter kl. 24.00, anses normalt først for modtaget den dag, ansøgningen er tilgængelig.

En ansøgning, der er tilgængelig i Statsforvaltningens system eksempelvis klokken 23:59 den 30. november, er således kommet frem den 30. november, uanset at der ikke fysisk sidder en medarbejder og gør sig bekendt med ansøgningen på dette tidspunkt, der ligger uden for normal arbejdstid/åbningstid. Det kan med digital selvbetjening præcist registreres, hvornår en ansøgning er kommet frem. Hvorvidt, fremkomsten er rettidig, må bedømmes efter de gældende forvaltningsretlige regler og den tidsfrist, der er fastsat i bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v., som vedrører en anmeldelse efter lovens §§ 9, 10 og 13.

Kan modtagelsestidspunktet for en digital ansøgning ikke fastlægges som følge af problemer med Statsforvaltningens it-system eller andre lignende problemer, må ansøgningen anses for at være kommet frem på det tidspunkt, hvor ansøgningen blev afsendt, hvis der kan fremskaffes pålidelige oplysninger om afsendelsestidspunktet. Det vil således ikke komme afsenderen til skade, at ansøgningen modtages efter udløb af fristen i bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v., hvis dette skyldes systemnedbrud hos Statsforvaltningen.

Statsforvaltningens afgørelse om at afvise en ansøgning, fordi den ikke er indgivet via den digitale selvbetjeningsløsning, kan påklages til Ankestyrelsen. Læs mere om klageadgang i punkt 9.

4.2.2. Barnets initiativret

Det fremgår af § 35, at et barn, der er fyldt 10 år, kan anmode Statsforvaltningen om at indkalde forældrene til et møde om forældremyndigheden, barnets bopæl eller samværet. Dette møde vil typisk være et vejledningsmøde, men kan også være en børnesagkyndig rådgivning, hvis dette vurderes hensigtsmæssigt.

Et barn, der er fyldt 10 år, har således en selvstændig initiativret til at anmode Statsforvaltningen om at indkalde forældrene til et møde med henblik på at få drøftet de forhold, som barnet ønsker, at forældrene skal forholde sig til. Barnet kan f.eks. ønske at flytte til den anden forælder og kan benytte initiativretten i § 35 til at gøre forældrene opmærksomme på dette ønske.

Denne adgang for barnet til at foranledige, at forældrene indkaldes til et møde, kan virke som en ”redningskrans” for barnet i de situationer, hvor forældrene ikke sørger for at finde løsninger, der er hensigtsmæssige for barnet. Statsforvaltningen skal dog være opmærksom på, at der også kan være tilfælde, hvor bestemmelsen misbruges af en af forældrene på en sådan måde, at barnet via bestemmelsen i § 35 tages som ”gidsel” i tvisten mellem forældrene om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær. Det er derfor vigtigt, at Statsforvaltningen i forbindelse med behandlingen af anmodningen fra et barn, der er fyldt 10 år, sikrer sig, at det er barnets eget ønske, at forældrene indkaldes til et møde i Statsforvaltningen.

Hvis Statsforvaltningen modtager en anmodning fra et barn, der er fyldt 10 år, om, at forældrene indkaldes til et møde i Statsforvaltningen, har Statsforvaltningen pligt til at indkalde forældrene og/eller barnet til et møde om de forhold, som barnet ønsker hjælp til.

Pligten til at give barnet den hjælp, som følger af lovens forarbejder, gælder også i verserende sager, herunder i sager som er tæt på at blive afsluttet, idet barnets initiativret er en måde at synliggøre barnets perspektiv på. Synliggørelsen af barnets perspektiv vil bl.a. kunne medvirke til, at forældrenes incitament til at finde løsninger, der tilgodeser barnets bedste, øges, samtidig med, at bestemmelsen kan være en ”redningskrans” for barnet. I tilfælde, hvor et barn udnytter sin initiativret på et tidspunkt, hvor en forælder har indgivet en ansøgning, som Statsforvaltningen agter at afvise, vil barnet fortsat skulle tilbydes hjælp i overensstemmelse med lovens forarbejder. At barnet udnytter sin initiativret vil ikke i sig selv gøre, at Statsforvaltningen ikke kan afvise ansøgningen. Der kan i en sådan situation konkret være behov for, at Statsforvaltningen noterer oplysninger til sagen efter offentlighedslovens § 13. Gør barnet brug af initiativretten under en verserende sag, vil det således – selvom der allerede har været afholdt et vejledningmøde – kunne være nødvendigt at afholde et yderligere møde i sagen, idet afsættet for mødet nu vil være barnets henvendelse til Statsforvaltningen.

Forældrene vil på mødet i Statsforvaltningen kunne finde løsninger, der tilgodeser barnets perspektiv, eller få mulighed for at anmode om en afgørelse med den virkning, at Statsforvaltningen skal realitetsbehandle sagen. Bestemmelsen ændrer således ikke på, at det kun er forældrene, som kan anmode om en afgørelse og har klageadgang under en eventuel sags videre behandling. Barnet har ikke selv egentlige partsbeføjelser. Der henvises i øvrigt til punkt 4.4.3 om mødevirksomhed i sager, der er startet af barnet.

Statsforvaltningen bør knytte en børnesagkyndig til sagen, når initiativretten udnyttes, sådan at barnet får den fornødne støtte til at formulere sine synspunkter og får aflastning.

Ved modtagelsen af en anmodning fra et barn, der er fyldt 10 år, om indkaldelse af forældrene til et møde, skal Statsforvaltningen overveje, på hvilken måde barnet skal inddrages i sagen. Statsforvaltningen skal i den forbindelse bl.a. overveje, om barnet skal deltage i mødet sammen med forældrene, eller om der skal afholdes en samtale med barnet inden mødet med forældrene med henblik på at finde frem til de problemstillinger, som barnet ønsker, at forældrene forholder sig til, samt at få klarhed over, hvorledes barnet ønsker at blive inddraget i sagen. Barnet kan alene eller sammen med forældrene også tilbydes børnesagkyndig rådgivning.

Ved vurderingen af, hvorledes barnet skal inddrages, må Statsforvaltningen tage udgangspunkt i indholdet af henvendelsen fra barnet og barnets egne ønsker. Den juridiske sagsbehandler kan i den forbindelse – i samråd med den børnesagkyndige – f.eks. vælge at indkalde barnet til et afklarende møde, som afholdes af den børnesagkyndige og eventuelt også med deltagelse af den juridiske sagsbehandler. På dette møde

kan barnets ønsker og behov for inddragelse i sagen, herunder deltagelse i mødet med forældrene, afklares. Statsforvaltningen kan også vælge at kontakte barnet telefonisk for på den måde at få afklaret baggrunden for barnets anmodning og barnets ønsker i forhold til dets inddragelse i sagen.

Det beror på en konkret vurdering, hvilken fremgangsmåde Statsforvaltningen vælger at benytte ved anmodninger efter § 35. Det beror også på en konkret vurdering, på hvilket tidspunkt forældrene skal underrettes om barnets henvendelse til Statsforvaltningen.

Hvis et barn under 10 år henvender sig til Statsforvaltningen, vil Statsforvaltningen kunne tilbyde dette barn at deltage i børnesagkyndig rådgivning, herunder eventuelt i en børnegruppe, jf. punkt 3.6.3.1 i vejledning om samvær. Statsforvaltningen kan i den forbindelse også henvise til hjemmesiden: www.morogfarskalskilles.dk, som kan give børn svar på mange af de spørgsmål, som opstår, når forældre går fra hinanden.

4.3. Sager, hvor der er enighed om forældremyndighed eller barnets bopæl

4.3.1. Anmeldelse af aftaler om forældremyndighed

I følgende situationer kan barnets forældre indgå aftale om forældremyndigheden, der bliver gyldig ved anmeldelse til Statsforvaltningen:

- Omsorgs- og ansvarserklæring i forbindelse med en sag om faderskab eller medmoderskab, jf. § børnelovens § 2, stk. 1, § 3 b, stk. 1, § 14, stk. 1, 3 eller 6, eller § 19, jf. § 14, stk. 1, 3 eller 6. Anmeldelsen kan ligeledes ske til personregisterføreren eller retten.
- Aftale om etablering af fælles forældremyndighed, jf. § 9.
- Ophør af den fælles forældremyndighed, jf. § 10. Forældrene skal samtidig aftale, hvem af dem, skal have forældremyndigheden alene.
- Overførsel af forældremyndigheden fra den ene forælder til den anden, jf. § 13, stk. 1.
- En anmeldelse af aftale om forældremyndighed efter §§ 9, 10 og 13 skal indgives til Statsforvaltningen ved anvendelse af digital løsning. Er en eller begge parter undtaget fra kravet om anvendelse af digital selvbetjening jf. pkt. 4.2.1, skal anmeldelsen ske på en godkendt blanket.
- Anmeldelse af en aftale om forældremyndighed kan også ske under et møde i Statsforvaltningen, f.eks. under vilkårsforhandling eller efter forligsmægling.

Ved anmeldelse af aftale om fælles forældremyndighed, jf. § 9, eller aftale om overførsel af forældremyndigheden fra den ene forælder til den anden, jf. § 13, skal der vedlægges eller vedhæftes dokumentation for, at aftalen angår et fælles barn, hvis barnet er født i udlandet, f.eks. barnets døbs-, navne- eller fødselsattest. Er barnet født i Danmark, er det tilstrækkeligt, at forældreskabet fremgår af CPR.

En aftale om forældremyndighed kan ikke tidsbegrænses eller betinges.

Anmeldelse skal ske senest 2 måneder efter, at den første af forældrene har underskrevet anmeldelsen. Når Statsforvaltningen har modtaget anmeldelsen i underskrevet og dateret stand med den nødvendige dokumentation, er anmeldelse sket. Statsforvaltningen påtegner anmeldelsen og sender en kopi til forældrene.

Det bemærkes, at anmeldelse af en aftale om ophør af fælles forældremyndighed eller overførsel af forældremyndigheden fra den ene forælder til en anden, som er indgået før barnets fødsel, ikke kan modtages, jf. § 1, stk. 4, i bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v.

4.3.2. Godkendelsessager

Ved anmodning om godkendelse af en aftale om overførsel af forældremyndighed til andre end barnets forældre, jf. lovens § 13, stk. 2, indkalder Statsforvaltningen parterne til at møde samtidigt og vejleder dem om aftalens retsvirkninger. Mødet kan tidligst afholdes 3 måneder efter barnets fødsel.

Udebliver parterne fra mødet, anses anmodningen for bortfaldet. Udebliver én af parterne, indkaldes parterne til et nyt møde, medmindre det konstateres, at anmodningen er bortfaldet. Udebliver parterne eller en af dem fra det andet møde, anses anmodningen for bortfaldet.

Sammen med anmodningen vedlægges eller vedhæftes dokumentation for forældreskabet til barnet, hvis barnet er født i udlandet. Er barnet født i Danmark, er det tilstrækkeligt, at forældreskabet fremgår af CPR. Skal forældremyndigheden tillægges et ægtepar i forening, vedlægges eller vedhæftes dokumentation for ægteskabet, medmindre ægteskabet er registreret i CPR. Det skal fremgå af anmodningen, hvis der skal ydes vederlag ved overførsel af forældremyndigheden.

Skal forældremyndigheden tillægges et samlevende par i forening, skal der være tale om et stabilt parforhold af ægteskabslignende karakter, hvilket som udgangspunkt forudsætter, at parret har haft et sammenhængende samliv af mindst 2½ års varighed – normalt på fælles folkeregisteradresse – umiddelbart op til overførslen af forældremyndigheden. Andre elementer, der har betydning for, om forholdet må anses for ægteskabslignende, kan efter omstændighederne også tages i betragtning, herunder om parret har afholdt fælles ferier og fejret højtider sammen, og om de udadtil har optrådt som et par. Kravet til længden af samliv kan efter en konkret og individuel vurdering fraviges. Det kan f.eks. være tilfældet, hvis det vil være bedst for barnet, at det samlevende par har fælles forældremyndighed, fordi den af dem, som barnet er mest knyttet til, på grund af udlandsrejser eller andet fravær fra hjemmet i perioder har svært ved at udøve forældremyndigheden. Ved fælles forældremyndighed vil forældremyndigheden i disse fraværperioder kunne udøves af den anden samlever. I det tilfælde, hvor et samlevende par har haft et kortere samliv, og hvor kravet til længden af samlivet ikke fraviges, kan forældremyndigheden overføres til den ene samlever. De samlevende kan derefter aftale fælles forældremyndighed, når de opfylder betingelserne herfor.

Det er i udgangspunktet tilstrækkeligt, at forældremyndigheden dokumenteres ved opslag i CPR. Statsforvaltningen skal dog være opmærksom på, om det er nødvendigt at kræve yderligere dokumentation i den konkrete sag.

Inden der træffes afgørelse, skal Statsforvaltningen indhente en erklæring fra den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, medmindre dette kan være til væsentlig skade for barnet eller medføre uforholdsmæssig forsinkelse af sagen, jf. lovens § 36.

Statsforvaltningen kan, hvis det konkret vurderes at være nødvendigt, med parternes samtykke anmode kommunen om en udtalelse om dem og om barnet.

4.3.3. Aftaler om barnets bopæl

Aftaler mellem forældrene om barnets bopæl skal ikke anmeldes eller godkendes af Statsforvaltningen. Forældre med fælles forældremyndighed kan således i fællesskab træffe denne beslutning uden at inddrage Statsforvaltningen heri.

4.4. Sager, hvor der er eller kan være tvist om forældremyndigheden og/eller barnets bopæl

Når der er – eller muligvis er – uenighed om forældremyndigheden og/eller barnets bopæl og eventuelt også om samværet, vil et typisk sagsforløb i Statsforvaltningen se sådan ud:

- 1) Anmodning, herunder en ensidig anmodning, om afgørelse af forældremyndighed efter §§ 11, 14 eller 15, om afgørelse om barnets bopæl efter § 17 og eventuelt om samvær efter §§ 19-22 og § 25 indgives til Statsforvaltningen.
- 2) Statsforvaltningen indkalder forældrene til et vejledningsmøde.
- 3) Vejledningsmødet afholdes.
- 4) Hvis forældrene på eller efter vejledningsmødet eller andre forligsbestræbelser er blevet enige om forældremyndigheden og/eller barnets bopæl, afslutter Statsforvaltningen sagen.
- 5) Hvis forældrene efter vejledningsmødet eller andre forligsbestræbelser fortsat er uenige om forældremyndigheden og/eller barnets bopæl, afslutter Statsforvaltningen sagen. Herefter kan en af forældrene kræve sagen indbragt for retten, hvis betingelserne herfor er opfyldt.

Det bemærkes, at Statsforvaltningen efter § 39, stk. 1, kan afvise at behandle en anmodning om ændring af forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær. Der henvises herom til punkt 4.4.1 nedenfor. I forhold til afvisning af en ansøgning om samvær henvises til punkt 10 i vejledning om samvær.

4.4.1. Adgangen til at afvise ansøgninger om ændring af forældremyndighed og barnets bopæl

Efter § 39, stk. 1, kan en ansøgning om ændring af forældremyndighed eller barnets bopæl afvises, hvis forholdene ikke har ændret sig væsentligt. Dette gælder dog ikke ansøgninger om ændring af en aftale om overførsel af forældremyndighed efter § 13, stk. 2, jf. § 14, stk. 2, eller en afgørelse om forældremyndighed efter dødsfald efter §§ 15 og 15 a, jf. § 14, stk. 2.

Formålet med afvisningsmuligheden i § 39, stk. 1, er at skabe ro om barnet ved at undgå unødige procesførelse i tilfælde, hvor det på forhånd må antages, at det ikke vil være bedst for barnet at ændre forældremyndigheden eller barnets bopæl. Herved kan der dæmmes op for situationer, hvor konflikten mellem forældrene bl.a. holdes i gang ved gentagne ansøgninger om ændring af forældremyndigheden eller barnets bopæl. Derved kan barnet blive skærmet mod fortsat at blive inddraget i konflikten mellem forældrene.

Det fremgår af bemærkningerne til bestemmelsen, at en afvisning af en anmodning om ændring af forældremyndighed eller barnets bopæl forudsætter, at forholdene ikke har ændret sig væsentligt, og at det ud fra de foreliggende oplysninger kan lægges til grund, at det er bedst for barnet at fastholde forældremyndigheden og/eller barnets bopæl. Det er derfor afgørende for afgørelsen om afvisning af ansøgningen, om ansøgeren har påvist væsentligt forandrede forhold, eller om det er godtgjort, at en ændring muligvis er bedst for barnet.

En afgørelse om afvisning efter § 39, stk. 1, skal – som alle afgørelser efter loven – træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet. Der gælder en formodning for, at det er bedst for barnet, at det ikke unødvendigt fastholdes i et konfliktfelt mellem forældrene, og dette hensyn skal derfor veje tungt, når der skal tages stilling til, om en ansøgning skal afvises. En afgørelse om afvisning skal dog være udtryk for, at dette vurderes at være bedst for det konkrete barn. Det vil derfor ikke være muligt at afvise en ansøgning, hvis det ud fra de foreliggende oplysninger vurderes, at en ændring vil kunne være bedst for barnet, eller der er en reel tvivl herom. I den forbindelse kan også barnets alder og udviklingstrin samt den forløbne tid tillægges betydning. Omvendt vil eksempelvis en ansøgning om ændring af barnets bopæl kunne afvises, hvis det ud fra de foreliggende oplysninger må antages, at begge forældre er lige egnede som bopælsforældre, og at en afgørelse af, hvad der er bedst for barnet, derfor kan falde ud til begge sider.

§ 39 finder både anvendelse i tilfælde, hvor der foreligger en dom om forældremyndighed eller barnets bopæl og i tilfælde hvor forældremyndigheden eller bopælen beror på en aftale. Kerneområdet for bestemmelsen er dog ifølge bemærkningerne gentagne ansøgninger, dvs. tilfælde hvor der tidligere ved dom er taget stilling til spørgsmålet om forældremyndighed eller bopæl. Sager, hvor der inden for de

seneste år er taget stilling til forældremyndigheden og/eller bopælen en eller flere gange, vil således falde inden for bestemmelsens primære anvendelsesområde. Afvisning af en anmodning om ændring af forældremyndigheden eller barnets bopæl, som beror på en aftale, vil f.eks. kunne komme på tale, hvis forældrene flere gange har indgået forlig enten i Statsforvaltningen eller i retten. Der må dog altid ske den nødvendige afvejning i forhold til, at det – uanset at der netop er truffet afgørelse eller indgået en aftale i en sag – vil kunne være nødvendigt at behandle en ny ansøgning.

Særligt for så vidt angår betydningen af, at et barn udnytter sin initiativret, jf. § 35, bemærkes det, at håndteringen af en sådan henvendelse i princippet er uafhængig af Statsforvaltningens beslutning om, hvordan en ansøgning fra en forælder skal håndteres. Hvis barnet henvender sig til Statsforvaltningen, og der på den baggrund kommer et møde i stand med forældrene, hvor der søges om ændring af forældremyndigheden, så vil det forhold, at barnet har henvendt sig til Statsforvaltningen ikke i sig selv gøre, at ansøgningen ikke kan afvises. Dette vil afhænge af en konkret vurdering af, om der foreligger væsentligt forandrede forhold, eller om der er opstået tvivl om, hvad der er bedst for barnet. Har Statsforvaltningen modtaget en ansøgning fra en forælder, og henvender barnet sig herefter til Statsforvaltningen, vil udnyttelsen af initiativretten heller ikke i sig selv gøre, at ansøgningen ikke kan afvises, men samtidig skal barnet tilbydes hjælp i overensstemmelse med lovens forarbejder, eksempelvis børnesagkyndig rådgivning. Det vil ved beslutningen om, hvorvidt ansøgningen skal afvises eller ej, kunne tillægges betydning, om bestemmelsen om barnets initiativret misbruges af en af forældrene på en sådan måde, at barnet via bestemmelsen tages som ”gidsel” i tvisten mellem forældrene. Der henvises i øvrigt til punkt 4.2.2 om barnets initiativret.

Ændringen af lovens § 11, som er trådt i kraft den 1. oktober 2012, medfører ifølge bemærkningerne ikke i sig selv, at der foreligger væsentligt forandrede forhold. Det skyldes, at de hensyn, som var indeholdt i den tidligere gældende formulering af § 11, fastholdes i den nye bestemmelse, og at der med ændringen af § 11 er tale om en opblødning af bestemmelsen for at muliggøre en mere skønsmæssig vurdering ud fra barnets bedste, herunder en understregning af samarbejdspotentialets betydning for barnets bedste. En ansøgning om ændring af forældremyndigheden, som alene er begrundet i lovændringen, vil således kunne afvises.

Det bemærkes, at afvisningsmuligheden i § 39, stk. 1, ikke gælder for sager om forældremyndighed og barnets bopæl, som er modtaget af Statsforvaltningen, inden lov nr. 600 af 18. juni 2012 om ændring af forældreansvarsloven, retsplejeloven og lov om Det Centrale Personregister (Ændringer som følge af evalueringen af forældreansvarsloven) er trådt i kraft, dvs. inden den 1. oktober 2012, jf. § 4, stk. 3, i denne lov. Sådanne sager vil skulle behandles på sædvanlig vis.

4.4.1.1. Sagsbehandlingen ved ansøgninger om ændring af forældremyndighed og barnets bopæl

Statsforvaltningens afgørelse efter § 39, stk. 1, træffes først og fremmest ud fra oplysningerne i ansøgningen. Statsforvaltningen skal ved vurderingen af, om en ansøgning kan afvises, også inddrage den viden, som Statsforvaltningen i forvejen måtte have om sagen, herunder Statsforvaltningens viden om, hvor ofte spørgsmålet om forældremyndighed og/eller barnets bopæl tidligere har været rejst og øvrige oplysninger, som kan have betydning for spørgsmålet om afvisning.

Spørgsmål om afvisning efter § 39, stk. 1, behandles på skriftligt grundlag, og der skal således ikke foretages forligsbestræbelser i sagen. Vurderer Statsforvaltningen, at § 39, stk. 1, ikke kan finde anvendelse i den konkrete sag, behandles sagen på sædvanlig vis, se punkt 4.4.2.

Hvis ansøgeren ikke kan påvise, at der foreligger væsentligt forandrede forhold, vil Statsforvaltningen som udgangspunkt kunne afvise ansøgningen uden at høre den anden forælder. Hvis ansøgningen ikke er begrundet, og Statsforvaltningen ud fra sin viden om sagen i øvrigt er i tvivl om, hvorvidt ansøgningen

af hensyn til barnet bør behandles, kan det være nødvendigt, at der indhentes yderligere oplysninger fra ansøgeren. I andre tilfælde vil en ubegrundet ansøgning som udgangspunkt kunne afvises.

Det er ikke hensigten, at der ud over det ovenfor nævnte skal ske yderligere oplysning af sagen. Derfor vil en ansøgning ikke kunne afvises, hvis Statsforvaltningen fortsat er af den opfattelse, at det er nødvendigt at oplyse sagen yderligere.

Statsforvaltningen skal begrunde en afvisning af at behandle en anmodning om ændring af forældremyndigheden eller barnets bopæl. Afgørelsen skal derfor meddeles ansøgeren skriftligt. Samtidig skal ansøgeren orienteres om muligheden for at anmode Statsforvaltningen om at indbringe afgørelsen om afvisning for retten inden 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt den pågældende. Endelig skal Statsforvaltningen orientere den anden forælder om afgørelsen. Hvis ansøgeren i forbindelse med anmodningen om, at afgørelsen om afvisning indbringes for retten, fremlægger nye oplysninger af betydning for vurderingen af, om ansøgningen bør realitetsbehandles, genoptages sagens behandling. Statsforvaltningen vil i den forbindelse kunne vejlede parten om, at rettens reaktionsmuligheder i forhold til Statsforvaltningens afvisning af at behandle en ansøgning er at fastholde Statsforvaltningens beslutning eller at sende sagen tilbage til Statsforvaltningen til realitetsbehandling, jf. også nedenfor. Retten kan altså ikke realitetsbehandle spørgsmålet om forældremyndighed eller barnets bopæl i en sag efter § 39, stk. 2. Det skyldes, at alle sager om forældremyndighed og barnets bopæl skal begynde i Statsforvaltningen med henblik på at finde forligsmuligheder, jf. § 31, stk. 1.

Genoptages sagens behandling ikke, indbringer Statsforvaltningen afgørelsen om afvisning for retten. Sager, der indbringes for retten efter § 39, stk. 2, afgøres på skriftligt grundlag, medmindre retten finder, at der er grund til mundtlig behandling, jf. retsplejelovens § 455 a. Rettens afgørelse træffes ved kendelse. Finder retten ikke, at der var grundlag for at afvise ansøgningen, hjemvises sagen til fornyet behandling i Statsforvaltningen. Retten vil ligeledes kunne hjemvise sagen, hvis ansøgeren under rettens behandling af sagen fremkommer med nye oplysninger, der ikke er indgået i Statsforvaltningens afgørelse efter § 39, stk. 1.

I det følgende beskrives Statsforvaltningens sagsbehandling i de sager, der ikke er blevet afvist.

4.4.2. Sagens begyndelse

Hvis forældrene ikke på forhånd er enige om forældremyndigheden og/eller barnets bopæl (og evt. også om samværet), indkaldes de til et vejledningsmøde, jf. § 31 a. Formålet med mødet er at finde frem til løsninger om barnets fremtid, som er til barnets bedste. Forældrene indkaldes hurtigst muligt og helst inden 15 dage til vejledningsmødet, der så vidt muligt skal afholdes inden 35 dage efter modtagelsen af henvendelsen. Statsforvaltningen kan undlade at indkalde forældrene til et møde, hvis det er unødvendigt eller uhensigtsmæssigt, jf. § 31 a, 2. pkt. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis forældrene i enighed på forhånd har anmodet om børnesagkyndig rådgivning eller konfliktmægling.

Forældrene har pligt til at deltage i vejledningsmødet. Hensigten med mødepligten er at fremme begge forældres aktive og loyale medvirken til sagens behandling og at undgå, at sagens proces og afklaring trækker ud.

Der kan være situationer, hvor forældrene har en gyldig grund til ikke at give møde. I sådanne tilfælde kan forældrene anmode om en kortvarig udsættelse af mødet, uden at dette vil kunne tillægges betydning for sagens behandling. Det kan f.eks. være tilfældet, hvis det vurderes, at forælderen skal have mulighed for at lade sig repræsentere af en advokat eller have en bisidder med til mødet, eller hvis en forælder på grund af sygdom ikke kan møde.

Statsforvaltningen skal dog være opmærksom på, at aflysningen ikke sker af chikanøse grunde. I tilfælde af aflysning på grund af sygdom skal Statsforvaltningen således bede forælderen fremlægge en lægeerklæring som dokumentation for, at forælderen ikke kan deltage i mødet på grund af sygdommen. Dette kan dog undtagelsesvist undlades, hvis der efter en konkret vurdering skønnes ikke at være behov herfor. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis Statsforvaltningen i forvejen er bekendt med forældrens sygdom.

I tilfælde af afbud, fordi en advokat eller bisidder ikke har mulighed for at give møde på det indkaldte tidspunkt, bør Statsforvaltningen, for at fremme mødet, kontakte forælderen for at afklare, om der er mulighed for, at en anden person deltager i mødet sammen med forælderen. Hvis dette ikke er muligt, skal Statsforvaltningen kun udsætte mødet kortvarigt og med det samme give forældrene et nyt mødetidspunkt.

Det er vigtigt, at Statsforvaltningen på et så tidligt tidspunkt som muligt under sagen inddrager barnet. Dette kan ske gennem samtaler eller f.eks. gennem tilbud om børnesagkyndig rådgivning. Herved sikres, at barnets holdninger og synspunkter indgår i grundlaget for en eventuel forligsmæssig løsning af sagen, og at forældrene fastholder fokus på barnets behov. Indhentelse af en børnesagkyndig erklæring kan i nogle tilfælde være et relevant og nødvendigt instrument i forsøget på at opnå en aftale mellem forældrene. En sådan undersøgelse vil i de fleste tilfælde også belyse barnets holdninger og ønsker. Om inddragelse af barnet under forligsbestræbelserne henvises til punkt 4.4.4. Der henvises i øvrigt til punkt 4.1 om inddragelse af barnet og dets perspektiv i vejledning om samvær.

Det vil ofte være hensigtsmæssigt ud over en juridisk sagsbehandler at lade en børnesagkyndig deltage i vejledningsmødet. Herved får forældrene mulighed for at få deres spørgsmål besvaret af sagsbehandlere med de nødvendige faglige kompetencer. Dette vil kunne medvirke til, at problemerne kan afklares og løses allerede i vejledningsmødet. Herved kan der spares tid og ressourcer. Ved sagens visitering til vejledningsmøde skal det derfor altid overvejes, om der udover den juridiske sagsbehandler skal deltage en børnesagkyndig i vejledningsmødet.

Det er i øvrigt vigtigt, at der skabes en god kontakt til begge forældre under mødet, og at der afsættes den fornødne tid til mødet. Det er også helt centralt, at sagsbehandleren og den børnesagkyndige forud for mødet har talt om, hvordan de vil gribe mødet an.

Indkaldelse til et vejledningsmøde skal som udgangspunkt indeholde følgende punkter:

- 1) Tid og sted for vejledningsmødet.
- 2) Mødets forventede varighed.
- 3) Orientering om, at der er pligt til at møde og om konsekvenserne ved udeblivelse og ved ikke at besvare Statsforvaltningens henvendelser (processuel skadevirkning).
- 4) Muligheden for at få fastsat midlertidigt kontaktbevarende samvær, hvis der på ansøgningstidspunktet ikke er samvær mellem barnet og samværsforælderen, jf. lovens § 29 a.
- 5) Oplysning om at begge parter er indkaldt til mødet.
- 6) Muligheden for tolkebistand med uddannet translatør el. lign.
- 7) Hvilken dokumentation forældrene evt. skal medbringe.
- 8) Hvem der deltager fra Statsforvaltningen, herunder deres profession.
- 9) Evt. anmeldelseskema om forældremyndighed samt vejledning om, at parterne ikke behøver at møde, hvis de er enige om forældremyndigheden og tilbagesender skemaet i udfyldt og underskrevet stand.
- 10) Retsvirkningerne ved udeblivelse fra mødet.

Efter § 31 a, 2. pkt., kan Statsforvaltningen i særlige situationer undlade at indkalde til møde, hvis det er unødvendigt eller uhensigtsmæssigt. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis forældrene på forhånd har anmodet om konfliktløsning. I sådanne situationer kan Statsforvaltningen med det samme indkalde forældrene til børnesagkyndig rådgivning eller konfliktmægling. Om børnesagkyndig rådgivning og konfliktmægling henvises til punkt 3.6.3 i vejledning om samvær.

Statsforvaltningen kan endvidere undlade at indkalde til vejledningsmøde i de situationer, der er beskrevet i punkt 4.4.6.3.

Der vil endvidere i helt særlige tilfælde kunne holdes separate møder med forældrene. Det gælder f.eks., hvis en forælder har været voldelig over for den anden. Det kan også i nogle tilfælde være hensigtsmæssigt med separate møder som led i forligsbestræbelser.

4.4.2.1. Indholdet af vejledningsmøder

Et vigtigt element i et vejledningsmøde er at det er væsentligt, at Statsforvaltningen afstemmer med forældrene, hvad der er vigtigt for dem at få drøftet under møderne i Statsforvaltningen. Hvis det er relevant informeres forældrene om regelsættet samt om aftalemulighederne og retsvirkningerne af eventuelle aftaler.

Det er vigtigt, at forældrene under vejledningsmødet fastholdes i, at det er barnets perspektiv, der er afgørende for vurderingen af forældremyndigheden og barnets bopæl.

Under mødet skal det afklares, hvad der er sagens egentlige konflikt. Uenighed om forældremyndighed og/eller barnets bopæl er ikke altid den egentlige årsag til konflikten mellem forældrene, og ophævelse af den fælles forældremyndighed vil derfor ikke altid være en relevant løsning på konflikten. Eksempelvis kan en ansøgning om ophævelse af fælles forældremyndighed være udtryk for, at den ene forælder (eller begge) ikke mener, at samværet forløber på en hensigtsmæssig måde for barnet. Statsforvaltningen bør i en sådan situation fokusere på at få forældrene til at løse samværsproblematikken. Det kan også være barnets bopæl, der er tvist om. I en sådan situation kan mødet bruges til at få afgrænset problemet til en konflikt, der ikke løses ved ophævelse af den fælles forældremyndighed.

I de situationer, hvor forældrene under vejledningsmødet ikke umiddelbart kan blive enige, er det vigtigt, at de informeres om de eksisterende konfliktløsningstilbud.

Det er Statsforvaltningen, der vurderer, hvor lang tid der skal sættes af til vejledningsmødet. Der vil – som led i forligsbestræbelserne – kunne afholdes flere møder. I nogle situationer kan det være relevant, at forældrene i en periode gennemfører en prøveordning f.eks. vedrørende barnets bopæl eller en deleordning om samværet, som herefter evalueres i et senere møde.

Det er vigtigt, at sagsbehandleren er opmærksom på, hvis der er ubalance mellem forældrene, dvs. om den ene forælder fremstår ”svagere” end den anden. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis den ene forælder under mødet i Statsforvaltningen forholder sig passiv og lader den anden forælder dominere mødet. I disse tilfælde er det vigtigt, at sagsbehandleren og en evt. børnesagkyndig er særligt opmærksomme på, at begge forældre får mulighed for at komme til orde, således at begge forældre bidrager til belysningen af barnets perspektiv.

I de tilfælde hvor der ikke er kontakt mellem barnet og den forælder, som det ikke bor hos, og hvor der ikke allerede er fastsat midlertidigt samvær, skal Statsforvaltningen være opmærksom på muligheden for at fastsætte midlertidigt kontaktbevarende samvær, se nærmere afsnit 13.2.

4.4.3. Særligt om mødevirksomhed i forhold til barnets initiativret

Når Statsforvaltningen modtager en anmodning fra et barn, der er fyldt 10 år, om indkaldelse af forældrene til et møde, jf. § 35, har Statsforvaltningen pligt til at indkalde forældrene til et møde, jf. punkt 4.2.2.

Mødet, som Statsforvaltningen indkalder til, vil typisk være et vejledningsmøde, men det kan også være relevant, at mødet afholdes som en børnesagkyndig rådgivning.

Statsforvaltningen bør knytte en børnesagkyndig til sagen, når initiativretten udnyttes, sådan at barnet kan få den fornødne støtte til at formidle dets synspunkter og få aflastning. Den børnesagkyndige vil som udgangspunkt deltage i vejledningsmødet sammen med den juridiske sagsbehandler. Afholdes mødet som en børnesagkyndig rådgivning, vil det være hensigtsmæssigt, at det er den børnesagkyndige, som er tilknyttet sagen, der afholder rådgivningen, eventuelt med deltagelse af den juridiske sagsbehandler.

Hvis forældrene på baggrund af barnets henvendelse til Statsforvaltningen vælger at starte en sag om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær, kan det være hensigtsmæssigt, at den børnesagkyndige, som er tilknyttet barnet, og som eventuelt også har deltaget i mødet med forældrene, også inddrages i behandlingen af samværssagen. Dette kræver dog forældrenes samtykke.

Som anført i punkt 4.2.2 skal Statsforvaltningen under behandlingen af en anmodning fra et barn, der er fyldt 10 år, om, at forældrene indkaldes til et møde, være opmærksom på, at der kan være tilfælde, hvor bestemmelsen misbruges af en af forældrene på en sådan måde, at barnet via bestemmelsen i § 35 tages som ”gidsel” i tvisten mellem forældrene om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær. Det er derfor vigtigt, at Statsforvaltningen i forbindelse med behandlingen af anmodningen fra et barn, der er fyldt 10 år, sikrer sig, at det er barnets eget ønske, at forældrene indkaldes til et møde i Statsforvaltningen.

4.4.4. Inddragelse af barnet og dets perspektiv under forligsbestræbelserne

Formålet med vejledningsmødet er – som anført ovenfor – at finde frem til løsninger om barnets fremtid, der er til barnets bedste.

Det er derfor vigtigt, at Statsforvaltningen på et så tidligt tidspunkt som muligt inddrager barnet i sagen. Inddragelsen af barnet er et grundlæggende princip i forældreansvarsloven. Princippet fremgår bl.a. af § 34, hvorefter barnet skal inddrages under en sag om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk. § 5 er også udtryk for dette grundlæggende princip, idet det fremgår af denne bestemmelse, at der i alle forhold vedrørende barnet skal tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed.

Som led i forligsbestræbelser mellem forældrene vil inddragelse af barnet og dets perspektiv kunne være med til at fastholde fokus på barnets behov og give forældrene mulighed for at anlægge nye vinkler på, hvordan de varetager deres barns behov bedst muligt.

Inddragelsen af barnet kan ske ved samtaler med barnet, børnesagkyndige erklæringer eller på anden måde, der belyser barnets perspektiv. Forældrenes egne oplysninger om barnet vil også altid være en væsentlig kilde til at få barnets perspektiv belyst. Indhentelse af en børnesagkyndig erklæring kan i nogle tilfælde også være et relevant og nødvendigt instrument i forsøget på at opnå en aftale mellem forældrene.

I modsætning til tidligere er der ikke en aldersgrænse for, hvornår barnet skal inddrages, idet der altid skal ske en synliggørelse af barnets perspektiv. Det vil afhænge af det enkelte barns alder eller modenhed, om dets perspektiv belyses bedst ved en egentlig samtale eller på anden måde. Det forudsættes, at inddragelsen af barnet sker på den for barnet mest skånsomme måde og som udgangspunkt under deltagelse af børnesagkyndige.

Forpligtelsen til at inddrage barnet direkte i sagen gælder ikke, hvis det må antages at være til skade for barnet, eller hvis det må anses for unødvendigt efter sagens omstændigheder, jf. § 34, stk. 2. Det kan f.eks. være unødvendigt at inddrage barnet, hvis der umiddelbart opnås enighed mellem forældrene. Hvis forældrene under et vejledningssmøde, en børnesagkyndig rådgivning eller en konfliktmægling bliver enige om forældremyndigheden og/eller barnets bopæl, må Statsforvaltningen som udgangspunkt antage, at forældrenes aftale er udtryk for, hvad der er bedst for barnet. Dette skyldes, at forældrene må anses for at være nærmest til at vurdere, hvad der er bedst for deres barn. Hvis Statsforvaltningen under et møde, herunder en børnesagkyndig rådgivning, skønner, at det – trods forældrenes enighed – kan være relevant at inddrage barnet i sagen, f.eks. ved en samtale med barnet, for at belyse barnets perspektiv yderligere, kan sagsbehandleren eller den børnesagkyndige foreslå forældrene dette. Sagsbehandleren kan også foreslå, at der inddrages en børnesagkyndig i sagen med henblik på at belyse barnets perspektiv. Hvis forældrene ikke ønsker, at barnets perspektiv belyses yderligere, herunder at barnet inddrages i sagen, må Statsforvaltningen som altovervejende hovedregel respektere forældrenes aftale og på grundlag af forældrenes aftale udarbejde den relevante dokumentation, hvis forældrene anmoder herom. Der kan dog være tilfælde, hvor det på baggrund af forældrenes oplysninger er tydeligt for Statsforvaltningen, at den indgåede aftale vil være til skade for barnet. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis forældrene, på trods af, at der foreligger oplysninger i sagen om, at den ene forælder har udsat barnet for vold, indgår aftale om, at barnet skal have bopæl hos denne forælder. I disse tilfælde vil forældrenes aftale medføre, at Statsforvaltningen vil være forpligtet til at underrette kommunen, jf. punkt 14.2 i vejledning om samvær, og Statsforvaltningen vil kunne nægte at medvirke til forældrenes aftale.

Ligeledes vil det være unødvendigt efter sagens omstændigheder at inddrage barnet, hvis barnet for kort tid siden har været inddraget i en tidligere sag, og der ikke er grund til at formode, at barnet på ny har behov for at blive inddraget og udtrykke sine synspunkter.

Synliggørelsen af barnets perspektiv og inddragelsen af barnet i sagsbehandlingen er særdeles vigtig i konfliktfyldte sager, sager med mindre børn og sager med vold i familien, grænseoverskridende adfærd mod barnet eller misbrug.

I disse sager er det således vigtigt, at der tidligt i Statsforvaltningens sagsbehandling sker inddragelse af børnesagkyndige. Dette kan f.eks. ske ved samtaler med barnet eller ved børnesagkyndige undersøgelser.

Om inddragelse af barnet og dets perspektiv, herunder samtaler med børn, sagkyndige erklæringer om forældre og børnesagkyndige undersøgelser, henvises til punkt 4.1 i vejledning om samvær.

4.4.5. Sagens behandling efter et vejledningssmøde

4.4.5.1. Forældrene er enige om forældremyndigheden eller barnets bopæl

Hvis forældrene i forbindelse med vejledningssmødet bliver enige om forældremyndigheden og/eller barnets bopæl, sluttet sagen ved, at Statsforvaltningen enten henlægger sagen – med orientering til parterne – eller modtager forældrenes anmeldelse af en aftale om forældremyndigheden, jf. punkt 4.3.1, eller noterer deres aftale om barnets bopæl.

4.4.5.2. Forældrene er uenige om forældremyndigheden eller barnets bopæl

Hvis forældrene ikke i forbindelse med vejledningssmødet er blevet enige, skal de tilbydes børnesagkyndig rådgivning eller konfliktmægling, jf. § 32, stk. 1. Statsforvaltningen kan dog undlade at tilbyde børnesagkyndig rådgivning eller konfliktmægling, hvis det er unødvendigt eller uhensigtsmæssigt, jf. § 32, stk. 3.

Om børnesagkyndig rådgivning, konfliktmægling og særlige tværfaglige møder henvises til punkt 3.6.3 i vejledning om samvær.

Statsforvaltningen skal endvidere vurdere, om der er behov for at oplyse sagen yderligere.

Det skal understreges, at hvis Statsforvaltningen vurderer, at yderligere forligsbestræbelser vil være nyttesløse, skal sagen hurtigt afsluttes. Statsforvaltningen skal således koncentrere sig om de sager, hvor der er forligspotentiale.

a) Forældrene accepterer konfliktløsningstilbuddet

Hvis forældrene accepterer konfliktløsningstilbuddet, gennemføres dette hurtigst muligt. Herefter kan sagen f.eks. slutes ved, at forældrene er blevet enige, jf. ovenfor.

Når sagen overgår til konfliktmægling eller børnesagkyndig rådgivning, afsluttes sagen ikke, og der skal være en tilbagemelding fra rådgiveren eller mægleren, når den børnesagkyndige rådgivning eller mæglingen er afsluttet om, hvorvidt forældrene er blevet enige, eller om Statsforvaltningen skal fortsætte sagsbehandlingen, jf. § 21, stk. 2, 1. pkt. i bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v.

b) Indhentelse af yderligere oplysninger

Sagen kan udsættes på indhentelse af yderligere oplysninger med henblik på, at disse oplysninger kan skabe grundlag for, at forældrene bliver enige om forældremyndigheden og/eller barnets bopæl. Selv om det efter vejledningsmødet ligger klart eller er overvejende sandsynligt, at sagen ikke umiddelbart kan afsluttes ved en aftale, kan Statsforvaltningen oplyse sagen yderligere – f.eks. ved at indhente yderligere oplysninger om barnet fra skole, daginstitutioner, socialforvaltningen eller andre, der har relevante oplysninger om barnet, eller ved at afholde en samtale med barnet. Om indhentelse af oplysninger om forældrene og barnet i forhold til forvaltningslovens bestemmelser herom henvises til punkt 4.3 i vejledning om samvær. Statsforvaltningen kan også vælge at oplyse sagen yderligere ved en børnesagkyndig undersøgelse, hvis forældrene er indforståede hermed. Den børnesagkyndige undersøgelse vil herefter kunne danne grundlag for yderligere drøftelser af løsningsmulighederne eller for rettens senere afgørelse om forældremyndighed. Det er Statsforvaltningens beslutning, om der er behov for en børnesagkyndig undersøgelse. Forældrene kan således ikke kræve, at Statsforvaltningen iværksætter undersøgelsen. Statsforvaltningen kan også beslutte, at der skal indhentes en sagkyndig erklæring om en af forældrene eller om begge forældre.

Har Statsforvaltningen iværksat en børnesagkyndig undersøgelse eller anmodet om en sagkyndig erklæring om en forælder, færdiggøres undersøgelsen eller erklæringen, selvom sagen bliver indbragt for retten, medmindre retten bestemmer noget andet. I så fald orienteres den, der foretager undersøgelsen eller udarbejder den sagkyndige erklæring, om, at den børnesagkyndige undersøgelse eller den sagkyndige erklæring skal sendes til retten. Der henvises til § 33, stk. 2.

Om børnesagkyndige undersøgelser og sagkyndige erklæringer om forældre henvises til punkt 4.1.2 i vejledning om samvær.

4.4.6. Sagens afslutning, når forældrene ikke er blevet enige

Alle sager om forældremyndighed og barnets bopæl, hvor Statsforvaltningen ikke har afgørelseskompetence, afsluttes, hvis det ikke lykkes forældrene at blive enige.

Det er herefter op til forældrene at anmode Statsforvaltningen om at indbringe sagen for retten – forudsat at betingelserne herfor er opfyldt.

Så snart det konstateres, at der ikke er udsigt til, at der kan opnås enighed, skal Statsforvaltningen afslutte sagen, så forældrene har mulighed for at få sagen afgjort af retten.

4.4.6.1. Hvornår Statsforvaltningen på eget initiativ kan afslutte sagen

Statsforvaltningen kan på eget initiativ afslutte en sag, når forældrene ikke er blevet enige om forældremyndigheden og/eller barnets bopæl, jf. § 40, stk. 1, 1. pkt.

Dette kan f.eks. konstateres på et møde, hvor begge forældre er til stede. Betingelsen kan også opfyldes, hvis rådgivningen eller mæglingen er afsluttet uden opnåelse af enighed eller ved, at en forælder telefonisk eller skriftligt tilkendegiver at være uenig.

Statsforvaltningen kan også afslutte en sag, hvis en af forældrene ikke møder. Der kan være tale om følgende to situationer:

- 1) Ansøger udebliver fra et møde i Statsforvaltningen.
- 2) Modparten har ikke reageret på Statsforvaltningens henvendelser.

Det er overladt til Statsforvaltningen efter et konkret skøn at vurdere, om manglende deltagelse i et møde i Statsforvaltningen bør føre til, at sagen afsluttes. Hvis modparten udebliver fra et vejledningsmøde uden gyldig grund, skal vedkommende som udgangspunkt indkaldes til et nyt møde.

4.4.6.2. Hvornår en forælder kan kræve, at sagen afsluttes

En forælder kan anmode Statsforvaltningen om at afslutte sagen om forældremyndighed og/eller barnets bopæl, når forældrene – efter vejledningsmøde, konfliktmægling eller lignende – ikke er blevet enige om forældremyndigheden, eller hvis modparten (efter 2 indkaldelser) udebliver fra vejledningsmøde m.v., jf. lovens § 40, stk. 2. En anmodning om, at sagen afsluttes i Statsforvaltningen, vil normalt samtidig være en anmodning om, at sagen om forældremyndighed og/eller barnets bopæl indbringes for retten. Hvis Statsforvaltningen er i tvivl om, hvorvidt sagen ønskes afsluttet med henblik på indbringelse for retten, eller om den pågældende trækker ansøgningen tilbage, skal dette afklares.

Anmodning om indbringelse af sagen for retten kan fremsættes efterfølgende og skriftligt eller under et møde, hvor beslutningen om at afslutte sagen i Statsforvaltningen meddeles forældrene. Det afgørende er, at anmodningen om indbringelse for retten fremsættes efter, at forældrene har deltaget i et vejledningsmøde. Der vil således ikke kunne ske indbringelse for retten på baggrund af en anmodning, der er fremsat over for Statsforvaltningen inden afholdelse af vejledningsmøde m.v.

Begge forældre er mødt til vejledningsmøde eller har deltaget i børnesagkyndig rådgivning eller konfliktmægling

Efter § 40, stk. 2, nr. 1, kan enhver af forældrene ved fortsat uenighed om forældremyndigheden eller barnets bopæl kræve sagen afsluttet med henblik på indbringelse for retten, når de har været til møde (vejledningsmøde, konfliktmægling m.v.) i Statsforvaltningen, og forældrene eller en af dem ikke ønsker (yderligere) konfliktløsning, eller denne ikke har ført til enighed om forældremyndigheden og/eller barnets bopæl.

Udeblivelse fra vejledningsmøde

En forælder, der er mødt til et vejledningsmøde, kan kræve sagen afsluttet, når den anden forælder er udeblevet to gange trods indkaldelse. Dette gælder også, selvom udeblivelsen sker med ”lovlig

grund". Derimod har den forælder, der er udeblevet fra et vejledningsmøde, ikke mulighed for at kræve sagen afsluttet og indbragt for retten.

4.4.6.3. Andre forhold, der kan føre til, at sagen afsluttes

Statsforvaltningen kan i særlige tilfælde efter anmodning afslutte sagen og indbringe den for retten, selv om betingelserne i § 40, stk. 1 eller 2, ikke er opfyldt, jf. stk. 3. Der er her ikke noget til hinder for at anmode om indbringelse for retten samtidig med sagens start. Der er tale om en undtagelsesregel, som f.eks. vil kunne anvendes i følgende situationer:

Der har for kort tid siden været gennemført forgæves forligsbestræbelser

Hvis der har været omfattende forgæves forligsbestræbelser i sagen, og der kort tid herefter rettes henvendelse til Statsforvaltningen, vil Statsforvaltningen i særlige tilfælde kunne afslutte sagen, uden at der på ny indkaldes til et vejledningsmøde. Ved omfattende forligsbestræbelser forstås, at der f.eks. har været afholdt flere vejledningsmøder, afholdt børnesagkyndig rådgivning eller konfliktmægling samt evt. indhentet børnesagkyndige erklæringer. Det er en afgørende forudsætning, at Statsforvaltningen – på baggrund af sit kendskab til forældrene – vurderer, at alle forligsmuligheder er udtømte.

Risiko for bortførelse

Hvis det fremgår af en anmodning, at der er bortførelsesrisiko, og at det kan være afgørende, at der anlægges sag ved retten, fordi den ene forælder bor i udlandet, skal der ikke indkaldes til vejledningsmøde. Sagen afsluttes straks og indbringes med det samme for retten.

Statsforvaltningen skal samtidig vejlede om reglerne i § 27, hvorefter børne- og socialministeren (Koordinationsenheden for Børnebortførelse) kan træffe en midlertidig afgørelse om forældremyndighed, hvis der er fælles forældremyndighed, og der er risiko for, at den ene forælder vil bringe barnet ud af landet.

Barnet er blevet bortført

Hvis det fremgår af en anmodning, at barnet er blevet bortført, og anmodning om tilbagegivelse er indgivet til Børne- og Socialministeriet, Koordinationsenheden for Børnebortførelse, og betingelserne for at behandle sagen her i landet fortsat er opfyldt, jf. retsplejelovens § 448 f, skal der ikke indkaldes til et vejledningsmøde. Sagen afsluttes straks og indbringes med det samme for retten.

Bopæl i udlandet

En forælder, som bor i udlandet, og som ikke kan eller vil afholde udgifterne ved at rejse til Danmark for at deltage i vejledningsmøder, konfliktmægling m.v., kan anmode om, at sagen indbringes for retten. Dette gælder også, selv om vedkommende er udeblevet fra et vejledningsmøde.

Behov for en dom, der kan anerkendes i udlandet

Selv om forældrene er enige om ændring af forældremyndigheden, kan de i særlige situationer have behov for en dom om forældremyndigheden i stedet for at indgå en aftale herom gennem Statsforvaltningen, f.eks. fordi der ellers vil opstå problemer med at få afgørelsen anerkendt i udlandet. I så fald kan Statsforvaltningen – trods enigheden – indbringe sagen for retten.

4.4.7. Indbringelse for retten

4.4.7.1. Vejledning til forældrene

Forældrene skal have besked om, at Statsforvaltningen har afsluttet sagsbehandlingen. Dette kan ske på et møde eller skriftligt. Hvis beslutningen meddeles på et møde, skal Statsforvaltningen udfærdige et notat herom.

Forældrene skal samtidig vejledes om muligheden for at få forældremyndigheds- og/eller bopælssagen indbragt for retten, og at en sådan anmodning skal fremsættes inden 4 uger, jf. § 40, stk. 1, 2. pkt.

4.4.7.2. Frist for indbringelse

Efter lovens §§ 37 og 40 er der en frist for anmodning om indbringelse af sagen for retten på 4 uger. Fristen regnes fra det tidspunkt, hvor det er meddelt den pågældende, at sagen er afsluttet. Dette kan f.eks. være under et møde i Statsforvaltningen, eller hvor Statsforvaltningen skriftligt har meddelt den pågældende beslutningen om sagens afslutning. I de tilfælde, hvor Statsforvaltningen har meddelt beslutningen skriftligt, antages det, at beslutningen er kommet frem til den pågældende samme dag, som brevet er sendt, hvis brevet er sendt pr. e-mail eller telefax. Er brevet sendt med almindelig post (A-brev), antages det, at brevet er kommet frem til modtageren to dage efter, at afgørelsen er dateret og overgivet til postbesørgelse. Ved økonomibreve (B-brev) er det fem dage.

Beregningen af fristen følger de almindelige retningslinjer herfor. Det følger heraf, at fristen regnes fra tidspunktet for beslutningens meddelelse, at den dag, hvor beslutningen meddeles (kommer frem til) den pågældende ikke medregnes i fristen, at fristen udløber efter det i fristreglen fastsatte antal uger regnet fra meddelelsesdagen, og at en anmodning for at være rettidig skal være kommet frem til Statsforvaltningen inden kontortids ophør den dag, fristen udløber. Hvis fristen udløber en lørdag eller søn- eller helligdag, antages det normalt, at fristen forlænges til førstkommande hverdag.

Der kan ikke dispenseres fra fristen. Hvis fristen for indbringelse for retten er overskredet, afviser Statsforvaltningen at indbringe sagen for retten. Dette meddeles forældrene, der samtidig orienteres om muligheden for at indgive en ny anmodning om forældremyndigheds- og/eller bopælssag til Statsforvaltningen.

Hvis den pågældende forælder mener, at fristen ikke er overskredet, indbringer Statsforvaltningen sagen for retten med bemærkning om, at fristen efter Statsforvaltningens opfattelse er overskredet. Det er herefter overladt til retten at afgøre, om fristen er overskredet.

Såfremt der for kort tid siden har været gennemført forgæves forligsbestræbelser, vil Statsforvaltningen eventuelt kunne afslutte en ny sag om samme spørgsmål straks ved modtagelsen af ansøgningen og – efter anmodning – straks indbringe sagen for retten. Der henvises til punkt 4.4.6.3.

4.4.7.3. Hvordan indbringes sagen for retten?

Når Statsforvaltningen har afsluttet sagen – og der anmodes om, at sagen om forældremyndighed og/eller barnets bopæl indbringes for retten – skal der ikke udfærdiges stævning. Sagen indbringes straks for retten af Statsforvaltningen.

Statsforvaltningen skal være opmærksom på, at der kan være sager, som skal indbringes for flere retter. Det kan f.eks. være tilfældet, hvis en forældremyndighedssag omfatter to børn, som bor hos hver deres forælder, eller hvor en separationssag i Statsforvaltningen er behandlet sammen med en forældremyndighedssag, og separationssagen og forældremyndighedssagen skal anlægges ved to forskellige retter. I disse tilfælde skal Statsforvaltningen vejlede forældrene om, at retten – efter anmodning – eventuelt kan beslutte, at sagerne skal behandles ved samme ret, såfremt betingelserne herfor er opfyldt, jf. retsplejelovens § 254.

Statsforvaltningen skal også vejlede om muligheden for at søge fri proces, herunder om de økonomiske betingelser herfor. Indtægtsgrænsen for fri proces er fastsat i en bekendtgørelse, der er udstedt efter retsplejelovens § 325.

Sagen anses efter retsplejelovens § 448 a som indbragt for retten, når retten har modtaget anmodningen om det fra Statsforvaltningen.

4.4.7.3.1. Hvad skal oplyses til retten, og hvad skal sendes med?

Statsforvaltningen skal meddele retten, efter hvilken bestemmelse sagen indbringes, og hvad sagen handler om. Det skal også oplyses, at sagen er afsluttet i Statsforvaltningen, ligesom Statsforvaltningen bør oplyse om, hvorfor sagen er afsluttet – eventuelt ved henvisning til den relevante lovbestemmelse.

Statsforvaltningen skal endvidere oplyse forældrenes navne og adresser samt hvilke børn, der er omfattet af sagen. Børnenes adresser skal også fremgå, da værnetinget for sagen er den retskreds, hvor barnet har bopæl, jf. retsplejelovens § 448 g. Hvis en eller begge forældre under Statsforvaltningens behandling af sagen har oplyst, at der ønskes fri proces under retssagen, skal dette meddeles retten. Det skal desuden oplyses, hvis en eller begge forældre er repræsenteret af advokat eller ønsker en bestemt advokat beskikket under retssagen. I så fald skal advokatens navn og adresse ligeledes oplyses.

Statsforvaltningen skal anføre, hvem af forældrene, Statsforvaltningen anser for sagsøger i sagen og angive en begrundelse herfor. Retsplejelovens § 448 a, stk. 3, indeholder bestemmelser om, hvem af parterne der under retssagen skal anses som sagsøger:

- 1) Den, der først har anmodet om, at sagen indbringes for retten, anses som sagsøger.
- 2) Ved samtidig anmodning om indbringelse for retten, anses den forælder, der indgav anmodning om afgørelsen om forældremyndighed eller barnets bopæl, jf. § 31, stk. 1, som sagsøger.
- 3) Blev anmodning som nævnt i nr. 2 indgivet samtidig af begge forældre, bestemmer Statsforvaltningen, hvem der skal anses som sagsøger.

Antallet af vejledningsmøder, børnesagkyndig rådgivning og konfliktmægling skal ligeledes oplyses. Der må ikke videregives oplysninger om indholdet af forligsmæssige bestræbelser. Hvis forældrene samtykker heri, kan referater fra vejledningsmøder i sagen dog medsendes, hvilket i nogle tilfælde kan være hensigtsmæssigt for sagens videre forløb.

Statsforvaltningen medsender eventuelle erklæringer eller udtalelser, der er indhentet til brug for sagens behandling. Der vedlægges endvidere afgørelser eller aftaler om forældremyndighed og/eller samvær, herunder aftaler eller afgørelser truffet under Statsforvaltningens behandling af sagen.

Statsforvaltningen skal således medsende følgende til retten:

- Dokumentation for, hvem der har forældremyndigheden – evt. i form af oplysning om, hvad der fremgår af CPR.
- Notat om samtale med barnet.
- Børnesagkyndig erklæring eller undersøgelse.
- Andre sagkyndige erklæringer.
- Udtalelser fra institution.
- Udtalelser fra skole.
- Udtalelser fra kommune.
- Udtalelser fra andre relevante myndigheder.
- Afgørelser eller aftaler om forældremyndighed og/eller barnets bopæl, herunder midlertidige afgørelser.
- Afgørelser eller aftaler om samvær, herunder midlertidige afgørelser.

Statsforvaltningen skal orientere retten, hvis der i det fremsendte materiale er oplysninger, som Statsforvaltningen har undtaget fra aktindsigt efter forvaltningsloven. Det drejer sig især om referat af samtaler med børn, der af hensyn til barnet er undtaget fra aktindsigt – helt eller delvist. Herudover skal der orienteres om navne- og adressebeskyttelse.

Forældrene orienteres ved en kopi af oversendelsesbrevet om, at sagen er oversendt til retten.

Det bemærkes, at hvis Statsforvaltningen har iværksat en børnesagkyndig undersøgelse eller iværksat indhentelse af en sagkyndig erklæring, færdigbehandles dette, selvom sagen bliver indbragt for retten, medmindre retten bestemmer noget andet. I så fald orienteres den, der foretager undersøgelsen, om, at resultatet af den børnesagkyndige undersøgelse eller den sagkyndige erklæring skal sendes til retten. Der henvises til § 33, stk. 2.

Hvis Statsforvaltningen fortsat behandler spørgsmål om samvær, kan Statsforvaltningen bede om forældrenes samtykke til at modtage kopi af eventuelle børnesagkyndige undersøgelser, oplysninger om indholdet af en samtale med barnet eller anden form for særlig sagsoplysning, som retten måtte iværksætte. Hvis forældrene giver samtykke til videregivelse af sådanne oplysninger, bør Statsforvaltningen i oversendelsesbrevet gøre retten opmærksom herpå med henblik på, at retten sender en kopi af oplysningerne til Statsforvaltningen, hvis de indhentes til retssagen.

5. Midlertidige afgørelser

Statsforvaltningen kan – efter anmodning – træffe midlertidig afgørelse om forældremyndigheden eller om barnets bopæl under en sag om forældremyndighed, jf. § 26, stk. 1, 1. pkt., så længe sagen verserer i Statsforvaltningen. Statsforvaltningen kan endvidere under en bopælssag efter anmodning træffe midlertidig afgørelse om barnets bopæl, jf. § 26, stk. 1, 2. pkt., så længe sagen verserer i Statsforvaltningen.

Hvis en sag om forældremyndighed eller om barnets bopæl er indbragt for retten, kan retten efter anmodning træffe midlertidig afgørelse om forældremyndighed eller om barnets bopæl, jf. § 26, stk. 1.

En midlertidig afgørelse om forældremyndighed eller om barnets bopæl skal – som ved alle afgørelser efter loven – træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet under sagen, jf. også § 4 om barnets bedste. Statsforvaltningen skal således sørge for, at barnets perspektiv bliver belyst, før der træffes en midlertidig afgørelse. Ved midlertidige afgørelser om forældremyndighed eller om barnets bopæl må Statsforvaltningen dog tage hensyn til afgørelsens midlertidige karakter, og til at den vil blive fulgt op af en endelig afgørelse. Statsforvaltningen må derfor ved midlertidige afgørelser vurdere, hvad der er bedst for barnet, ud fra et kortere perspektiv end, hvis der var tale om en endelig afgørelse om forældremyndighed eller om barnets bopæl.

Statsforvaltningen bør i forbindelse med behandlingen af en sag vejlede forældrene om muligheden for at anmode om, at der træffes en midlertidig afgørelse om forældremyndighed eller om barnets bopæl. Statsforvaltningen bør endvidere vejlede om muligheden for at fastsætte midlertidigt samvær, hvis sagen også omfatter samværet. Statsforvaltningen skal være særlig opmærksom på at vejlede om muligheden for at fastsætte midlertidigt samvær, herunder midlertidigt kontaktbevarende samvær, jf. § 29 a, under behandlingen af en forældremyndigheds- eller bopælssag, når der ikke er samvær mellem barnet og den samværs-søgende, eller om midlertidigt samvær, jf. § 29, når der kun er kontakt i meget begrænset omfang. Der henvises herom til punkt 13 i vejledning om samvær.

Hvis Statsforvaltningen modtager en anmodning om, at der træffes en midlertidig afgørelse om forældremyndighed eller om barnets bopæl, skal Statsforvaltningen træffe afgørelse herom hurtigst muligt og så

vidt muligt inden 4 uger. Der kan i den konkrete sag være omstændigheder, der gør, at en midlertidig afgørelse om forældremyndighed eller om barnets bopæl skal træffes straks.

Efter § 30 kan en midlertidig afgørelse ændres. Kriteriet for ændring af en midlertidig afgørelse er, at ændringen er bedst for barnet, jf. § 4.

Hvis Statsforvaltningen beslutter at afslå en anmodning om at træffe midlertidig afgørelse om forældremyndighed eller om barnets bopæl, skal afgørelsen begrundes. Statsforvaltningen skal i afgørelsen også give klagevejledning. Om klageadgangen ved midlertidige afgørelser om forældremyndighed og barnets bopæl henvises til punkt 5.5.

5.1. Midlertidige afgørelser om forældremyndighed

Efter § 26, stk. 1, 1. pkt., kan Statsforvaltningen under behandlingen af en forældremyndighedssag – efter anmodning – bestemme, hvem forældremyndigheden midlertidigt skal tilkomme. Der kan samtidig fastsættes midlertidigt samvær, jf. § 29. Om midlertidige afgørelser om samvær under en forældremyndighedssag henvises til punkt 13.2 i vejledning om samvær.

Afgørende for vurderingen af, om der skal træffes en midlertidig afgørelse om forældremyndighed, er – som ovenfor anført – hvad der er bedst for barnet under sagen, jf. også § 4 om barnets bedste. Statsforvaltningen skal således sørge for, at barnets perspektiv bliver belyst, før der træffes afgørelse om midlertidig forældremyndighed. Statsforvaltningen må dog under hensyn til afgørelsens midlertidige karakter vurdere spørgsmålet om, hvad der er bedst for barnet ud fra et kortere perspektiv. Kriteriet om barnets bedste er særlig vigtigt at holde sig for øje i tilfælde, hvor der træffes en afgørelse om midlertidig forældremyndighed på grundlag af en mindre omfattende sagsforberedelse.

Afgørelser om midlertidig forældremyndighed skal træffes hurtigst muligt og så vidt muligt inden 4 uger, efter anmodningen er modtaget i Statsforvaltningen. Der kan i den konkrete sag være omstændigheder, der gør, at en afgørelse om midlertidig forældremyndighed skal træffes straks.

Efter § 26, stk. 2 og 3, bortfalder en midlertidig afgørelse:

- 1) 4 uger efter, at Statsforvaltningen har meddelt parterne, at sagen er afsluttet, medmindre en af dem inden da har anmodet om, at sagen indbringes for retten,
- 2) hvis sagen efter indbringelsen for retten hæves eller afvises,
- 3) hvis samlivet genoptages, eller
- 4) når der foreligger en aftale eller afgørelse om forældremyndighed, der kan fuldbyrdes.

Generelt bør der udvises tilbageholdenhed med at placere forældremyndigheden hos en af forældrene under behandlingen af en forældremyndighedssag for ikke at foregribe den endelige afgørelse om forældremyndigheden. Denne tilbageholdenhed bør ligeledes udvises i sager, hvor der også er tvist om barnets bopæl, idet forældrenes uenighed om barnets bopæl kan afgøres ved at træffe en midlertidig afgørelse om barnets bopæl.

Af hensyn til barnet vil der dog kunne være behov for at træffe en midlertidig afgørelse om f.eks. ophør af den fælles forældremyndighed. Dette vil f.eks. kunne være tilfældet, hvis uenigheden mellem forældre, der har fælles forældremyndighed, medfører, at barnet ikke får den nødvendige medicinske eller psykologiske behandling, ikke kan påbegynde et påkrævet skole- eller uddannelsesforløb m.v.

Særligt i sager, hvor der er fælles forældremyndighed, og den ene forælder er flyttet på krisecenter med barnet på grund af vold i familien, og volden er tilstrækkeligt dokumenteret, f.eks. ved anmeldelse til politiet eller kommunen eller ved krisecentererklæring, vil der kunne være behov for at træffe en midlertidig afgørelse om forældremyndighed, idet den anden forælder i modsat fald vil kunne få barnet

udleveret fra daginstitution, skole el.lign. I disse sager skal Statsforvaltningen vejlede den forælder, der er flyttet på krisecenter, om hurtigt at søge om at få tillagt forældremyndigheden alene med henblik på at forhindre, at et barn udleveres til en voldelig forælder, f.eks. fra barnets daginstitution, samt at sikre at barnet kan få ro under sagens behandling. Statsforvaltningen skal herefter hurtigst muligt træffe afgørelse i sagen. Afgørelsen beror, som andre afgørelser efter loven, på en individuel vurdering af, hvad der er bedst for barnet i den konkrete situation.

Midlertidige afgørelser om forældremyndighed kan f.eks. også komme på tale i situationer, hvor der er eneforældremyndighed, og eneforældremyndighedsindehaveren ønsker at flytte til udlandet med barnet, jf. punkt 3.4 om varslingspligten. Samværsforælderen kan i den forbindelse anmode Statsforvaltningen om, at der træffes en midlertidig afgørelse om forældremyndighed. I disse sager kan Statsforvaltningen ved vurderingen af, hvad der er bedst for barnet, jf. § 4, bl.a. lægge vægt på baggrunden for, at samværsforælderen ikke har del i forældremyndigheden. I de sager, hvor samværsforælderen har et velfungerende og eventuelt omfattende samvær med barnet, og samværsforælderen har undladt at søge del i forældremyndigheden, fordi samarbejdet med den anden forælder fungerede godt eller på grund af manglende kendskab til muligheden for at få del heri, bør Statsforvaltningen overveje at træffe afgørelse om, at forældremyndigheden over barnet midlertidigt tillægges samværsforælderen, hvis det vurderes, at samværsforælderen umiddelbart ville kunne opnå del i forældremyndigheden efter § 14.

Det samme vil være tilfældet i situationer, hvor den fælles forældremyndighed er ophævet efter § 11 på grund af uovervindelige samarbejdsproblemer, og hvor der i afgørelsen er lagt vægt på, at forældremyndighedsindehaveren ville være bedst egnet til at varetage barnets kontakt med den anden forælder, og forældremyndighedsindehaveren nu ønsker at flytte med barnet til udlandet. Det kan desuden indgå i vurderingen, hvilken betydning flytningen til udlandet vil få for barnet i forhold til barnets kontakt til samværsforælderen, anden familie, skole og venner.

Der vil samtidig med en midlertidig afgørelse om forældremyndighed eller om barnets bopæl kunne træffes en midlertidig afgørelse om samværet. På den måde kan barnets behov for at have en tæt kontakt til begge forældre i den tid, der går, indtil den endelige afgørelse om forældremyndigheden eller barnets bopæl foreligger, kunne tilgodeses. Der henvises herom til punkt 13.3 og 13.4 i vejledning om samvær.

Der vil endvidere være mulighed for alene at træffe en midlertidig afgørelse om samvær i tilfælde, hvor der ikke er behov for at træffe midlertidig afgørelse om forældremyndighed. Denne løsning vil ligeledes kunne tilgodeses barnets behov for en tæt kontakt til begge forældre under behandlingen af forældremyndighedssagen.

5.1.1. Bortførelsesrisiko

I sager, hvor der er bortførelsesrisiko, vil Statsforvaltningen efter anmodning kunne træffe en midlertidig afgørelse om forældremyndighed efter § 26.

Navnlig i sager, hvor barnets udrejse er nært forestående, bør Statsforvaltningen foretage en hurtig sagsbehandling for at sikre barnets forbliven i Danmark. Afgørelsen skal dog altid træffes ud fra en konkret vurdering af, hvad der er bedst for barnet.

Efter § 27 kan børne- og socialministeren (Koordinationsenheden for Børnebortførelse) også træffe en midlertidig afgørelse om forældremyndighed, hvis der er fælles forældremyndighed, og der er risiko for, at den ene af forældrene vil bringe barnet ud af landet og derved foregribe en afgørelse om forældremyndigheden. Det er en betingelse for at anvende bestemmelsen, at der er en akut bortførelsesrisiko. Der kan f.eks. være tale om, at den ene forælder er forsvundet sammen med barnet, og oplysningerne i sagen tyder på, at den pågældende forælder vil rejse ud af Danmark med barnet. Hvis en ansøgning om foræl-

dremyndigheden i en sådan situation rettes til Statsforvaltningen, bør Statsforvaltningen under hensyn til sagens hastende karakter træffe afgørelse efter § 26, jf. ovenfor, og ikke videresende ansøgningen til Koordinationsenheden for Børnebortførelse.

Der henvises også til hjemmesiden www.boernebortfoerelse.dk.

5.1.2. Forældremyndighedsindehaverens forhindring

Ifølge § 28 kan Statsforvaltningen – såfremt indehaveren, den ene af to indehavere eller begge indehavere af forældremyndigheden er forhindret i at træffe bestemmelse om barnets personlige forhold – afgøre, hvem forældremyndigheden skal tilkomme, så længe forhindringen varer.

5.1.2.1. Forhindringens art og varighed

Det er en forudsætning for at anvende § 28, at indehaveren af forældremyndigheden er forhindret i at udøve sine pligter og beføjelser som forældremyndighedsindehaver.

Dette vil f.eks. være tilfældet, hvis den pågældende på grund af psykisk eller fysisk sygdom ikke er i stand til at tage stilling til spørgsmål vedrørende barnets forhold. Der bør i disse situationer altid indhentes lægelig dokumentation for, at personen ikke er i stand til at råde, jf. herved også princippet om obligatoriske lægeerklæringer i værgemålslovens § 18, stk. 2, samt ved værgemål efter lovens §§ 5 og 6.

Ved udlandsophold er det ofte – uanset opholdets længde – muligt at få forbindelse med forældremyndighedsindehaveren, f.eks. via telefon, telefax eller e-mail. Udlandsophold kan derfor kun anses for en hindring, hvis det nøjagtige opholdssted er ukendt, eller det af andre grunde ikke er muligt at opnå kontakt med forældremyndighedsindehaveren.

Hverken bestemmelsen eller forarbejderne indeholder bemærkninger om, hvor længe forhindringen skal vare, for at der kan træffes en midlertidig afgørelse om forældremyndighed.

Selv meget kortvarige forhindringer kan således danne grundlag for en afgørelse efter § 28, hvis der er akut behov for at træffe beslutninger vedrørende barnet.

Der er intet til hinder for også at anvende § 28 ved længerevarende forhindringer eller ved forhindringer af permanent karakter. Årsagen til dette skal søges i, at det efter forarbejderne til den tidligere bestemmelse om forældremyndighed (§ 21 i myndighedsloven fra 1986) var en betingelse for at anvende bestemmelsen, at forhindringen for forældremyndighedsindehaveren var midlertidig, jf. også betænkning 1279/94, side 196. Det midlertidige i afgørelsen ligger dog ikke i, at den kun skal gælde i en kortere periode, men at den kun gælder, så længe forhindringen varer, og at den derfor automatisk ophører, når forhindringen ikke længere er til stede. Der kan således være behov for at udpege en midlertidig forældremyndighedsindehaver også ved forhindringer af mere permanent karakter.

Som eksempel på langvarige eller permanente hindringer kan nævnes situationer, hvor indehaveren af forældremyndigheden på grund af f.eks. kronisk eller uhelbredelig sygdom er ude af stand til at tage stilling til spørgsmål om barnets forhold.

5.1.2.2. Er der behov for at udpege en midlertidig forældremyndighedsindehaver?

Selv om forældremyndighedsindehaveren er forhindret, beror det på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde, om § 28 bør anvendes. Ved denne vurdering bør der bl.a. lægges vægt på, om der er et konkret og aktuelt behov for at udpege en midlertidig forældremyndighedsindehaver, samt hvor længe forhindringen skønnes at ville vare. Det er således ikke et krav, at der altid udpeges en midlertidig forældremyndighedsindehaver.

Hvis der kun er tale om enkeltstående dispositioner, bør det undersøges, om der i den lovgivning, der gælder på det pågældende område, er mulighed for at løse problemet, jf. f.eks. § 99 i sundhedsloven om svangerskabsafbrydelse.

5.1.2.3. Tidsbegrænsning af afgørelser om midlertidig forældremyndighed samt fastsættelse af vilkår

Efter ordlyden af § 28 gælder en afgørelse om midlertidig forældremyndighed som nævnt ovenfor kun så længe, forhindringen består (eller indtil barnet ikke længere er undergivet forældremyndighed).

Der er ikke hjemmel til at fastsætte vilkår om tidsbegrænsning af afgørelser om forældremyndighed efter § 28. Der er heller ikke hjemmel til at fastsætte vilkår for den midlertidige forældremyndighed eller på anden måde foretage indgreb eller begrænsninger i denne.

Det følger af legalitetsprincippet, at udstedelse af forvaltningsakter skal have hjemmel i lov, og fastsættelse af vilkår kræver lovhjemmel, bortset fra rent begunstigende forvaltningsakter. En afgørelse om midlertidig forældremyndighed kan ikke betragtes som rent begunstigende.

5.1.2.4. Uledsagede mindreårige udlændinge

Når en uledsaget mindreårig udlænding får meddelt opholdstilladelse i Danmark, skal der normalt altid udpeges en midlertidig forældremyndighedsindehaver for barnet, hvilket sker efter § 28, jf. om denne ovenfor.

Selv om forældremyndigheden i disse situationer også betegnes som ”midlertidig” vil forældremyndigheden ofte være ved, indtil barnet fylder 18 år, medmindre forældremyndighedsindehaveren inden da indrejser i Danmark eller på anden måde bliver i stand til at udøve forældremyndigheden over barnet.

Det er Udlændingestyrelsen, der sender en anmodning om udpegning af en midlertidig forældremyndighedsindehaver til Statsforvaltningen. Samtidig anmoder Udlændingestyrelsen en organisation, eksempelvis Røde Kors eller tilsvarende organisation, om at indstille en person til Statsforvaltningen, som skal udpeges til midlertidig forældremyndighedsindehaver for barnet. Det fremgår af forarbejderne til udlændingeloven, at den person, som er udpeget som repræsentant for barnet efter udlændingelovens § 56 a, skal fortsætte som forældremyndighedsindehaver for barnet for at sikre kontinuitet i barnets tilværelse i størst muligt omfang. Det fremgår videre, at beslutningen om, hvem der skal indstilles til udpegning, bør træffes på grundlag af en samlet vurdering af alle oplysninger i sagen, herunder Udlændingestyrelsens afgørelse om til hvilken kommune det pågældende barn skal visiteres.

Statsforvaltningens opgave er således at tage stilling til, om det vil være bedst for barnet, at den person, som indstilles af organisationen eller barnets opholdskommune, bliver midlertidig forældremyndighedsindehaver. Statsforvaltningen kan ikke selv indstille en person og er derfor afhængig af, at dette sker fra anden side. Det er vigtigt, at Statsforvaltningen om nødvendigt er opsøgende over for de myndigheder eller organisationer, som skal indstille personer til udpegning, så det sikres, at sagsbehandlingstiden ikke unødigt trækker ud.

Der henvises i øvrigt til vejledning om behandling af sager om repræsentanter for uledsagede mindreårige udlændinge.

5.2. Midlertidige afgørelser om barnets bopæl

Efter § 26, stk. 1, kan Statsforvaltningen efter anmodning træffe midlertidig afgørelse om, hos hvem af forældrene barnet skal have bopæl under behandlingen af en sag om forældremyndighed eller om barnets bopæl. En midlertidig afgørelse om barnets bopæl kan kun komme på tale, hvis der under sagen er

anmodet om dette. Der kan samtidig fastsættes midlertidigt samvær, jf. § 29. Om midlertidige afgørelser om samvær under en sag om barnets bopæl henvises til punkt 13.4 i vejledning om samvær.

Afgørende for vurderingen af, om der skal træffes en midlertidig afgørelse om barnets bopæl er – som ovenfor anført – hvad der er bedst for barnet under sagen, jf. § 4. Statsforvaltningen skal således sørge for, at barnets perspektiv bliver belyst, før der træffes afgørelse om, hos hvem af forældrene barnet midlertidigt skal have bopæl.

Midlertidige afgørelser om barnets bopæl skal træffes hurtigst muligt og så vidt muligt inden 4 uger, efter anmodningen er modtaget i Statsforvaltningen. Der kan i den konkrete sag være omstændigheder, der gør, at en midlertidig afgørelse om barnets bopæl skal træffes straks.

En midlertidig afgørelse bortfalder:

- 1) 4 uger efter, at Statsforvaltningen har meddelt parterne, at sagen er afsluttet, medmindre en af dem inden da har anmodet om, at sagen indbringes for retten,
- 2) hvis sagen efter indbringelsen for retten hæves eller afvises,
- 3) hvis samlivet genoptages, eller
- 4) når der foreligger en endelig aftale eller afgørelse om barnets bopæl, som kan fuldbyrdes.

Grundlaget for en midlertidig afgørelse om barnets bopæl vil oftest være mindre fuldstændigt end for den senere endelige afgørelse, som træffes af retten.

Som anført ovenfor bør der i sager, hvor der er fælles forældremyndighed, og hvor der er uenighed om både forældremyndighed og om barnets bopæl, udvises tilbageholdenhed med at træffe en midlertidig afgørelse om forældremyndighed, da forældrenes uenighed omkring barnets bopæl i stedet kan løses ved at træffe en midlertidig afgørelse om barnets bopæl.

Statsforvaltningen kan ved en midlertidig afgørelse om barnets bopæl bl.a. lægge vægt på barnets tilknytning til forældrene, forældrenes personlige egenskaber, og på hvordan barnet vil reagere ved eventuelt at skulle skifte institution, skole m.v. som følge af en flytning. Spørgsmålet om miljøskift, herunder både i forhold til geografisk lokalitet og i forhold til den følelsesmæssige tilknytning til den hidtidige bopælsforælder, bør også indgå som en central del af vurderingsgrundlaget. Statsforvaltningen kan endvidere tage hensyn til, om der foreligger samarbejdschikane. Statsforvaltningen må ved afgørelsen også tage hensyn til, at der er tale om en midlertidig afgørelse, og til at den vil blive fulgt op af en endelig afgørelse. Statsforvaltningen må derfor vurdere, hvad der er bedst for barnet under sagen, ud fra et kortere perspektiv end, hvis der var tale om en endelig afgørelse om barnets bopæl. Der henvises i øvrigt til punkt 3.

En afgørelse om, hos hvem af forældrene barnet midlertidigt skal have bopæl, kan f.eks. komme på tale i de tilfælde, hvor en forælder anmoder om at få behandlet forældremyndigheds- og bopælsspørgsmålet i situationer, hvor den anden forælder har varslet, at barnet flytter, jf. punkt 3.4 om varslingspligten.

Statsforvaltningen kan endvidere træffe midlertidig afgørelse om, at barnet kan tage bopæl hos en forældremyndighedsindehaver, der har eller ønsker at få bopæl i udlandet eller i Grønland eller på Færøerne, jf. § 25, stk. 1, jf. § 17, stk. 1, 2. pkt. Der henvises til punkt 3.1 om bopæl i udlandet.

5.3. Særligt om partshøring ved midlertidige afgørelser

Der kan i den konkrete sag være omstændigheder, der gør, at en midlertidig afgørelse om forældremyndighed eller om barnets bopæl skal træffes straks. Uanset dette skal Statsforvaltningen altid forsøge at foretage den fornødne partshøring. Dette kan eventuelt ske telefonisk.

Det kan dog i nogle sager efter en konkret vurdering være nødvendigt at undlade partshøring, jf. forvaltningslovens § 19, stk. 2, nr. 3, af hensyn til barnets bedste. Efter forvaltningslovens § 19, stk. 2, nr. 3, gælder partshøringspligten efter § 19, stk. 1, ikke, hvis partens interesse i, at sagens afgørelse udsættes, findes at burde vige for væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser, der taler imod en sådan udsættelse. Bestemmelsen tilsigter netop at give hjemmel til, at myndigheden kan træffe afgørelse uden partshøring i tilfælde, hvor det er af væsentlig betydning for hensynet til barnet at træffe en foreløbig afgørelse. Det vil eksempelvis kunne være nødvendigt, hvis en påstand om overgreb mod barnet er tilstrækkeligt sandsynliggjort, og der er behov for hurtigt at træffe en midlertidig afgørelse om forældremyndighed eller om barnets bopæl. Hvis Statsforvaltningen træffer afgørelse uden partshøring, skal Statsforvaltningen i afgørelsen begrunde den manglende partshøring.

5.4. Ændring af midlertidige afgørelser

En midlertidig afgørelse om forældremyndighed eller om barnets bopæl kan ændres, jf. § 30. Kriteriet for ændring af en midlertidig afgørelse er, at ændringen skal være bedst for barnet, jf. § 4.

Statsforvaltningen skal således under behandlingen af en anmodning om ændring af en midlertidig afgørelse om forældremyndighed eller om barnets bopæl sørge for at belyse barnets perspektiv.

5.5. Klageadgang ved midlertidige afgørelser om forældremyndighed og barnets bopæl

Statsforvaltningens afgørelser efter forældreansvarsloven kan efter § 41, stk. 1, påklages til Ankestyrelsen. Dette gælder også Statsforvaltningens midlertidige afgørelser om forældremyndighed eller barnets bopæl efter § 26 eller en afgørelse om ændring heraf efter § 30.

Adgangen til at påklage Statsforvaltningens midlertidige afgørelser om forældremyndighed eller barnets bopæl efter § 26 eller en afgørelse om ændring heraf efter § 30 gælder dog ikke, hvis sagen om forældremyndighed eller barnets bopæl er indbragt for retten. Det skyldes, at kompetencen for Ankestyrelsen til at behandle klagen bortfalder, når sagen er indbragt for retten, jf. § 41, stk. 2.

Kompetencen til at behandle klagen bortfalder, når retten har modtaget en anmodning om sagens indbringelse for retten fra Statsforvaltningen, jf. retsplejelovens § 448 a. Klagen vil som følge heraf blive afvist af Ankestyrelsen. Det gælder også, selvom der er klaget over afgørelsen på tidspunktet for indbringelsen af sagen for retten, og selvom Ankestyrelsen har påbegyndt behandlingen af sagen.

Statsforvaltningen skal i forbindelse med en midlertidig afgørelse efter § 26 eller § 30 vejlede om klageadgangen, herunder om betydningen af sagens indbringelse for retten. Statsforvaltningen kan i den forbindelse også vejlede forældrene om muligheden for at søge retten om ændring af den midlertidige afgørelse efter § 30, hvis klageadgangen til Ankestyrelsen er bortfaldet som følge af sagens indbringelse for retten.

Statsforvaltningen skal orientere Ankestyrelsen, når Statsforvaltningen sender en sag om forældremyndighed eller barnets bopæl til retten, hvis Ankestyrelsen behandler en klage over en midlertidig afgørelse i sagen om forældremyndighed eller barnets bopæl. Herved sikres det, at Ankestyrelsen er bekendt med Statsforvaltningens indbringelse af sagen for retten.

6. Tvangsfuldbyrdelse af aftaler og afgørelser om forældremyndighed og barnets bopæl

Reglerne om tvangsfuldbyrdelse af forældremyndighed, barnets bopæl og samvær findes i et selvstændigt kapitel – kapitel 48 a – i retsplejeloven, der bl.a. skal læses i sammenhæng med reglerne i lovens kapitel 45-46. Nedenfor følger en kort beskrivelse af fogedrettens mulighed for at tvangsfuldbyrde afgørelser og

aftaler om forældremyndighed og barnets bopæl. Bestemmelserne er relevante for Statsforvaltningen i relation til Statsforvaltningens vejledning.

Efter retsplejelovens § 478 kan tvangsfuldbyrdelse bl.a. ske på grundlag af domme og kendelser om forældremyndighed og barnets bopæl, retsforlig om forældremyndighed og barnets bopæl, aftaler om forældremyndighed, der er anmeldt eller godkendt af Statsforvaltningen eller retten, afgørelser om forældremyndighed eller barnets bopæl, der er truffet af Statsforvaltningen, aftaler om barnets bopæl, der er indgået under et møde i Statsforvaltningen, samt aftaler om barnets bopæl, når det udtrykkeligt i aftalen er bestemt, at den kan tjene som grundlag for fuldbyrdelse.

Fogedretten kan som middel til gennemtvungelse af disse domme, kendelser, retsforlig, afgørelser og aftaler anvende tvangsbøder eller umiddelbar magt, jf. retsplejelovens § 536, stk. 2.

Det er en betingelse for, at der kan ske tvangsfuldbyrdelse, at barnets sjælelige eller legemlige sundhed ikke udsættes for alvorlig fare, jf. retsplejelovens § 536, stk. 6.

Når fogedretten modtager en anmodning om tvangsfuldbyrdelse, indkaldes parterne normalt først til et møde i retten. Fogedretten kan i den forbindelse tilkalde en repræsentant fra kommunen til at varetage barnets interesser under sagen, jf. retsplejelovens § 537, stk. 1.

Efter § 537, stk. 1, 2. pkt., kan fogedretten udsætte sagen en kort tid, f.eks. på forligsbestræbelser.

Efter § 537, stk. 2, skal fogedretten afholde en samtale med barnet om tvangsfuldbyrdelsen, hvis barnet har den fornødne alder og modenhed, således at barnet får mulighed for at give udtryk for sine egne synspunkter. Samtalen skal afholdes, medmindre det er til skade for barnet. Hvis der afholdes en samtale med barnet, skal der deltage en børnesagkyndig eller en repræsentant for kommunen. Retsplejelovens § 450 c, stk. 1, 1. pkt., og stk. 3, om at parterne ikke er til stede under samtalen, men at de efter samtalen skal gøres bekendt med hovedindholdet af samtalen, finder tilsvarende anvendelse. Fogedretten kan endvidere i tvivlstilfælde udsætte fuldbyrdelsen på en børnesagkyndig undersøgelse, jf. retsplejelovens § 536, stk. 3.

Efter § 537, stk. 4, kan fogedretten inden fuldbyrdelse ved anvendelse af umiddelbar magt kortvarigt udsætte sagen, hvorefter Statsforvaltningen skal tilbyde forældrene udkørende børnesagkyndig rådgivning, se nærmere herom i vejledning om samvær, afsnit 3.6.3.1.1.

Fuldbyrdelse kan som ovenfor anført ske ved anvendelse af tvangsbøder eller umiddelbar magt.

Tvangsbøder fastsættes som daglige eller ugentlige bøder, der løber, indtil barnet udleveres, jf. § 537, stk. 3.

Umiddelbar magtanvendelse anvendes navnlig i sager om udlevering af barnet til forældremyndighedsindehaveren eller til den, barnet bor hos. Dette skyldes, at der er tale om en enkeltstående og permanent flytning af barnet, som netop af hensyn til dette bør ske umiddelbart. Hvis fogedretten i en konkret sag skønner, at der kan blive tale om at anvende umiddelbar magtanvendelse, skal der efter retsplejelovens § 537, stk. 4, som udgangspunkt tilkaldes en børnesagkyndig og en repræsentant fra kommunen for at varetage barnets interesser. Dette kan dog undlades, hvis der foreligger ganske særlige omstændigheder, hvilket f.eks. kan være tilfældet i situationer, hvor det er nødvendigt at søge afgørelsen fuldbyrdet straks for at undgå, at muligheden for fuldbyrdelse forspildes.

7. Orienteringsretten

Reglerne om adgangen til at få orientering om barnets forhold for den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, findes i § 23.

Efter § 23, stk. 1, har den forælder, som ikke har del i forældremyndigheden, ret til – efter anmodning – at få orientering om barnets forhold fra skoler, børneinstitutioner, social- og sundhedsvæsenet samt private sygehuse, privat praktiserende læger og tandlæger. Denne forælder har endvidere ret til at få udleveret dokumenter om barnets forhold, hvis disse findes på skoler og i børneinstitutioner. Dette er nærmere omtalt i punkt 7.1.

Adgangen for de i stk. 1 nævnte institutioner m.v. til at nægte at give konkrete oplysninger og udlevere dokumenter om barnets forhold fremgår af § 23, stk. 2. Efter denne bestemmelse kan institutionen m.v. nægte at give oplysninger m.v., hvis det må antages at være til skade for barnet. En afgørelse herom kan påklages til Statsforvaltningen, jf. lovens § 41, stk. 5, og § 28, stk. 2, i bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v. Dette er nærmere beskrevet i punkt 7.2.

Statsforvaltningen kan fortsat i særlige tilfælde efter anmodning fra forældremyndighedsindehaveren eller fra en af de i stk. 1 nævnte institutioner m.v. fratage den forælder, der ikke har forældremyndigheden, adgangen til at få orientering og få udleveret dokumenter efter stk. 1. Statsforvaltningens afgørelse herom kan påklages til Ankestyrelsen. Dette fremgår af § 23, stk. 3, og er nærmere beskrevet i punkt 7.3.

7.1. Orienteringsretten efter § 23, stk. 1

Efter § 23, stk. 1, har skoler, børneinstitutioner, social- og sundhedsvæsenet, private sygehuse, privat praktiserende læger og tandlæger pligt til efter anmodning at videregive oplysninger om barnets forhold til den af forældrene, der ikke har forældremyndigheden. Forældremyndighedsindehaveren kan ikke gøre indsigelse mod udlevering af disse oplysninger og dokumenter til den anden forælder.

De institutioner m.v., der er omfattet af bestemmelsen, er institutioner m.v., der har direkte kontakt med børn. Bestemmelsen primære anvendelsesområde er således kommunerne (undervisning, daginstitutioner, socialforvaltning m.v.) og sundhedsvæsenet (inkl. den private del). Folkeskoler, private skoler, der giver undervisning på folkeskoleniveau, gymnasier, handelsskoler og andre ungdomsuddannelser m.v., vuggestuer, børnehaver, fritidshjem, den kommunale dagpleje, socialforvaltningen, den kommunale Pædagogisk Psykologisk Rådgivning, private og selvejende anbringelsessteder, hospitaler, læger, sygeplejersker, sundhedsplejersker, private sygehuse, privat praktiserende læger og tandlæger er eksempler på institutioner m.v., der er omfattet af bestemmelsen, mens privat praktiserende psykologer ikke er omfattet af bestemmelsen.

Pligten til at videregive oplysninger om barnet indtræder kun, hvis der foreligger en konkret og individuel anmodning om orientering fra den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden. Institutionen m.v. har således ikke pligt til at give løbende orientering om barnets forhold, og forælderen har ikke krav på, at en stående anmodning om generelt at blive orienteret imødekommes.

Det bemærkes, at det er uden betydning, om den pågældende forælder har ret til samvær med barnet. Hvis der er tvivl om slægtskabet, påhviler det den pågældende forælder at fremlægge dokumentation herfor, f.eks. i form af fødselsattest eller udskrift fra CPR.

De oplysninger, som en forælder, der ikke har forældremyndigheden, har ret til at få orientering om efter § 23, stk. 1, er de samme oplysninger, som en forældremyndighedsindehaver kan få fra institutionen m.v. Dette kan f.eks. være oplysninger fra skolen om barnets standpunkt, faglige udvikling, trivsel m.v. Afgrænsningen af adgangen til at få oplysninger om barnet er den samme for begge forældre. Hvis forældremyndighedsindehaveren som følge af tavshedspligtsregler er afskåret fra at få oplysninger om barnet, vil den anden forælder således heller ikke kunne få disse oplysninger. Det bemærkes, at der ikke må videregives fortrolige oplysninger om forældremyndighedsindehaverens forhold til den forælder, der ikke har forældremyndigheden. Dette kan f.eks. være oplysninger om forældremyndighedsindehaverens

fysiske eller psykiske helbredstilstand eller oplysning om forældremyndighedsindehaverens og dermed også barnets beskyttede adresse.

Retten til orientering efter § 23 giver ikke den pågældende forælder adgang til at have en aktiv kontakt med institutionen m.v., og orienteringsretten kan heller ikke danne grundlag for anmodninger eller krav til institutionen m.v., f.eks. anmodninger om foretagelse af en lægelig undersøgelse af barnet. Bestemmelsen om orienteringsretten medfører ikke partsstatus for den pågældende forælder og medfører heller ikke adgang til at repræsentere barnet, f.eks. ved at være medlem af skole- eller forældrebestyrelser. Bestemmelsen giver heller ikke den pågældende forælder ret til at besøge barnet under f.eks. en hospitalsindlæggelse, idet dette er reguleret af aftaler eller afgørelser om samvær. Endelig kan der ikke under henvisning til § 23 opnås adgang til skoleintra-systemer.

Det er op til den pågældende institution m.v. at beslutte, på hvilken måde orienteringen om barnets forhold foregår. Orientering kan således ske ved mundtlige oplysninger eller ved skriftlig orientering, f.eks. ved uddrag af journal, hvis institutionen m.v. vurderer, at en skriftlig orientering er mest hensigtsmæssig. Bestemmelsen medfører således et krav på efter anmodning af få orientering om barnets forhold fra institutioner m.v., men ikke et krav på at modtage skriftlig orientering. Bestemmelsen medfører ikke ret til aktindsigt, og den pågældende forælder har derfor ikke krav på at få udleveret kopier af sagsakter vedrørende barnet i videre omfang end efter de almindelige regler om aktindsigt i offentlighedsloven. Undtaget herfra er dog dokumenter om barnets forhold, hvis disse findes på skoler og institutioner, idet den forælder, der ikke har forældremyndigheden, efter § 23, stk. 1, 2. pkt., har ret til at få udleveret sådanne dokumenter. Den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, har således ret til at få kopi af f.eks. barnets karakterudskrifter, elevhandleplaner, sprogvurderinger eller andre skriftlige dokumenter vedrørende barnet. Det bemærkes, at retten til at få udleveret dokumenter fra skoler og børneinstitutioner alene er en ret til at få udleveret eksisterende dokumenter. Bestemmelsen medfører således ikke, at den pågældende forælder har krav på at modtage en særlig redegørelse el.lign. om barnets forhold i øvrigt.

7.2. Adgangen til at nægte at give orientering m.v. efter § 23, stk. 2

Efter § 23, stk. 2, kan de i § 23, stk. 1, nævnte institutioner m.v. nægte at give konkrete oplysninger og udlevere dokumenter om barnets forhold, hvis det er til skade for barnet.

Bestemmelsen giver institutionen m.v. adgang til helt eller delvist at nægte at give konkrete oplysninger m.v. efter § 23, stk. 1, hvis det må antages at være til skade for barnet. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis en videregivelse af oplysningerne vil medføre en uforholdsmæssig belastning af forholdet mellem barnet og den pågældende forælder. Vurderingen heraf vil bero på en konkret skønsmæssig vurdering, som den pågældende institution m.v. må foretage.

Institutionen m.v. skal ved afgørelser efter § 23, stk. 2, iagttage de almindelige sagsbehandlingsregler i forvaltningsloven. Det bemærkes i den forbindelse, at det følger af § 13 i offentlighedsloven, at i sager, hvor der vil blive truffet afgørelse af en forvaltningsmyndighed, skal en myndighed, der mundtligt modtager oplysninger vedrørende en sags faktiske omstændigheder, der er af betydning for sagens afgørelse, gøre notat om indholdet af oplysningerne. Det følger endvidere af god forvaltningsskik, at en myndighed – også uden for anvendelsesområdet for offentlighedslovens § 13 – bør drage omsorg for at foretage skriftligt notat om ekspeditioner af væsentlig betydning for behandlingen af en sag, såfremt de ikke fremgår af sagens akter i øvrigt. Der bør således efter offentlighedslovens § 13 gøres notat om f.eks. en mundtlig anmodning om orientering efter bestemmelsen og institutionens mundtlige besvarelse af en sådan anmodning. Træffer en skole eller børneinstitution afgørelse om at undtage visse oplysninger i et dokument om barnets forhold, skal forvaltningslovens regler om begrundelse og klagevejledning følges.

Det bemærkes, at bestemmelsen giver mulighed for at nægte at give konkrete oplysninger. Hvis forældremyndighedsindehaveren eller en af de i stk. 1 nævnte institutioner ønsker generel begrænsning i retten til orientering, må der ansøges om fratagelse af retten hertil efter § 23, stk. 3, jf. punkt 7.3.

7.2.1. Klageadgang i relation til afgørelser efter § 23, stk. 2

En afgørelse om at nægte at give konkrete oplysninger og udlevere dokumenter om barnets forhold, som er truffet af en af de i § 23, stk. 1, nævnte institutioner m.v., kan påklages til Statsforvaltningen, jf. lovens § 41, stk. 5, og § 28, stk. 2, i bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v.

Efter § 41, stk. 5, kan f.eks. en skoles afgørelse om at nægte at udlevere et konkret dokument til den forælder, der ikke har forældremyndigheden, således påklages til Statsforvaltningen. Det er alene den forælder, der ikke har forældremyndigheden, der kan påklage en afgørelse efter § 23, stk. 2, til Statsforvaltningen, jf. lovens § 41, stk. 5.

Alle afgørelser om orientering truffet efter § 23, stk. 2, kan påklages, uanset på hvilket niveau afgørelsen er truffet. Det er således op til den pågældende myndighed eller institution at beslutte, hvilke personer der kan træffe afgørelser efter bestemmelsen.

Det bemærkes, at klageadgangen er begrænset til situationer, hvor orienteringsretten helt eller delvist er nægtet i konkrete tilfælde, og hvor skolen eller børneinstitutionen har nægtet at udlevere dokumenter om barnets forhold.

Det er i vidt omfang overladt til den enkelte institution m.v. at tilrettelægge, hvordan og i hvilket omfang der skal ske orientering. Statsforvaltningen skal alene foretage en prøvelse af, om der er handlet inden for rammerne af det skøn, som institutionen m.v. er givet i medfør af bestemmelsen.

Det bemærkes, at afgørelser efter § 23, stk. 2, der er truffet af sundhedsvæsenet, ikke er omfattet af klageadgangen i § 41, stk. 5. Dette skyldes, at klager vedrørende sundhedspersoner i den offentlige såvel som i den private sundhedssektor behandles af Patientombuddet. Klager over afgørelser om orienteringsretten, der er truffet af sundhedsvæsenet, skal således indbringes for Patientombuddet. For så vidt angår afgørelser truffet af privat praktiserende tandlæger med overenskomst med sygesikringen bemærkes, at disse afgørelser kan påklages til det regionale tandlægenævn, hvor barnet har bopæl.

Statsforvaltningens afgørelse kan ikke indbringes for højere administrativ myndighed. Ankestyrelsen kan dog – efter anmodning – optage en sag til behandling, når det skønnes, at sagen har principiel eller generel betydning. En anmodning om, at Ankestyrelsen optager en sag til behandling, kan indgives af den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, myndigheden, institutionen eller Statsforvaltningen.

7.3. Fratagelse af retten til orientering

Efter § 23, stk. 3, kan Statsforvaltningen i særlige tilfælde efter anmodning fra forældremyndighedsindehaveren eller fra en af de i § 23, stk. 1, nævnte institutioner m.v. fratage den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, adgangen til at få orientering og få udleveret dokumenter efter stk. 1. Statsforvaltningen kan således fortsat træffe afgørelse om fratagelse af orienteringsretten m.v.

Som det fremgår af bestemmelsen, skal der foreligge en anmodning fra forældremyndighedsindehaveren eller en af de i § 23, stk. 1, nævnte institutioner m.v., før Statsforvaltningen kan træffe afgørelse om at fratage den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, adgangen til at få orientering m.v. efter § 23, stk. 3.

Statsforvaltningen kan ved vurderingen af, om der er grundlag for at fratage adgangen til at få orientering og til at få udleveret dokumenter efter § 23, stk. 1, lægge vægt på, om den pågældende forælder

benytter adgangen til at få orientering i et sådant omfang, at det må anses for en urimelig belastning for institutionen m.v. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis den pågældende forælder gentagne gange – måske næsten dagligt – retter henvendelse til institutionen om mindre spørgsmål vedrørende barnet. Der kan i den forbindelse bl.a. tages hensyn til, om der er tale om en lille skole eller børneinstitution med begrænsede ressourcer til at imødekomme gentagne anmodninger om orientering om barnet.

Fremsættes anmodningen om fratagelse af adgangen til at få orientering efter § 23, stk. 1, af forældremyndighedsindehaveren, kan de grunde, der kan føre til et afslag på eller ophævelse af samvær, også tale for en fratagelse af orienteringsretten. Dette kan ligeledes være tilfældet, hvor forældremyndighedsindehaveren har beskyttet adresse, og hvor Statsforvaltningen skønner, at der er gode grunde hertil, samt at der er risiko for, at oplysninger fra offentlige myndigheder vil kunne røbe adressen.

Ved afgørelser om fratagelse af retten til orientering gælder der ikke en forpligtelse til at inddrage barnet direkte i sagen. Dette skyldes, at retten til orientering er en ret for den forælder, der ikke har forældremyndigheden, og at afgørelser om begrænsning eller fratagelse af denne ret ikke berører barnet direkte.

Statsforvaltningens afgørelse om fratagelse af adgangen til at få orientering og få udleveret dokumenter efter stk. 1 har virkning fra det tidspunkt, hvor institutionen m.v. modtager meddelelse om afgørelsen om fratagelse. Det bemærkes, at Statsforvaltningen orienterer forældrene om afgørelsen.

Statsforvaltningens afgørelse om fratagelse efter stk. 3 kan påklages til Ankestyrelsen, jf. § 41, stk. 1.

8. Indberetning til CPR om forældremyndighed

Statsforvaltningen skal sikre, at der sker anmeldelse til CPR om forældremyndigheden. Der henvises til meddelelse af 18. juni 2012 fra CPR-kontoret om registrering af forældremyndighed og separation i CPR.

Statsforvaltningen skal i forbindelse med, at faderskabet eller medmoderskabet til et barn fastslås, undersøge, om der samtidig med faderskabets eller medmoderskabets anerkendelse etableres fælles forældremyndighed efter lovens § 6, stk. 2, nr. 1, § 6, stk. 3, eller § 7, stk. 3. Statsforvaltningen skal indberette forældremyndigheden til CPR.

Statsforvaltningen skal også i forbindelse med Statsforvaltningens kvittering for modtagelsen af en anmeldelse af en aftale om fælles forældremyndighed, jf. lovens § 9, ophør af fælles forældremyndighed, jf. lovens § 10, eller overførsel af forældremyndighed fra den ene forælder til den anden, jf. lovens § 13, stk. 1, indberette forældremyndigheden til CPR. Dette gælder også, hvis der afgives en omsorgs- og ansvarserklæring efter børnelovens § 2, stk. 1, § 3 b, stk. 1, § 14, stk. 1, 3 eller 6, eller § 19, jf. § 14, stk. 1, 3 eller 6, jf. dog forældreansvarslovens § 7, stk. 2, til Statsforvaltningen. Indberetningen sker ved, at Statsforvaltningen elektronisk overfører oplysning om forældremyndigheden til registrering i CPR.

Statsforvaltningen skal ligeledes i forbindelse med godkendelse af en aftale om overførsel af forældremyndighed til andre end barnets forældre, jf. lovens § 13, stk. 2, og ved afgørelser om forældremyndighed efter dødsfald, jf. lovens § 15, indberette forældremyndigheden til CPR.

Pligten til at indberette afgørelsen om forældremyndighed gælder også, når Statsforvaltningen træffer en midlertidig afgørelse om forældremyndighed efter § 26. Statsforvaltningen skal således straks gives meddelelse til CPR om, hvem der midlertidigt har forældremyndigheden over barnet ved elektronisk at overføre oplysning herom til CPR. Ved indberetningen angives det ikke, at afgørelsen er midlertidig.

Når der er truffet en midlertidig afgørelse om forældremyndighed efter § 26, skal Statsforvaltningen fremskrive sagen i 4 uger med henblik på at kunne konstatere, om den midlertidige forældremyndighed

er bortfaldet efter § 26, stk. 3, nr. 1. Efter denne bestemmelse bortfalder den midlertidige afgørelse om forældremyndighed, hvis ingen af parterne inden udløbet af fristen har bedt om, at sagen indbringes for retten. Statsforvaltningen skal give meddelelse til CPR om, at den midlertidige afgørelse om forældremyndighed er bortfaldet. Parterne skal orienteres herom.

Det bemærkes, at Statsforvaltningen skal vejlede forældrene om, at de selv skal give meddelelse til CPR om barnets bopæl.

9. Klage over Statsforvaltningens afgørelser

Statsforvaltningens afgørelser om forældremyndighed og barnets bopæl kan påklages til Ankestyrelsen, jf. § 41, stk. 1. Det gælder også afgørelser om at afvise en anmeldelse eller en anmodning efter forældreansvarsloven, fordi den ikke er indgivet digitalt til Statsforvaltningen. Der er dog visse afgørelser, som ikke kan påklages, jf. § 41, stk. 2. Samtidig gælder der særlige klageregler for afgørelser efter § 23, stk. 2, jf. punkt 7.2.1.

Hvis en part ønsker at klage over en af Statsforvaltningen truffet afgørelse om forældremyndighed eller barnets bopæl, og denne afgørelse kan påklages til Ankestyrelsen, skal Statsforvaltningen hurtigst muligt indsende klagen og sagens akter til Ankestyrelsen. Statsforvaltningen skal samtidig orientere parterne om, at sagen er videresendt til Ankestyrelsen.

I det følgende gennemgås klagemulighederne i relation til de hyppigst forekommende afgørelser om forældremyndighed og barnets bopæl:

Anmeldelse af aftale om forældremyndighed:

Statsforvaltningens modtagelse af aftalen eller afslag på at modtage aftalen kan påklages til Ankestyrelsen, jf. § 41, stk. 1.

Godkendelse af aftale om forældremyndighed:

Statsforvaltningens godkendelse eller afslag på godkendelse af aftalen kan påklages til Ankestyrelsen, jf. § 41, stk. 1.

Afgørelse om udlandsrejse, jf. § 25:

Kan påklages til Ankestyrelsen, jf. § 41, stk. 1.

Midlertidig afgørelse om forældremyndighed under behandlingen af en forældremyndighedssag, jf. § 26:

Kan påklages til Ankestyrelsen, jf. § 41, stk. 1. Klagen afvises dog, hvis sagen om forældremyndighed eller barnets bopæl er indbragt for retten efter § 40, jf. § 41, stk. 2. Der henvises til punkt 5.5.

Midlertidig afgørelse om forældremyndighed på grund af at forældremyndighedsindehaveren er forhindret, jf. § 28:

Kan påklages til Ankestyrelsen.

Midlertidig afgørelse om barnets bopæl under behandlingen af en forældremyndighedssag, jf. § 26:

Kan påklages til Ankestyrelsen, jf. § 41, stk. 1. Klagen afvises dog, hvis sagen om forældremyndighed eller barnets bopæl er indbragt for retten efter § 40, jf. § 41, stk. 2. Der henvises til punkt 5.5.

Midlertidig afgørelse om barnets bopæl under behandlingen af en bopæls sag, jf. § 26:

Kan påklages til Ankestyrelsen, jf. § 41, stk. 1. Klagen afvises dog, hvis sagen om forældremyndighed eller barnets bopæl er indbragt for retten efter § 40, jf. § 41, stk. 2. Der henvises til punkt 5.5.

Afgørelse efter § 23, stk. 2, truffet af en institution m.v.:

Kan påklages til Statsforvaltningen af den forælder, der ikke har forældremyndigheden, jf. 41, stk. 4.

Sag om orienteringsret m.v. efter § 23, stk. 2, efter Statsforvaltningen har truffet afgørelse:

Kan efter anmodning optages til behandling i Ankestyrelsen, hvis sagen har principiel eller generel betydning, jf. § 41, stk. 5.

Afgørelse om fratagelse af retten til orientering m.v. efter § 23, stk. 4:

Kan påklages til Ankestyrelsen, jf. § 41, stk. 1.

Afgørelse om forældremyndighed efter dødsfald efter §§ 15 og 15 a:

Indbringes for retten, jf. § 37.

Statsforvaltningens afgørelse om at afslutte en sag om forældremyndighed efter § 11 eller § 14 med henblik på eventuel indbringelse for retten, fordi den fornødne enighed ikke er opnået, jf. § 40, stk. 1:

Kan ikke påklages til Ankestyrelsen, jf. § 41, stk. 3.

Statsforvaltningens afgørelse om at afslutte en sag om barnets bopæl efter § 17 med henblik på eventuel indbringelse for retten, fordi den fornødne enighed ikke er opnået, jf. § 40, stk. 1:

Kan ikke påklages til Ankestyrelsen, jf. § 41, stk. 3.

Afslag på at indbringe en forældremyndighedssag for retten, fordi fristen i § 40, stk. 1, for at forlange sagen indbragt for retten er overskredet:

Indbringes for retten.

Statsforvaltningens afgørelse om at afslutte en sag om forældremyndighed eller om barnets bopæl efter § 40, stk. 2:

Kan ikke påklages til Ankestyrelsen, jf. § 41, stk. 3.

Afslag på at imødekomme en anmodning om, at sagen indbringes for retten, selv om betingelserne i § 40, stk. 1 eller 2 ikke er opfyldt, jf. § 40, stk. 3:

Kan påklages til Ankestyrelsen, jf. § 41, stk. 1.

Imødekommelse af en anmodning om at sagen indbringes for retten, selv om betingelserne i § 40, stk. 1 eller stk. 2, ikke er opfyldt, jf. § 40, stk. 3:

Kan ikke påklages til Ankestyrelsen, jf. § 41, stk. 3.

Statsforvaltningens afvisning af at behandle en sag om forældremyndighed efter §§ 11, 14, 15 eller 15 a på grund af manglende international kompetence:

Indbringes for retten, jf. § 46, stk. 2.

Statsforvaltningens afvisning af at behandle en sag om barnets bopæl efter § 17 på grund af manglende international kompetence:

Indbringes for retten, jf. § 46, stk. 2.

Klage over Statsforvaltningens behandling af en forældremyndighedssag:

Kan påklages til Ankestyrelsen, jf. § 41, stk. 1 og 4. Dette gælder også situationer, hvor sagen kan indbringes for eller er indbragt for retten.

Klage over Statsforvaltningens behandling af en sag om barnets bopæl:

Kan påklages til Ankestyrelsen, jf. § 41, stk. 1 og 4. Dette gælder også situationer, hvor sagen kan indbringes for eller er indbragt for retten.

Afgørelse om, hvem af forældrene, der "anses" for sagsøger, jf. retsplejelovens § 448 a, stk. 3:

Kan ikke påklages, jf. retsplejelovens § 448 a, stk. 3, 4. pkt.

Børne- og Socialministeriet, den 24. januar 2017

P.M.V.
HELLE BIRKMAN SMITH

/ Malene Vestergaard